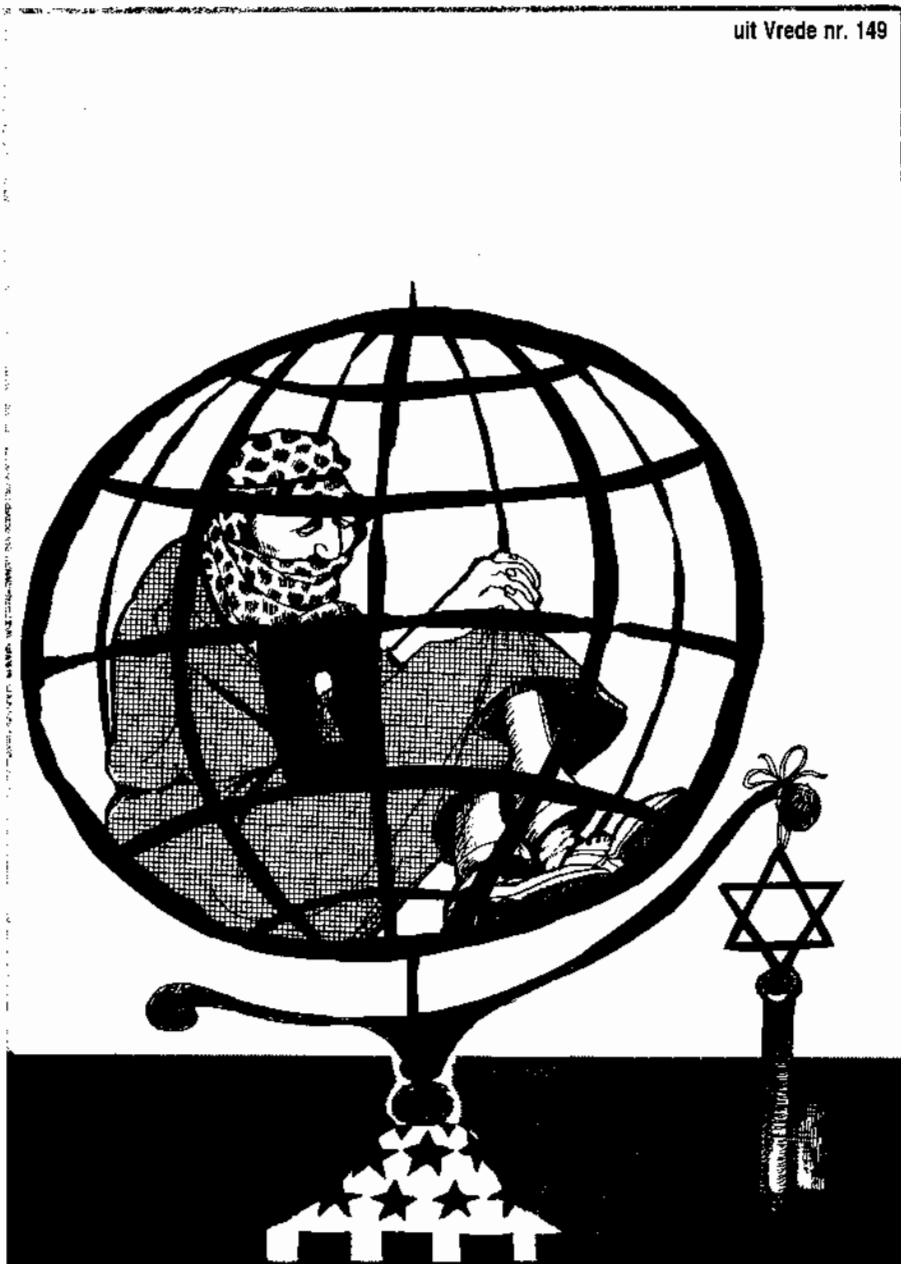

vrede

TJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

uit Vrede nr. 149

▼ **IJveren voor een werkelijke
nieuwe economische
wereldorde**

■ **Dubbele moraal**

■ **India op een keerpunt**

■ **Exit Tsjecho-Slovakije**

■ **Joegoslavië: een realistisch
en noodzakelijk spoor**

■ **Ierland - na de verkiezingen**

◆ **Brandpunten voor de
Verenigde Naties:
Midden-Oosten - Angola -
Westelijke Sahara - Irak -
Cambodja - Oost-Timor**

■ **Interview: Mong Rosseel**

■ **Franse verkiezingen**

■ **Cuba: een belaagde
economie**

verschijnt tweemaandelijks
36ste jaargang - nr. 300 - maart-april 1993
afgiffenantoor Gent 10
Vrede - Knokkestraat 44 - 9000 Gent

Nr 300!

U hebt het 300ste nummer van VREDE in de hand. Een nummer van de 36ste jaargang. Kortom het resultaat van een niet te miskennen prestatie die dank zij velen, ook u, mogelijk werd.

We starten in dit nummer, zoals u kunt vaststellen, met een nieuwe kافت.

We veroorloven ons tevens, doorheen dit nummer, een aantal voorpagina's te publiceren van vroegere nummers.

Prachtige cartoons van onze diepbetreurde, en te jong gestorven medewerker Alfons Goossens. Cartoons die tevens een blik werpen op een aantal politieke problemen waarmee we in de voorbije jaren gekonfronteerd werden.

Dit nummer wil ook een start zijn van een nieuwe aanpak.

Een grondiger confrontatie en dialoog met allen die, zij het om verschillende redenen, bezorgd zijn om de onrustwekkende aspecten in de internationale politiek. Een streven naar betere achtergrondinformatie over alle problemen die op ons afkomen, zoals tevens het zoeken naar de oorzaken van deze. Vanzelfsprekend is niets mogelijk zonder uw hulp.

Bezorg ons mogelijks nuttige informatie maar ook uw kritiek en voorstellen worden met dank aanvaard.

Help ons VREDE bekend te maken in uw midden. Werf eens een nieuwe lezer.

Stort bij gelegenheid eens een bijdrage in het vredesfonds.

Kortom draag ook uw steentje bij, om VREDE, het enige Vlaamse Tijdschrift voor Internationale Politiek, dieper doen door te dringen in Vlaanderen.

Laat ons samen ijveren om ons instrument, dat het tijdschrift VREDE is, vooruit te helpen.

de Redactie

NATIONALE MANIFESTATIE

ter ondersteuning van de eis van de petitie en het wetsvoorstel van Objektief 479.917
21 maart 1993, 14 uur, Brussel-WTC

479.917

keer

NEEN aan racisme
en fascisme

INHOUD

EDITORIAAL	Ijveren voor een werkelijke economische wereldorde	3
MEDIA	Europees audiovisueel deficit neemt toe	4
UITKIJK	Dubbele moraal	5
INDIA	India op een keerpunt	6
EUROPA	Exit Tsjecho-Slovakije	7
BEWAPENING & ONTwapening	Plutonium: Het dodelijk goud van het kerntijdperk De NAVO en de vrede	10 11
EERLIJKHEIDSHALVE		12-16
JOEGOSLAVIË	Een realistisch en noodzakelijk spoor	13
IERLAND	Parlementsverkiezingen en abortus-referendum	14
DOSSIER	Brandpunten voor de Verenigde Naties - Midden-Oosten: Verraad van hoop - Angola: Verkiezingen brengen geen eind aan gewapend conflict - De vergeten strijd in de Sahara - Irak: Het spel met de VN-resoluties - Cambodja: de mislukking van het vredesplan, een catastrofe in de maak - Het internationaal recht en Oost-Timor	17 19 21 22 23 24
INTERVIEW	Politiek heeft geen zin als er geen druk bestaat buiten de politiek - praten met Mong Rosseel	25
VERKIEZINGEN	Het afscheid van Bush Het parlementair verkiezingsstelsel in Frankrijk	29 30
CUBA	Een belaagde economie (II)	32
CIJFERS		34
TERUGBLIK	De Peter der Peters	35
VREDESINITIATIEVEN		36
KWIS - 25 JAAR GELEDEN IN VREDE		37
VOOR DE VUIST		39

Verleenden hun medewerking aan dit nummer:

André De Smet - Willy Courteaux - Antoine Uytterhaeghe - Robert Crivit - William De Bruyn - Victor Stuyck - Georges Spriet - Frans Frison - Annette Karimi - Guido Van Hecken - Steven Vromman - Wouter De Raes - René Van Nerum - Jan Olsen - Lucien Bollaert - Albert De Coninck - Willy Wenes

vrede

Tijdschrift -
6 nummers per jaar
"Vrede"

Studie- en informatiecentrum voor
vredes- en
ontwikkelingsproblematiek v.z.w.

REDACTIE-BEHEER PUBLICITEIT:
Knokkestraat 44 - 9000 Gent
Prk. 000-0956015-80
Vrede v.z.w. - 9000 Gent -
Tel. (091) 21 18 39

LEESGELD:

110 Fr. los nummer
600 Fr. per jaar
700 Fr. instellingen met faktuur
800 Fr. Nederland

STEUNABONNEMENT: 1.000 Fr.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Michel Vanderborcht
Beukendreef 15,
9401 POLLARE - NINOVE

ABONNEMENTDIENST:

Lotty Verwest.

Overname van artikels en tekeningen is slechts toegelaten mits bronvermelding en toezending van een presentemplaar.

EINDREDAKTIE:

Lucien Bollaert, Wouter De Raes, André De Smet, Jan Olsen, Georges Spriet, Victor Stuyck, René Van Nerum, Dirk Vonckx.

REDAKTIESECRETARIS:

Lucien Bollaert.

HOOFDREDAKTEUR:

André De Smet.

De ondertekende artikels beantwoorden niet noodzakelijkerwijze aan het standpunt van de redactie.

OFFSET DRUK:

"Neveland", B.W.,
9840 Nevele (Landegem).

IJveren voor een werkelijke economische wereldorde

Sinds zesendertig jaar geleden het eerste nummer van VREDE van de pers kwam is er heel wat water naar de zee gelopen. De internationale verhoudingen werden herhaaldelijk en grondig door elkaar geschud. Enerzijds is er veel veranderd, maar anderzijds zijn de fundamentele problemen waarmee de mensen geconfronteerd worden weinig of zelfs niet gewijzigd.

De wetenschappelijke en technische ontwikkeling tijdens de laatste decennia boden aan de mensheid nochtans nooit gekende mogelijkheden. De regeerders zijn er echter niet in geslaagd, of hebben er zelf geen oprechte inspanning voor gedaan, om aan de vooravond van de 21e eeuw de oplossingen te vinden voor de primordiale problemen waarmee het overgrote deel van de volkeren geconfronteerd wordt.

In het zuiden, waar drievierde van de wereldbevolking leeft, sterven nog altijd miljoenen mensen van honger, aan ondervoeding en banale ziekten die in het noorden reeds lang overwonnen zijn. Inzake alfabetisme, huisvesting, gezondheidszorg en tewerkstelling werd weinig of zelfs geen vooruitgang geboekt. Maar ook in de geïndustrialiseerde wereld ziet de toestand er eerder somber uit voor een toenemend deel van de bevolking: het aantal werklozen, nieuwe armen en daklozen is aanzienlijk toegenomen. En vreselijke ziekten als kanker, aids (1) e.a. nemen uitbreiding omdat de nodige fondsen voor onderzoek niet ter beschikking gesteld worden. Om dan nog niet te spreken van het leefmilieu dat maar steeds verder wordt aangetast.

De oorzaak van dit alles is dat het streven naar welzijn voor de mens niet centraal staat in deze wereld. Het is echter het winstbejag dat de drijvende kracht is. Het zijn ook niet de regeringen, maar de grote financiële groepen die hun wetten opleggen.

Het einde van de Koude Oorlog?

Na de overwinning op nazi Duitsland dachten de volkeren dat het tijdstip van een nieuwe en rechtvaardige wereld was aangebroken. Met de atoombom op Nagasaki en Hiroshima (aug. 1945) was het reeds duidelijk dat men zich geen illusies moest maken. In 1949 werd de Atlantische Alliantie (NAVO) opgericht en in 1954 volgde het Warschaupakt. Dit was het sein voor een waanzinnige wapenwedloop en tal van confrontaties met al de catastrofale gevolgen vandien. De ex-Sovjetunie ging er economisch aan ten onder, maar ook in het Westen blijven de gevolgen, een ontzaglijke schuldenlast, zwaar doorwegen. Door de strijd van de openbare opinie kwamen bescheiden ontwapeningsprojecten tot stand wat meteen het einde van de koude oorlog tussen Oost en West betekende. De economische ineenstorting van het bureaukratisch socialisme in Oost-Europa die hierop volgde, mede dank zij de sinds 1945 door het Westen gevoerde ondermijningspolitiek, plaatst ons vandaag voor een nieuwe situatie. Daar waar tot het einde van de jaren tachtig alle mogelijke conflicten in de wereld herleid werden tot een Oost-West confrontatie moeten we vaststellen dat, ondanks deze tegenstelling verdwenen is, het aantal gewapende conflicten aanzienlijk is toegenomen. Wat er ook van zij, het is duidelijk dat bij de steeds toenemende economische recessie de gewone man het eerste slachtoffer is. Een eng chauvinistisch en reaktionair nationalisme, met het hieruit vloeiend racisme, vindt hierin zijn voedingsbodem. Dit is tevens de basis van de vele nieuwe militaire conflicten.

Daar waar voorheen beweerd werd dat de Oost-West tegenstellingen de oorzaak waren van alle kwaad, merkt men dat de Noord-Zuid tegenstellingen in de plaats zijn gekomen:

de Golfoorlog, het aanslepend Israëliësch-Palestijns geschil, Nicaragua, het embargo tegen Cuba.... zijn hier enkele van de vele voorbeelden.

De Noord-Zuid verhoudingen

Dank zij de overwinning op het fascisme en de hieruit voortvloeiende nieuwe internationale krachtsverhoudingen, kwam in de derde wereld een omwenteling tot stand. Met de nationale bevrijdingsstrijd kwam het dekolonisatieproces op gang. India, China, Marokko, Algerije, Viëtnam, Cuba en zovele andere landen werden onafhankelijk. Ze ontmaakten zich van de vroegere koloniale heersers. Of dit veel wijzigde aan de bestaansmogelijkheden van de meerderheid van de bevolking is een andere vraag. Rechtstreeks of onrechtstreeks bleven deze landen via internationale instellingen als het I.M.F. en de Wereldbank, verder economisch afhankelijk. Als 't nodig was, werden corrupte personages, dictators, naar voor geschoven. (Mobutu, Hassan II e.a.)

Het rijke Westen, of liever: de rijken uit het Westen, plunderen niet alleen de grondstoffen van de ontwikkelingslanden, maar betalen er ook nooit de werkelijke waarde voor. Zelfs de westerse burger profiteert er onrechtstreeks van en dankt er zijn levensniveau aan. De financiële groepen winnen er daarenboven, met de afkorting van de intresten op de schuldenlast, nog een dikke stuiver aan. Op een effectieve hulp voor een eigen economische heropleving moeten de ontwikkelingslanden vanwege het rijke Noorden niet rekenen. Hoogstens op wat caritatieve hulp om de honger te stillen. Ligt dit niet aan de in het Westen hooggeprezen "vrije markt economie"? Het recht van de sterksten? De vrijheid van de vos in het hoenderhok?

Kortom dagelijks wordt het bewijs geleverd van de algehele mislukking van dertig jaar ontwikkelingsbeleid.

Maar ook de volkeren van de gewezen socialistische landen, waarvan velen met bewondering naar het "rijke Westen" opkeken, moeten vandaag ervaren dat ze van dat "rijke Westen" weinig of niets te verwachten hebben.

Zelfs de werkende bevolking van dit "rijke Westen" moet vaststellen dat met de economische recessie de gouden zestiger jaren verleden tijd zijn.

Het moet een andere richting uit

Het ligt voor de hand dat het zo niet verder kan. Dat rekening houdende met de groeiende economische terugloop, het toenemend aantal konflikten en de steeds bredere kloof tussen het Zuiden en het Noorden, de mensheid uiteindelijk met een catastrofe zal gekonfronteerd worden. Tegen deze politiek die, ten koste van de brede bevolkingslagen wordt gevoerd, groeit een stijgende ontevredenheid. De vele plannen en projecten die door de regeringen werden uitgedokterd draaiden steeds uit op een mislukking. De anti-demokratische reaties op iedere grondige kritiek, het wegzuiven van ieder verzet tegen de maatregelen waarbij men de werkende bevolking de kosten van de crisis wil doen betalen, zijn niet van aard om het vertrouwen te herstellen.

Drughandel, corruptie, maffiapraktijken en toenemende kriminaliteit wijzen op een teloorgang van de veiligheid. Het zijn elementen die de ontaarding van onze samenleving aantonen.

Extreme rechtse groepen weten dit handig uit te buiten o.m.

door het aanwakken van racisme en vreemdelingenhaat. In alle landen winnen deze groepen veld. Een nieuw fascistisch gevaar, zoals we dit voor de oorlog hebben gekend, is niet langer ondenkbaar. Dit alles is geen reden om ontmoedigd te reageren, of de handen in de schoot te leggen. De gezonde krachten van onze samenleving moeten zich te weer stellen. Zij die zich hiervan bewust zijn moeten naar nieuwe vormen zoeken om zich te verenigen.

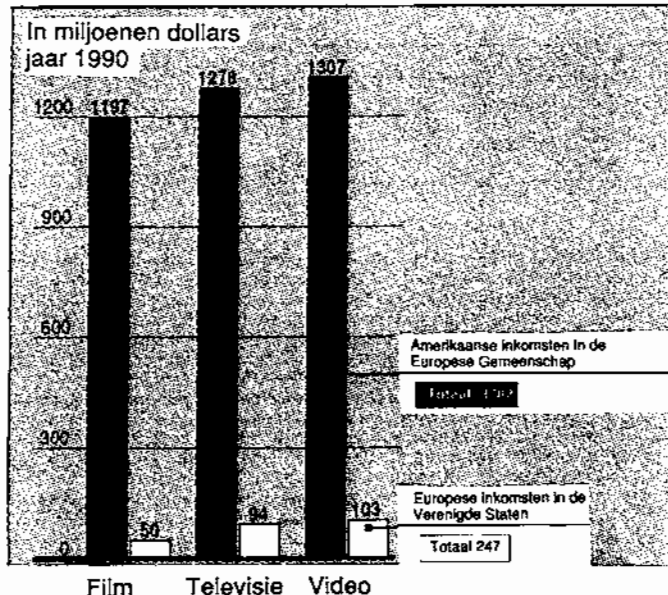
Ervaringen uit het verleden hebben ons geleerd dat dit mogelijk is. Wij denken hierbij aan de brede solidariteitskampagnes met Viëtnam, de strijd tegen de atoomproefnemingen, het machtige verzet tegen de plaatsing van kernraketten in ons land, de brede acties tegen het racistisch gevaar en, laten we dit uiteindelijk niet vergeten, de vele invloedrijke en succesrijke strijden van de arbeidersbeweging. De eenheid van alle progressieve krachten, een eensgezind streven naar democratie, inspraak en een rechtvaardige samenleving, zal het belangrijkste instrument zijn op weg naar de nieuwe economische wereldorde die wij voorstaan. Aan deze taak wil Vrede, zoals in het verleden, zijn actieve bijdrage verlenen.

André De Smet

(1) Volgens de wereldgezondheidsorganisatie (W.H.O.) zijn er dertien miljoen mensen in de wereld besmet met het Aidsvirus en tegen het jaar 2000 verwacht de organisatie er 40 miljoen. Op dit ogenblik zijn er in Afrika 7 miljoen.

Media

Europees audiovisueel deficit neemt toe

Bron: IDATE: 1992.

Met de recente overeenkomst tussen de E.G.-Kommissie en de Verenigde Staten betreffende de landbouwproducten, werd de aandacht gevestigd op de Gatt Konferentie die in de loop van dit jaar in Genève zal plaats hebben.

Hierbij is eens te meer gebleken dat de regeringen weinig rekening houden met diegenen wiens belangen rechtstreeks op het spel staan.

Aan de Gatt (Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel) Konferentie zullen 110 landen deelnemen om afspraken te maken op het vlak van de wereldhandel.

Maar niet alleen graan, soja e.a. landbouwproducten zijn de inzet van de Gatt onderhandelingen. Ook staal, tekstiel, kortom een zeventiental sectoren zullen bij de besprekingen op tafel liggen.

Een van deze is de beeldindustrie o.a. film, video, T.V., ...

Voor sommigen gaat het hier in hoofdzaak om het economisch en financieel aspect waar in deze sektor nochtans het culturele primordiaal zou moeten zijn.

De Verenigde Staten trachten door hun overmacht in deze sector beide doelen te bereiken en o.m. de Amerikaanse levenswijze "the american way of life" via deze weg in de wereld te populariseren.

Het was reeds om deze reden, na de oorlog, dat de Franse regering in het kader van het Marshallplan verplicht werd niet minder dan 600 Amerikaanse filmen af te nemen.

De E.G. heeft zo pas bekend gemaakt dat het volledig audiovisueel deficit van de Europese Gemeenschap opgelopen is van 2,1 miljard dollar in 1988 tot 3,6 miljard dollar in 1990. Dit deficit komt voort uit de zwakheid van de Europese export, het gebrek van Amerikaanse interesse voor de Europese producties, zoals tevens het agressief Amerikaans optreden (zie de V.T.M.-cultuur) in de belangrijke beeldindustrie.

A.D.S.

Dubbele moraal

Op het moment dat Minister van Buitenlandse Betrekkingen Willy Claes de recente Amerikaanse militaire acties tegen Irak "juridisch en moreel" onderschreef en daarbij verwees naar de "Bescherming van de Koerden" in dat land, in diezelfde week publiceerde de Nieuwsbrief van de Liga voor Mensenrechten een verslag over het optreden van de Turkse troepen tegen de Koerdische bevolking en het Turks grondgebied. Als besluit schreef de Liga, "Alhoewel de term 'genocide' met omzichtigheid moet worden gebruikt, moet men toch vaststellen dat de systematische executie van Koerdische militanten en democraten, de slachting onder de dorpelingen, het klimaat van terreur waarin de bevolking leeft, de openlijk geuite bedoeling een massale uitwijking van de bevolking op gang te brengen, minstens de wil aantonen om iedere hoop op een politieke oplossing van het probleem de kop in te drukken".

Er zijn dus Koerden die beschermd moeten worden en andere Koerden die verdrukt en uitgemoord mogen worden; want de eerste groep Koerden wordt verdrukt door onze vijand en de andere groep door onze vriend en bondgenoot. "Quod licet Iovi non licet bovi" - wat Jupiter mag, mag de os daarom niet.

Dit is een staaltje te meer - het zoveelste - van de dubbele moraal die in de buitenlandse politiek geldig is (ook in de binnenlandse, maar dat is nog een ander verhaal). Dat is niet nieuw. Internationale betrekkingen hebben te maken met belangen. Soms zijn die belangen kortzichtig en kunnen ze ook veroordeeld worden op grond van real-politieke overwegingen. In sommige periodes van de geschiedenis zijn die belangen duidelijk zichtbaar in al hun naaktheid. Men voert oorlog om het grondgebied uit te breiden of om het machts-evenwicht te veranderen of te herstellen. Op andere momenten dekt men de belangen af met bloemrijke frasen van moralistische of religieuze aard. Een motief voor een Kruistocht kon bijvoorbeeld zijn, dat een koning, beducht voor de macht van zijn edelen, met hen ten oorlog trok in een ver land met een belofte van rijke buit - en terloops ook volle aflaten -, omdat ze intussen geen oproer konden maken in eigen land. Op dezelfde manier kan vandaag een staatshoofd van een machtig land een populaire buitenlandse oorlog voeren om de aandacht van het falen van zijn binnenlands beleid af te leiden. Hij kan zijn optreden dan voorstellen als een Kruistocht tegen een vijand van de mensheid, door die vijand te vergelijken met een universeel verfoeid iemand, bijvoorbeeld Hitler.

Zoiets lukt vaak, maar ook niet altijd en zonder ophouden. Zoals Abraham Lincoln het treffend uitdrukte: "je kunt sommige mensen permanent belazeren, maar je kunt niet alle mensen permanent belazeren" (vrije versie).

Men krijgt de indruk dat vandaag deze dubbele moraal in steeds ruimere kring ongeloofwaardig wordt. Het recente verhaal van de vierhonderd verbannen Palestijnen bijvoorbeeld heeft bij velen de ogen geopend. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties wordt dus steeds ongeloofwaardiger omdat hij deze dubbele moraal geïnstitutionaliseerd heeft. Zolang er in de wereld twee machtspolen waren met tegenstrijdige belangen - het Oostblok en het Westblok - was er nog een zeker evenwicht, al leidde dat vaak ook tot niets méér dan verlamming. Nu er nog maar één machtscentrum bestaat, is de Veiligheidsraad de spreekbuis van dat machtscentrum. Een specialist in internationaal recht mag ons dan

op de radio komen vertellen, dat de Veiligheidsraad twee soorten resoluties hanteert: een resolutie die slechts als "aanbeveling" geldt (en die bestemd is voor de vrienden - zoals Israël) en een andere resolutie die een dwingend karakter heeft (en die voor vijanden bestemd is tegen wie men dan militair mag optreden). Dergelijke verklaring maakt de zaak alleen maar erger. De hypocrisie is dus geen occasioneel verschijnsel; ze is een onderdeel van het instituut.

De Veiligheidsraad van de V.N. wordt dus steeds ongeloofwaardiger omdat hij deze dubbele moraal geïnstitutionaliseerd heeft.

De grens tussen realisme en cynisme is smal, en ze wordt hier ver overschreden. Het discrediet dat de Veiligheidsraad op die manier afstraalt op de Verenigde Naties in hun geheel is geen goede zaak. De VN is de enige ontmoetingsplaats van alle politieke regimes (men kan, helaas, niet zeggen van de volkeren van de wereld). Het is de enige organisatie die in staat is te verhinderen dat de conflicten die de wereld verscheuren tot een algehele en onbeheersbare chaos leiden. Moreel gezag alléén volstaat niet om de toepassing van resoluties af te dwingen, en daarom wordt er vaak op aangedrongen dat de VN meer middelen zouden krijgen (lees: militaire middelen) om op te treden. Maar als dat moreel gezag er niet is, wordt het toekennen van méér militaire middelen een gevaarlijke zaak, omdat het kan leiden tot het vergroten van de chaos eerder dan tot het indijken ervan.

Moreel gezag is ook nog iets anders dan steriel juridisme. Natuurlijk is er een code van gedragsregels nodig waarop men zich kan baseren bij het beoordelen van de gedragingen van de lidstaten. Maar net zoals bij het burgerlijk recht weet men dat juridische regels en morele beginselen vaak van elkaar afwijken, en dat wat juridisch correct is moreel verwerpelijk kan zijn, en wat moreel verwerpelijk is juridisch correct kan zijn. Dergelijke afwijkingen zijn nu éénmaal moeilijk te vermijden. Ze worden echter volledig onduidelijk als men, uit naam van het politiek realisme, de afwijking als regel gaat beschouwen in plaats van een poging te ondernemen om het juridische en het morele zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen en onafgebroken correcties aan te brengen. Want niet toevallig speelt de afwijking tussen juridische regels en morele beginselen altijd in het voordeel van de machtige en in het nadeel van de zwakke.

Dat is des te meer zo in de relaties tussen landen, omdat militaire macht nog altijd het doorslaggevend element is. De agressie van de Verenigde Staten tegen Panama werd niet bestraft en ongedaan gemaakt. De agressie van Irak tegen Koeweit wel.

Met de stelregel dat macht recht is, hebben we eeuwenlang af moeten leven. Maar het wordt helemaal gortig als men pure machtspolitiek gaat camoufleren achter de hypocrisie van de dubbele moraal. De oorlog tegen Irak werd goedgepraat met het argument van de internationale rechtsregels. De bittere uitlating van de toenmalige secretaris-generaal van de VN, "Dit is niet de oorlog van de VN", werd nauwelijks gehoord.

W. Courteaux

India op een keerpunt?

India is een eeuwenoude staat waar verschillende volksgroepen leven, de overgrote meerderheid is Hindoe, maar met een minderheid van meer dan 100 miljoen Moslims verspreid over het ganse land.

Onderlinge gewelddadigheden tussen deze twee geloofsgemeenschappen waren door de eeuwen zeer frekwent en bloedig.

Politiekers die een beroep doen op de gevoelens van hun geloofsbroeders van ieder kamp weten wat ze doen.

Het was de B.J.P., een fanatieke rechtse Hindoe partij, die tot de vergelding riep tegen de moskee van Ayodhya, gebouwd door de grootmogool Babar in de 16e eeuw op de geboorteplaats van de god Rama, een incarnatie van Visjnoc.

Door dit onrecht, aangedaan 4 eeuwen geleden, te voeden is de B.J.P. erin geslaagd uit de duisternis te treden om bij de verkiezingen in 1989 86 zetels te veroveren in het parlement.

Cynisch duurt deze haatkampagne voort ondanks de talrijke doden bij de bestorming van de Moskee van Ayodhya en de gewelddaden die er op volgden in het land. De Engelsen hebben de tegenstellingen tussen de diverse geloofsgemeenschappen gedurende hun ganse koloniale strijd aangewakkerd en gebruikt om hun greep op het land en grondstoffen te versterken,

door hun politiek van verdeel en heers hebben ze zich al die tijd in India kunnen handhaven. Ze zijn medeverantwoordelijk voor het bloedbad en de volkerenmoord die volgde op de onafhankelijkheid van het land en de deling van het subkontinent in 1947 in India en Pakistan.

Het is waanzinnig te denken, zoals de B.J.P. het doet, dat men India kan omvormen tot een zuivere Hindoe staat, alsof de 100 miljoen Moslim aanhangers niet bestaan. Het is juist het samenwonen van hindoes, moslims en andere geloofsgemeenschappen dat India gered heeft van zelfvernietiging sedert haar onafhankelijkheid.

De twee andere pijlers van de post-onafhankelijkheid waren de niet-gebondenheid en een vorm van planekonomie. Beiden zijn het slachtoffer geworden van de veranderingen die zich de laatste jaren op onze planeet hebben voltrokken.

Het wegvallen van de Sovjet-Unie en het socialistische economisch systeem heeft India en de meeste andere derdewereld landen overgeleverd aan de eisen, normen

en grillen van de kapitalistische wereld, met op kop het I.M.F. en de Wereldbank die alleen maar oog hebben voor de bodemschatten, de massa goedkope loonslaven en de eventuele afzetmarkt van hun produkten.

Men kan zich terecht de vraag stellen of het I.M.F. en de vertegenwoordigers van de Wereldbank interesse hebben bij de spanning tussen de verschillende geloofsgemeenschappen, of ze achter de schermen deze botsingen niet aanmoedigen. Zo kunnen ze voor de toekenning van gebeurlijke leningen de latende normen hoger leggen voor de regering van India. Aldus kunnen ze van de Indische regering betere toegevingen afdwingen om de toegang tot de rijke bodemschatten voor hun opdrachtgevers mogelijk te maken om de Indische economie beter naar hun hand te zetten en hun winsten naar veiliger oorden te exporteren.

Nu reeds argumenteren ze dat onder de huidige omstandigheden bij een onstabiele toestand in India het voor hen gevaarlijker geworden is om onder deze omstandigheden een lening te verstrekken, tenzij de regering de strenge voorwaarden en eisen aanvaardt van het I.M.F. en de Wereldbank. Anderzijds biedt deze sfeer van onrust en spanningen in India aan de buitenlandse kapitalistische industrie groepen de mogelijkheid de best opgeleide vakmensen uit industrie en wetenschap weg te kopen, hierdoor wordt de Indische economie nog meer afhankelijk van het buitenlandse industrie kapitaal en de mogelijkheid voor de Indische regering tegenover de buitenlandse kandidaat investeerder wordt zwakker.

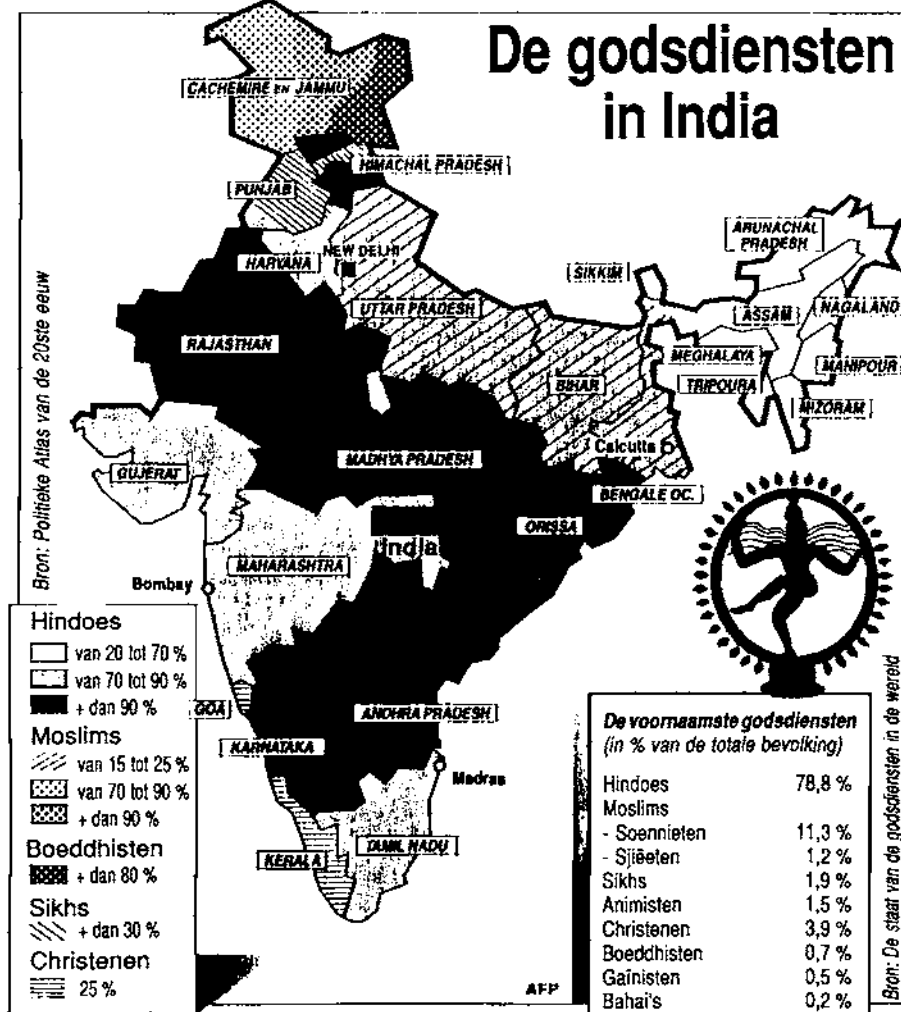
Het is niet de huidige zwakke regering, geleid door de Kongrespartij, die in staat is geweld tussen Hindoes en moslims te controleren en aan de problemen die zich stellen een oplossing te geven.

De Kongrespartij zou de moed moeten hebben te beseffen dat ze het niet alleen aankan.

Dat wil men een duurzame oplossing vinden men de medewerking nodig heeft van de drijvende krachten zoals de vakbonden, vrouwen-jeugd- en boerenorganisaties en progressieve partijen waaronder de Kommunistische.

Daarom is het nodig een regeer- en beleidsprogramma te verkondigen dat tegemoet komt aan de sociale noden van de overgrote meerderheid van de bevolking. Men kan alleen maar het geloofsfanatisme terugdringen, zowel van Moslims, Hindoes of andere geloofsstromingen wanneer men de samenleving meer sociale en menselijke inhoud geeft voor iedere burger in respect voor iedere geloofsovertuiging. Zo kan India terug een belangrijke politieke rol spelen op wereldvlak en terug een baken worden voor alle derde wereldlanden.

Antoine Uytendaele

Exit Tsjecho-Slovakije

Er was weinig feestvreugde op 1 januari toen Europa twee staten rijker werd. Noch in Praag, noch in Bratislava, de nieuwe hoofdsteden, heerste de bij dit soort gelegenheden gebruikelijke euforie.

In de Tsjechische republiek met de regio's Bohemen, Moravië en een stukje Silezië had men zich altijd moeiteloos geïdentificeerd met de staat Tsjechoslovakije. De meerderheid van de "Tsjechen" voelt de scheiding van de staat dan ook aan als een amputatie, een vermindering van het land. Maar ook in het nationaal bewuste Slovakije hebben de meesten weinigen op met de plots "verworven" nationale onafhankelijkheid...

Wat is er dan aan de hand? Wat maakte het samenleven van Tsjechen en Slovaken onmogelijk? Wat betekent de scheiding van Tsjecho-Slovakije voor Midden- en dus voor heel Europa?

Veel heeft alvast te maken met de grondige verschillen in de economieën van beide landen.

Slovakije was tot voor de stichting van de Tsjechoslovaakse staat na de eerste wereldoorlog een (perifere) landbouwstreek in de landbouwstaat Hongarije. Industrialisering werd er pas doorgevoerd na 1948 door de jonge socialistische staat: basisproductie, zware industrie ingebed in de COMECON en vooral ook militaire industrie.

Juraj Kovacik, voormalig federaal parlements lid voor Slovaaks Democratisch Links (SDL): - De economische verschillen tussen Slovakije en Bohemen-Moravië hebben ook te maken met de Koude Oorlog. De wapenindustrie werd geconcentreerd in Slovakije, ver van de grens met het Westen. Het beleid van Klaus en Havel bouwde die industrie af; trouwens met de ineenstorting van de ex-Sovjetunie was de markt ervoor ingestort. Er zijn nog relaties met die landen maar onze wederzijdse handel is gestokt: ze kunnen ook onze tractoren en andere industriële producten niet meer kopen.

Waar elders de "speciale" productie maximaal zes tot tien procent van de totale productie bedraagt, loopt dit in Slovakije op tot de helft en soms driekwart. Niemand kan de continuïteit van deze bedrijven verzekeren. Dat verklaart ook het verschil in de verkiezingsuitslagen in Tsjechië en Slovakije. De sociale omstandigheden zijn grondig verschillend. Het is dus niet in de eerste plaats een probleem van verschillende nationaliteiten.

Het Slovaakse nationalisme is een historisch feit, maar bleef altijd een minoritaire stroming. Waar de Slovaken een confederaal verband wilden met erkenning van hun identiteit (ook internationaal) en een politiek die zou rekening houden met de diepgaande sociaal-economische verschillen tussen de twee landsdelen, koos de regerende groep in Tsjechië na de verkiezingen van juni 1992 al snel voor de scheiding. Blijkbaar dacht men dat de Tsjechische republiek zonder de Slovaakse ballast makkelijker de ommezwaai naar de westerse internationale vrije markteconomie kan waarmaken. Die ommezwaai was na

wegvallen van de COMECON als afzetmarkt en economisch kader moeilijk te vermijden, maar daarom niet minder pijnlijk.

Economische hervormingen

De hervormingsstrategie in het voormalige Tsjecho-Slovakije volgde (en volgt) het bekend IMF-recept: privatisering, beperking van de overheidsuitgaven, liberalisering van de prijzen en voorrang voor de export.

Miloslav Ransdorf, bestuurslid van de KP van Bohemen-Moravië (KPBM): - De privatisering wordt uitgewerkt als een coup door de bureaucratie: alleen zij beschikt over gedetailleerde informatie m.b.t. de toestand van de ondernemingen, en dit vertaalt zich in economische voordelen. In Oost-Europa betekent privatiseren dat de mensen die vroeger de economische beslissingen namen, die rechten vandaag omzetten in reële eigendoms-titels.

De regering wil 70 % van de ondernemingen privatiseren over een periode van twee jaar. Maar dat massieve overaanbod in verhouding tot de beschikbare financiële middelen leidt onvermijdelijk naar een instorting van de prijzen. Het tekort aan actief kapitaal is trouwens een basisprobleem. Maar privatiseringsvormen, zoals werknemersaandelen, waarvoor minder actief kapitaal nodig is, worden afgewezen wegens "te sterk socialistisch geïnspireerd"...

De beperking van de overheidsuitgaven onttrekt financiële middelen aan het economisch circuit, wat op zijn beurt leidt tot verlaging van de industriële productie. Zo wordt het economisch evenwicht bereikt op een

steeds lager niveau. Ondertussen is bijna 90 % van onze ondernemingen niet in staat haar rekeningen te betalen. De industriële productie is met 40 % teruggevallen, in de grootste ondernemingen met meer dan 50 %. De produktiviteit is sinds 1989 teruggevallen op 75 %. En ook de landbouw kent een diepe crisis: in 1991 alleen gingen hier 90.000 arbeidsplaatsen verloren...

De valutastroom wordt niet geïnvesteerd in herstructurering en investeringen in onze ondernemingen, maar alleen in het dekken van het tekort op de handelsbalans. Die is nu gestabiliseerd en er is zelfs een overschot, maar dit is nagenoeg uitsluitend het gevolg van een vermindering van de invoer, niet van een verhoging van de uitvoer. De beperking van de invoer trof veelal de invoer van nieuwe technologie, ... Het beste resultaat dat men zo kan bereiken, is een evenwicht zonder groei, een langdurig marasme. Sociale en gezondheidsvoorzieningen worden besnoeid. Gezondheidszorg,

DE VREDE VREDEVI

VREDE - TIEDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK EN VREDESPROBLEEMEN - 15e ja. 1992 mei 1993

onderwijs, huisvesting, onderzoek en ontwikkeling... zijn in crisis.

Hoewel de economische toestand verslechtert, viel het werkloosheidspercentage tot eind vorig jaar nogal mee: in december bedroeg het werkloosheidspercentage in Slowakije 12 %, in Bohemen-Moravië (Tsjechië) amper 4 % en de Praagse regio zelf kende zelfs een volledige tewerkstelling.

Miloslav Ransdorf (KPB): - De over-tewerkstelling is hoger dan voor 1989. Sommigen werken slechts twee dagen per week en ontvangen toch 70 % van hun salaris; ze krijgen de kans om bijkomend werk te doen, wat hen nominaal een hoger inkomen verschaft dan voorheen... De crisis van de ondernemingen wordt versluierd. Zo hebben we nog geen aandelenbeurs in Praag, we hebben geen aandelenwet,... Pas in oktober heeft het parlement een wet op het faillissement aangenomen, maar de toepassing ervan is uitgesteld tot april 1993.

Martin Bursik, vice-voorzitter van het Burgerforum (OH): - 60 % van de ondernemingen is niet in staat zijn schulden te betalen. De wet op het faillissement kan een domino-effect brengen. Anderzijds staan we nog maar aan het begin van het privatiseringsproces. De scheiding zal veel energie en geld kosten. De werkloosheidsgraad die nu nog zeer laag is, zal zeker gaan stijgen. Voor begin dit jaar werd inderdaad reeds een stijging verwacht tot 7 % in de Tsjechische republiek en tot 17 % in Slowakije (1).

Miloslav Ransdorf (KPB): - Zo'n 8,5 miljoen mensen kochten een "coupon", een soort aandeel in de economie, zij verwachten hier ook een inkomen van, maar bankroete ondernemingen betalen geen dividend uit. Ook de overheidsuitgaven zullen krimpen als ze aan de inkomenskant ernstig in het gedrang komen. Sociale onrust en stijging van de werkloosheid lijken onvermijdelijk.

Juraj Kovacik (SDL): - Niemand weet wat er zal gebeuren als de wet op de faillissementen in voege treedt. De regering en de economische experts beschikken ook niet over de nodige informatie en dan kan je ook geen effectieve oplossingen uitwerken.

Miloslav Ransdorf (KPB): - De Slovaakse economie die steunt op primaire productie is in economische crisis kwetsbaarder en daar slaat de werkloosheid ook eerst toe om vervolgens de eindproductie aan te tasten. De eindproductie is voornamelijk geconcentreerd in de Tsjechische regio's. De werkloos-

heidsgolf gaat dus van Oost naar West. En Klaus probeert deze golf dus af te snijden voor hij de Tsjechische landen bereikt. Op die manier vindt hij zich een vijand.

Juraj Kovacik (SDL): Klaus streeft naar een nauwe relatie met Duitsland en hoopt zo de levensomstandigheden in Tsjechië snel te verbeteren. Slowakije is daarvoor een blok aan het been, wegens de grotere economische problemen; dit is de belangrijkste reden voor de splitsing. Als de federatie verder zou bestaan, dan zou de federale regering ook de reconversieproblemen in Slowakije moeten oplossen, daarvoor is minstens 3 miljard Kroon nodig, en dat zou extra-besparingen betekenen voor de Tsjechische republiek.

Slowakije

Economisch staat Slowakije er dus niet best voor. Er wordt verwacht dat buitenlandse investeerders geneigd zijn Slowakije op een hoop te gooien met Bulgarije, Roemenië, het GOS en Albanië, terwijl Tsjechië gelijk zou worden gesteld met Hongarije en Polen (2). Slechts 13 % van alle buitenlandse investeringen in voormalig Tsjecho-Slovakije gaat naar Slowakije.

Miloslav Ransdorf (KPB): - De Slovaakse regering wil van Slowakije een soort Hong Kong van de ex-Sovjetunie maken: zoals Hong Kong de sleutel vormt van de Chinese markt, wil Slowakije de sleutel worden tot de GOS-markt. Maar de situatie in Oekraïne en Rusland is catastrofaal, alleen in Witrusland lijkt de situatie wat gestabiliseerd. De stijging van de inflatie is er zorgelijk, Slowakije heeft geen muntdekking, 86 % van de Slovaakse vreemde valuta komen uit sgebied, er is geen stabiel bankstelsel,... de splitsing wordt dus catastrofaal. Het BNP van Tsjechië zal met 16 tot 20 % terugvallen, maar voor Slowakije zullen de gevolgen zwaarder zijn. Ondertussen werd op initiatief van de Tsjechische republiek reeds half februari een punt gezet achter de monetaire unie met Slowakije, hoewel eerder overeengekomen was deze tot eind juni te laten bestaan. Het is zeer onduidelijk hoe een onafhankelijk Slowakije aan de economische problemen het hoofd wil en kan bieden.

Juraj Kovacik (SDL): - We moeten eerst nieuwe jobs scheppen in onze bedrijven en vervolgens overschakelen op civiele productie. De "speciale" productie biedt geen economische oplossing; we moeten overschakelen op tractoren, nieuwe motoren, enz. die we kunnen uitvoeren... De markt is zeer gecompliceerd, de we-

reldeconomie stagneert en een crisis staat voor de deur, maar we zien nog zeer grote afzetmogelijkheden in de landen van de voormalige Sovjetunie, China, Rusland, enz. waar we zeer goed uitgebouwde contacten hebben. Dat moet ons in staat stellen onze productie te differentiëren.

Ondertussen lijkt de economische catastrofe onafwendbaar: o.m. als gevolg van de wet op het bankroet zullen de werkloosheidspercentages in het voorjaar waarschijnlijk pijlsnel omhoog schieten. Hoe kijkt de publieke opinie hier tegen aan: een noodzakelijke overgangperiode met een onvermijdelijke tijdelijke opoffering of groeit de angst?

Juraj Kovacik (SDL): - Men weet dat de werkloosheid zal stijgen maar niet hoe erg de economie er aan toe is. Wij zoeken vooral uitwegen naar het oosten, want de situatie in West-Europa is zeer ingewikkeld en ook een eenzijdige oriëntering op het westen kan onze landen verwoesten.

Amerikaanse Congresstudies bevestigen dat de komende jaren zeer moeilijk worden, ze raden ons aan om onze bevolking hiervan te verwittigen, maar tot nu toe heeft geen enkele Slovaakse politicus dit gedaan.

Veel mensen geloven niet meer in de politiek, vooral in Slowakije is de ontgoocheling groot. Men had zich na november 1989 een zeer snelle verbetering van de levensstandaard voorgesteld. Maar dat bleek slechts voor een zeer beperkte groep te kloppen. Het wordt nu zeer moeilijk de mensen te overtuigen van het nut van zekere offers voor de economische hervormingen.

De gevolgen van de Tsjecho-Slovaakse scheiding zijn nog niet te overzien. Maar uiteraard wordt de hele Middeneuropese regio er door beïnvloed. Hoewel het scheidingsproces ordelijk werd afgevoerd, lijkt de legitimiteit van de nieuwe staten, zeker in de ogen van de publieke opinie nog problematisch. De scheiding laat zich sterk voelen in de relatie tussen Hongarije en Slowakije en is ook van invloed op de samenwerking tussen Polen, Hongarije en ex-Tsjecho-Slovakije.

Legitimiteitsproblemen

Niemand verwacht een bloedige confrontatie tussen Tsjechen en Slowaken, hoe oneens de regeringen van beide landen het ook mogen zijn. Anderzijds is best denkbaar dat Tsjechen en Slowaken elkaar wederzijds als zondebok aanwijzen wanneer de economische situatie achteruit boert. Een aanzienlijk aantal Slowaken heeft bij de splitsing gekozen voor de dubbele nationaliteit (die niet wordt erkend door de Tsjechische wet).

Vooraf de Tsjechische leiders stelden zich uiterst weigerachtig tegenover de idee om de hele operatie te onderwerpen aan een referendum of zelfs maar te laten volgen door nieuwe verkiezingen. Velen beschouwen de hele zaak dan ook als een nodeloze en dure zaak die louter door de politieke klasse werd beslist. Het democratisch gehalte van het systeem heeft niet aan geloofwaardigheid gewonnen. De Slovaakse regering beperkte begin dit jaar nog de autonomie van de omroep en van 'Smena', het grootste dagblad van het land.

De interne discussies zowel binnen Slovaakije als binnen de Tsjechische Republiek treden nu ook sterker naar voren. Zo pleit men in Tsjechië luider voor een federalisering in het staatsbestel (Bohemen, Moravië en Praag). Maar vooral Slovaakije kon met zijn falende economie wel eens verleid worden zich te legitimeren door een eng nationalisme, ook tegenover de sterke Hongaarse minderheid. Een minderheid van 570.000 mensen weegt nu eenmaal meer in een staat van 5 miljoen inwoners, dan in een geheel met drie maal zoveel mensen. Alvast volgens de EG-ambassadeurs in Praag zijn de culturele rechten van de Hongaarse minderheid onvoldoende gegarandeerd (3). En zowel in Tsjechische republiek als in Slovaakije krijgen de "Roms" (de ca. 500.000 zigeuners) het weer een stuk moeilijker.

De kwestie van de Hongaarse minderheid in Slovaakije raakt de relatie met buurland Hongarije, een relatie die ook gestoord wordt door het probleem van de dam op de Donau.

Hongarije

Het probleem van de dam op de Donau (Gabčíkovo) heeft de relatie tussen Hongarije en Slovaakije al zeer grondig vergiftigd. Het project was oorspronkelijk opgevat als een samenwerking tussen de communistische regeringen in Praag en Boedapest die hiervoor in 1977 een verdrag sloten. Dit werd in mei vorig jaar na zeer brede en langdurige druk van de publieke opinie eenzijdig opgezegd door Hongarije dat definitief afzag van de bouw van een waterkrachtcentrale (Nagyymaros) bedoeld als tegenhanger van de Slovaakse dam. Boedapest beschouwt sindsdien de dam als een groot gevaar voor het milieu in de regio en de omlegging van de Donau als een eenzijdige grensverlegging door Slovaakije. Het project is echter van groot belang voor de Slovaakse energie-voorziening en verenigt alle Slovaakse politieke krachten, inbegrepen de meeste groenen. De dam-kwestie geeft ook nieuw voedsel aan het Hongaars nationalisme, op zich weer een ouder verhaal. Hongarije

kwam als verliezer uit de eerste wereldoorlog en diende in het verdrag van Trianon (1920) afstand te doen van ongeveer tweederde van zijn grondgebied en een derde van de Hongaars sprekende bevolking. De herinnering hieraan en het revanchisme zijn sindsdien diep geworteld in het Hongaarse collectief geheugen. Tussen de twee wereldoorlogen werd de Hongaarse politiek er voor een flink deel door bepaald.

Een aanzienlijk deel van het verloren gebied - ook een deel van Slovaakije - werd tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers opnieuw onder Hongaars gezag geplaatst. Gepaard gaand met heel wat repressie werd die situatie in 1945 meteen weer ongedaan. Heel wat etnische Hongaren verhuisden (veelal onder druk o.m. ook uit Slovaakije), maar zowel in Joegoslavië, als in Roemenië en Slovaakije bleven aanzienlijke Hongaarse minderheden. De nieuwe Hongaarse staat heeft vooral economische besognes en streeft naar goede relaties met zijn burens, maar ook met de Hongaarse gemeenschappen aldaar; dit leidt echter regelmatig tot dubbelzinnigheid, misverstanden en zelfs storingen in de relaties met de buurlanden. Het Hongaarse nationalisme heeft de decennia-lange bevrozing overleefd en heeft ook stevige wortels in het MDF (Hongaars Democratisch Forum), de regeringspartij in Boedapest: aangevoerd door de schrijver Istvan Csurka is de uiterst rechtse vleugel sinds kort goed voor 6 op de 21 zetels in de partijleiding...

Visegrad

De vlucht vooruit van Vaclav Klaus en de scheiding van Tsjechië en Slovaakije werpt ook een schaduw over het Visegrad-proces. De ontluikende samenwerking tussen Tsjecho-Slovaakije, Polen en Hongarije werd zo genoemd naar het historisch kasteel van Visegrad aan de Donau nabij Boedapest. De topbijeenkomst daar op 15 februari 1991 leidde tot een gemeenschappelijke doelstelling: "de volledige integratie in de schoot van de politieke, economische, wettelijke orde en het Europese veiligheidssysteem" (4).

Miloslav Ransdorf (KPBM): - Vaclav Klaus is tegen nauwe coördinatie met Polen en Hongarije en hij verklaart dat we best

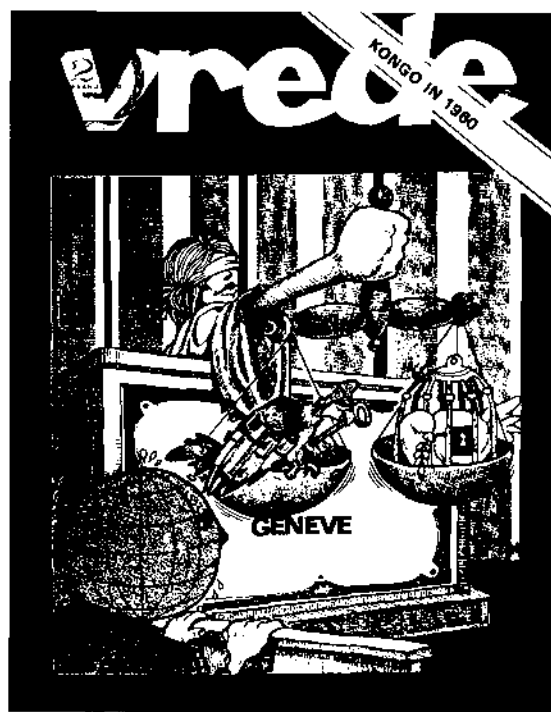
rechtstreeks kunnen samenwerken met onze Europese partners en in de eerste plaats met Duitsland. Die pro-Duitse oriëntatie van de Tsjechische buitenlandse politiek houdt een grote bedreiging in voor de verdere ontwikkeling van Midden-Europa.

Zoals mag blijken uit dit hele verhaal is de hele sociaal-economische en politieke ontwikkeling in Midden-Europa er door heen de desintegratie van Tsjecho-Slovaakije niet stabiel op geworden. De evolutie is niet vrij van enig nieuw conflictisico. Het integrerend karakter van een samenwerking zoals het Visegrad-proces was (en is) van onschatbare waarde. Dit zowel voor de interne situatie in de betrokken landen, als voor de situatie in de Midden-Europese regio als voor de ontwikkeling van Europa: gedurende enige tijd stemden de drie staten hun posities in talrijke kwesties immers op elkaar af (in hun relaties met de Raad van Europa, de Europese Vrijhandels-associatie, de Europese Gemeenschap als de NATO). Ondertussen kan deze samenwerking best wat nieuwe stimulansen van de Europese Gemeenschap krijgen.

Robert Crivit

(De aangehaalde gesprekken dateren van november 1992).

- (1) Le Monde, 14 oktober 1992.
- (2) Financieel-Economische Tijd, 30 juli 1992.
- (3) De Standaard, 10 september 1992.
- (4) Cfr. o.m. Le Monde Diplomatique, oktober 1992.

Plutonium: Het dodelijk goud van het kerntijdperk

Onder deze titel (1) verscheen en engelstalig naslagwerk verzorgd door een Speciale Commissie van Internationale Fysici ter voorkoming van een nucleaire oorlog en het Instituut voor Energie en Leefmilieuonderzoek van de Verenigde Staten.

"Alle leven op aarde vernietigen kan door een stomme technische fout. Er zijn voldoende kernwapens om voor deze catastrofe te zorgen. De beide grootmachten bezitten een massa klaarstaande kernwapens om onze aarde een paar duizend maal te vernietigen. Eénmaal volstaat. Het is evenwel éénmaal teveel" (2).

Op 2 december 1942, een halve eeuw geleden, begon het kerntijdperk. Het was de Italiaanse geleerde Enrico FERMI die een atoomsplijting ingang zette, nabij Chicago (VS) en met 400 ton uraniumkorrels een primitieve reaktor in werking stelde.

De eerste milligrammen plutonium (Pu) kwamen niet uit een reaktor maar werden bekomen, bij de bestraling van een uranyl-nitraat-oplossing, in 1941 in een cyclotron (versneller) van de universiteit van Californië in Berkeley (VS). Aangenomen wordt dat twee miljard jaar geleden in Gabon, West-Afrika, de eerste natuurlijke reaktor zorgde voor de aanmaak van een geringe hoeveelheid Pu. Sinds WO II zijn er tonnen Pu geproduceerd. Pu komt nagenoeg niet voor op aarde. Het is een produkt van de atoomsplijting.

Waterstof (H) is het lichte element met één proton en één elektron. Het zwaarste natuurlijk element is uranium (U) met atoomgewicht 238 (92 protonen en 146 neutronen).

Pu is een transuraan element omdat het een hoger atoomgewicht heeft dan U. Pu heeft 13 isotopen van Pu 234 tot Pu 246. Het is een zilverachtig metaal dat smelt op 640 °C en kookt op 3.187 °C. Het is een chemisch zeer reactief metaal omdat het vlug oxideert tot plutoniumdioxide (PuO₂), de vorm waaronder het opgeslagen wordt.

Als metaal is het pyroforiek d.w.z. dat het spontaan kan ontvlammen. Die toestand is het gevaarlijkst omdat bij verbranding kleine deeltjes vrijkomen die heel schadelijk zijn voor de gezondheid. Het is in deze toestand de gevaarlijkste kanker-
verwekker!

Pu 239

Alle plutonium kan aangewend worden voor de aanmaak van kernwapens. Pu 239 is een alfa-straler echter met een halveringstijd van 24.000 jaar.

Alfa stralen zijn heliumkernen die bestaan uit 2 protonen en 2 neutronen. Helium is een edelgas. Alfa deeltjes zijn massief en worden gemakkelijk tegengehouden o.a. door een velletje papier.

Voor de bom die op Nagasaki viel werd minder dan 10 kg Pu gebruikt. Alleen al met de Pu-produkten uit onze kerncentrales kunnen dus duizenden bommen van het Nagasaki-type aangemaakt worden.

Pu is één van de dodelijkste metalen en moet ten alle prijze verbannen worden zowel voor civiele als militaire doeleinden. Alle toepassingen moeten onmiddellijk gestopt worden!

Zoals gezegd is er voor het afvalprobleem nog geen veilige oplossing gevonden. De internationale controle op Pu moet verscherpt worden om misdadig gebruik te voorkomen.

Het boek (1) is een standaardwerk over de Pu-problematiek. Het omvat bijdragen over de nucleaire gevaren bij de productie van Pu samen met de afvalproblematiek en voorbeelden van ongevallen.

Tevens vestigt het de aandacht op de gevaren bij de ontmanteling van kernkoppen.

Kernwapens zijn een van de grootste leefmilieuvuilers!

Een apart hoofdstuk is de huidige smokkel van splijtstoffen waaronder Pu 239, blijkbaar uit de voormalige Sovjetunie. Nagenoeg onbruikbare maar levensgevaarlijke splijtstoffen zoals cesium en strontium worden door personen via Oost-Europa over de grenzen gebracht. Er is duidelijk sprake van een splijtstoffenmafia.

Tevens moeten we de aandacht vestigen op het Pu-transport. Liefst 1,7 ton Pu zijn onderweg van Frankrijk naar Japan (nov. 1992).

MOx.

Het meest controversieel is het gebruik van Pu uit kernwapens als brandstof voor kernreactoren.

MOx is een gemengde oxide waarbij uranium met 4 à 5% plutonium vermengd wordt.

Dat gebeurt ook in ons land, te Dessel, waar er in november 1992 een ernstig ongeval gebeurde. Acht mensen geraakten er besmet.

Gelukkig is er in ons land een debat (?) aan de gang om de MOx-splijtstofverwerking te verbieden.

Zij die er een verwerking van het militair Pu-arsenaal inzien om er zo vanaf te geraken hebben niet het recht te zeggen dat hiermede de ontwapening gediend wordt. Integendeel het Pu kan op en mum van tijd herwerkt en opnieuw gebruikt worden voor kernwapens.

De hoge Pu-MOx dient voor snelle kweekreactoren waarvan de ontwikkeling is stopgezet.

MOx is en blijft een omstreden splijtstof.

Non-Proliferatie

Nu de koude oorlogsperiode voorbij is moet er werk gemaakt worden van:

1. het niet-verspreidingsverdrag van kernwapens,
2. het voorkomen van de verspreiding van plutonium of andere radioactieve materialen aan landen die daardoor wapens zouden kunnen aanmaken en misbruiken,
3. het voorkomen van radioactieve besmetting door ongevallen,
4. het voorkomen van en toevallige nucleaire ramp.

Toch is er een positief geluid. Voor de presidentsverkiezingen (nov. '92) heeft de Amerikaanse president G. Bush verkondigd dat de Verenigde Staten niet langer plutonium of hoog verrijkt uranium - ze hebben immers een onuitputtelijke voorraad en milieuproblemen dingen zich op - zullen produceren. Zo wil hij de verspreiding van atoomwapens ontmoedigen!

William de BRUYN
december 1992

(1) Plutonium

Deadly gold of the Nuclear Age.

By a special commission of international physicians for the prevention of nuclear war and the Institute for Energy and Environmental Research.

ISBN 0-9634455-0-2 / International Physicians Press Cambridge Massachusetts.

(2) Het vredeshuis infomeert: Eenzijdig Moratorium.

De Streekkrant Groot Aalst - WDB / 18 sept. 1986.

De NAVO en de vrede

Of het nu over peace-keeping gaat of over peace-making (een begrip dat erg moeilijk echt aan bod schijnt te komen), de NAVO werd opgericht als een militair pakt bedoeld als collectieve verdediging tegen het andere blok. De grenzen tussen verdediging en offensieve opstelling zijn steeds een moeilijke aangelegenheid geweest en zij werden niet alleen onopzettelijk overschreden. Men hoeft geen vredesactivist te zijn om in te zien dat onder leiding van de VS (of van de SU) het militair aspect allesoverheersend was. Ik heb steeds de opinie verdedigd dat de NAVO niet bruikbaar was voor het vredesproces wegens de historische geledenheid, de mentaliteit van de mensen die er de dienst uitmaken en vooral wegens de blijvende overheersing van de supermogendheid. Ik geloof nog steeds dat de NAVO, na het wegonderhandelen van het atoomtuig beter zichzelf zou opheffen doch het ziet er niet naar uit dat dit vlug gaat gebeuren. Het past bijgevolg de toestand zoals hij nu is, te onderzoeken.

De nieuwe bondgenoten in spe

De nieuwe democratieën in Europa zijn bedreigd door nationale en vooral regionale tegenstellingen. Zij beschikken ook niet over een onafhankelijke vredesbeweging die enig respect zou kunnen afdwingen.

Het is begrijpelijk dat zij voor hun veiligheid trachten aan te leunen bij het "winnende" militair bondgenootschap. Tevens zien zij in de NAVO een mogelijk forum, naast de CVSE, om het Westen meer begrip voor de problemen van Centraal- en Oost-Europa bij te brengen. De NAVO speelt daar goed op in en tot op zekere hoogte wordt de functie al vlug een orgaan. Alles is zeker niet negatief in de ontwikkelingen rond de NACC (Noordatlantische Samenwerkingsraad) die vorig jaar werd opgericht. Men vergeet echter al te gemakkelijk dat het Atlantisch bondgenootschap in de eerste plaats een militaire organisatie is met een onvermijdelijk leiderschap, zeg maar dwingelandij van de supermogendheid, alhoewel anderen nu ook aan de touwtjes beginnen te trekken. In het verleden was het zogenaamd overleg alleszins een kluchtspel waarbij de zogenaamde atlantisten als pionnen werden gebruikt om hun regeringen onder druk te zetten.

Wijzigingen bij de NAVO

Wanneer men het slotcommuniqué van de ministeriële vergadering van de

Noordatlantische Raad van 17 december 92 leest vallen alleszins enkele belangrijke accentwijzigingen op.

34 oorlogen en 112 interne conflicten

Het Amerikaans Cartercentrum heeft in zijn Wereldconflictenrapport, er de aandacht op gevestigd dat in de wereld nog jaarlijks 1.000 miljard dollar aan defensie wordt uitgegeven. Uit het rapport blijkt dat er momenteel 34 oorlogen en 112 andere binnenlandse conflicten gaande zijn.

Het rapport beschouwt elk conflict dat aan minstens duizend mensen het leven heeft gekost als een oorlog. Bovendien wijst het er op dat door de veranderde internationale wereldorde burgeroorlogen gemakkelijk kunnen uitgroeien tot internationale conflicten. Andere problemen, variërend van hongersnoten tot zure regen zouden kunnen opgelost worden met één kwart van de militaire uitgaven. Het wereldconflicten centrum wenst te bemiddelen in conflicten waarin de Verenigde Naties e.a. vergelijkbare instellingen niet kunnen ingrijpen. (ads)

Voor de transatlantische koppeling blijft men weliswaar pleiten voor een belangrijke aanwezigheid van Amerikaanse troepen in Europa doch iedereen weet dat de verkozen president van de VS de effectieven gaat halveren. Hierover wordt zedig gezweven.

Wat betreft de taak van de NAVO bij de vredeshandhaving wordt steun toegezegd aan de CVSE indien erom gevraagd wordt. Vredesoperaties worden nog steeds mogelijk geacht onder auspiciën van de VN. Dit kan zowel betekenen onder leiding van als onder toezicht, maar kom de toon is veranderd. Opdringen of voor voldongen feiten plaatsen is er schijnbaar niet meer bij. Terecht wordt er gewezen op operaties die gericht zijn op vredeshandhaving en het afdwingen van sancties. Op 11 februari heeft president Clinton trouwens voor de TV verklaard dat de VS bereid zijn waarnemers te sturen naar het gewezen Joegoslavië. Er was nog wel sprake van de handhaving van het vliegverbod in Bosnië doch de toon was veel minder agressief dan werd ver-

wacht. Toen de VS ook hun standpunt over het plan Owen - Vance bekendmaakten, haastten de Serviërs en de moslims zich om hun principiële goedkeuring te uiten.

Zij hebben klaarblijkelijk gewacht op een duidelijk standpunt van de VS en leggen zich daar bij neer. Het is te hopen dat de invloed van Clinton gunstig moge blijven en een vredesakkoord bevorderen. Indien die trend zich doorzet is het misschien mogelijk dat ook Mobutu door de knieën gaat en zonder bloedvergieten de macht overdraagt. Hij weet ook wel dat verder moorden waarschijnlijk niet ongestraft zou blijven. Het vooruitzicht van een tribunaal voor de schendingen van de mensenrechten op de Balkan zal ook wel in Zaïre gehoord worden.

Het blijft natuurlijk uiterst hachelijk dat vrede op dergelijke eenzijdige manier moet worden afgedwongen indien het al lukt. Dat de VN niet zelf over orderekrachten beschikken als democratisch (enig) aanvaardbare stok achter de deur blijft beschamend doch men zou de veiligheidsraad zelf eerst moeten democratiseren.

Tenslotte: laat ons hopen dat president Clinton zijn ambtstermijn benut in het belang van de vrede, ook de sociale vrede en dat hij sterker blijkt dan de georganiseerde misdaad.

Victor Stuyck
12 februari 93

Inquisitie Anno 1992

Door de Franse Minister van Onderwijs werd de Belgische historicus en Dominikaan, Philippe Denis, benoemd als Professor aan de theologische Faculteit van Straatsburg. Hij werd hiervoor door de Universitaire overheid als de beste van de ingediende kandidaturen voorgesteld. Het Vaticaan heeft echter hertegen zijn veto gesteld. Deze houding verwekte in universitaire middelen heel wat opschudding gezien in deze instelling de benoemingen een universitair recht zijn ook al bestaat hierover een zekere conventie met het Vaticaan.

De Belgische Dominikaan (34 jaar) is een specialist in de kerkelijke geschiedenis van de 16^e eeuw en de reformatie. Voor de beslissing van het Vaticaan had de Aartsbisschop van Straatsburg, Mgr Charles Briand, Philippe Denis verzocht "om persoonlijke redenen zijn ontslag in te dienen" wat deze echter weigerde. Het blijkt dat men Denis zijn engagement verwijt tegen de Apartheid in Zuid-Afrika waar hij sinds vijf jaar in een centrum voor jonge Dominicanen les geeft. Tevens worden hem zijn kritische artikels in "Le Soir", een bijdrage over Opus Dei in het dossier van de Katholieke jeugd e.a. artikels niet in dank afgenomen. De tussenkomsten van zijn Dominikaanse overheden bij de Aartsbisschop van Straatsburg en bij Kardinaal Danneels hebben het veto van het Vaticaan niet kunnen verhinderen. (ads)

Hersenvlucht

Het Westen belooft economische hulp aan de ex-Sovjetunie maar vergeet hierbij haar eigen belangen niet. Volgens de berekeningen van de Russische regering zouden 158.000 onderzoekers (11,5 % van de effectieven) hun laboratoria verlaten hebben. Zo velen nog terplaatse blijven dan bevinden er zich hiervan reeds 30.000 wetenschappers in de Verenigde Staten, meer dan 31.000 in Israël (dat de draaischijf voor de Westerse wereld blijkt te zijn), 5.900 in Duitsland en 1.500 in Frankrijk.

Een Amerikaanse missie van de "Algemene directie voor bewapening", waarbij reeds een honderdtal Russische wetenschappers zijn tewerkgesteld, bezocht in april 1992 64 militaire onderzoekingscentra in de ex-USSR om nieuwe technologieën op te sporen en deze te betrekken bij sommige Amerikaanse bewapeningsprogramma's. (ads)

Het Fortuin van "Baby Doc"

Jean-Claude Duvalier kan op zijn twee oren slapen en zijn 120 miljoen dollar (± 4 miljard B.F.) rustig op zak houden.

De toenmalige regering van Haïti onder leiding van de sedertdien door het Westen aan zijn lot overgelaten president J. P. Aristide had de Franse regering gevraagd gezien het om gestolen publieke fondsen ging, dat dit bedrag haar zou toekomen.

Het Beroepshof van Aix en Provence verklaarde in een arrest op 25/4/1988 dat zij gemachtigd was aan deze vraag gevolg te geven.

Het Hof van Cassatie heeft nu bekend gemaakt dat ze de Franse rechtbanken onbevoegd verklaart om het geschil tussen Haïti en "Baby Doc" te behandelen. De gewezen dictator geniet dus niet alleen gastvrijheid in het land van Mitterrand, maar mag ook vrij over het aan het Haïtiaanse volk ontstolen geld beschikken. Gewezen dictators en oorlogsmisdadigers - zie het verblijf van Degrelle in Spanje - worden vriendelijker behandeld dan migranten. (ads)

uit "Le Monde"

*Ik zal niet zeggen dat ik Leibowitz haat!
... dit zou me kunnen flatteren!*

Israël: hoed af voor prof. Leibowitz

Yeshayahu Leibowitz, de negentigjarige professor in de Filosofie aan de Hebrueuwse universiteit van Jeruzalem, een van de meest bekende Israëlische intellectuelen is een dwarsligger. Geboren in Jeruzalem kwam hij in de dertiger jaren naar Palestina.

Het is een man die geen blad voor de mond neemt. De man zegt dat het zijn plicht is als Jood de maskers af te rukken. Achter de Israëlische democratie, de nationale veiligheid en het "eerbiedwaardige" Israëlisch leger plaatst hij vraagtekens. De speciale eenheden van het leger die clandestien in de bezette gebieden opereren, de lievelingen van Rabin, noemt hij "terroristen van hetzelfde genre als deze van Hamas".

Sinds 25 jaar pleit hij voor de terugtrekking van Israël uit de bezette gebieden, noemt de bezetting een kankergezweel in de Israëlische samenleving, roept de jeugd op te weigeren in de bezette gebieden te

dienen en roept op voor de scheiding van Kerk en Staat in Israël.

Een jury, bestaande uit een groot aantal intellectuelen, vooraanstaande burgers en militairen heeft aan Leibowitz de Israël prijs van dit jaar toegekend.

Deze hoge onderscheiding wordt jaarlijks op de dag van de onafhankelijkheid uitgereikt. Tijdens een korte plechtigheid georganiseerd door de Israëlisch-Palestijnse vredesorganisatie verklaarde Leibowitz "Als Rabin niet met Yasser wil spreken, betekent dat gewoon dat Israël geen vrede wil, maar uitsluitend belang hecht aan de voortzetting van de bezetting. Er moet een politieke beweging worden opgericht die zich uitspreekt voor politieke rechten van de Palestijnen en de deling van Eretz-Israël aanvaardt. De Palestijnen moeten hun handvest opgeven en wij moeten afzien van de groot-Israël gedachte".

De uiterst rechtse religieuze partijen zijn onmiddellijk tegen deze toekenning ten strijde getrokken, en Premier Itzak Rabin heeft zich daarbij aangesloten. Hij vond het zelfs nodig een deel van de kabinetzitting aan het geval te wijden. Zelfs dreigde hij er mee als Premier de ceremonie van de onafhankelijkheidsdag niet te zullen bijwonen zo de naam van Leibowitz niet van de lijst geschrapt werd. Dit zal echter niet nodig zijn. Professor Leibowitz heeft zelf afstand gedaan van de Israël prijs.

Het strekt deze bejaarde man toe, heftig tegenstander van de Israëlische bezettingpolitiek, tegen de stroom in zijn standpunt te verdedigen. Het is eveneens een verheugend feit dat de vele leden van de jury, ondanks de druk, de moed hebben gehad iemand als Leibowitz voor de Israël prijs voor te stellen. (ads)

Grondstoffen prijzen weer lager

Het Internationaal Monetair Fonds (I.M.F.) heeft bekend gemaakt dat de prijzen van grondstoffen waarvan vele landen in de derde wereld afhankelijk zijn voor hun inkomsten in 1992 voor het vierde jaar op rij daalden.

Voor alle grondstoffen behalve olie, voedsel, metalen, ertsen en industriële landbouwproducten, beliep de daling 2,50 dollar per 100 dollar. De olie prijzen stegen vorig jaar met 3,30 dollar per 100 dollar.

De grootste prijsdalingen werden opgetekend voor tropische producten als kokosnoten (min 27,5 %), cacao bonen (min 24,3 %) en bananen (min 19,9 %).

Met een stijging van 18,4 % was thee een van de weinige uitzonderingen. Intussen gaan de prijzen voor machines e.a. producten die de ontwikkelingslanden in het rijke Noorden moeten kopen steeds de hoogte in. (ads)

Een realistisch en noodzakelijk spoor

De toestand in voormalig Joegoslavië is desastreus. De oorlog blijft aanslepen, ondanks de voortdurende pogingen om tot een-staakt-het-vuren te komen. De complexiteit van het Balkan-gegeven maakt ook dat een eenvoudig en eenduidig beeld niet tot de realiteit behoort. Dit heeft eveneens voor gevolg dat het niet evident is om grootscheepse massamobilisaties te realiseren.

Zelfs een eenvoudige stelling als 'stop de oorlog' doet het niet in verband met Joegoslavië omdat er van in het begin van de oorlog een belangrijke tendens was in de Westeuropese maatschappij die pleitte voor een verhoogde vorm van tussenkomst, met name een militaire interventie, precies om de oorlog te stoppen.

Dit werd de laatste tijd nog versterkt door die groepen binnen de vredesbeweging zelf, die moreel zo geschokt zijn door het gebeuren aan onze achterdeur, dat een gewapende interventie met beperkte militaire doelstellingen als noodzakelijk wordt beschouwd. Een kort maar krachtig legeroptreden vanwege West-Europa om de oorlogspartijen het zwijgen op te leggen, menen ze.

In Nederland bestaat er al geruime tijd een comité voor krachtige militaire interventie. En de laatste tijd werd deze stelling ook met veel verve verkondigd door Mientjan Faber, de vroegere coördinator van de anti-raketenbeweging bij onze noorderburen. In België hoor je die stem vooral in kringen rond de katholieke kerk. Er verscheen in De Standaard een opinie in die zin.

Wij nemen duidelijk afstand van deze lijn. Dat kon u al in vorige nummers lezen.

De gangbare mening in de publieke opinie heeft het over het gebrek aan optreden vanwege West-Europa, of over de verkeken kansen van de Europese Gemeenschap.

In onze kijk heeft de EG zich wél met de zaak bemoeit. En precies haar optreden heeft de escalatie versneld.

Er is de nauwelijks verholen steun vanwege Duitsland aan de separatistische tendenzen in Kroatië en Slovenië, nog voor deze republieken zich afscheidden. De Duitse houding was niet gebaseerd op een democratiseringsproces maar kwam eenzijdig tegemoet aan nationalistische en chauvinistische aspiraties. Ze speelde handig in op een bepaald aanwezig ongenoegen. Bonn ziet dit namelijk in het kader van z'n nieuwe algemene oostpolitiek. Enerzijds is men er op uit om alles op te kopen wat er maar enigszins rendabel uitziet, anderzijds om beslag te leggen op mogelijke toekomstige

stige afzetmarkten. De opsplitsing van de vroegere Joegoslavische federatie kan daartoe een hulp zijn. Slovenië en Kroatië vormden inderdaad de meest ontwikkelde gebieden van het voormalig Joegoslavië.

Dezelfde Duitse bewindslui pleiten nu voor een deelname aan een militaire pacificatie van wat ze mee hielpen in brand steken, tegen hun eigen grondwet in.

Gesterkt door deze Duitse ruggeleuning konden de ultra-nationalisten zich sterk maken en de weg op gaan van de afscheiding. De erkenning dan vanwege de EG, en dan ook KVSE en VN, heeft in alle kampen de extremisten versterkt. De absolute separatisten wilden in hun zegeroes weinig of geen garanties geven aan minderheidsgroepen in hun onafhankelijk geworden gebied. De eng nationalisten in het andere kamp zagen in de EG-steun voor de afscheiding nieuwe redenen om hun agressieve 'defensie'-politiek nog te intensifiëren.

Wie op dergelijke wijze gecompromitteerd is in het conflict kan met geen enkel (moreel) recht een zogenaamde militaire vredesinterventie rechtvaardigen.

De vredesbeweging moet vaststellen dat ze geen directe pasklare oplossingen heeft als de rede niet de leidraad uitmaakt voor het optreden van mensen, groepen, staten. Dat is precies het gevoel dat de verschillende vredeskrachten uit de vroegere Joegoslavische republieken ons overbrengen.

Het blijkt behoorlijk moeilijk om ginder in de gegeven omstandigheden tegen de propaganda van de machtshebbers in te gaan. En toch blijven ze overal actief, de anti-oorlogscentra. Ze komen op tegen de gruwel van het geweld, tegen de oorlogscampagnes, tegen de eng nationalistische reflex als antwoord voor de economische crisis, en ook tegen de

racistische hetzes, de desinformatie.

Deze plaatselijke vredesgroepen houden de mogelijkheid in zich om die verscheurde maatschappijen opnieuw enige samenhang, en samenwerking te bieden. Het is deze civiele maatschappij, multi-etnisch van samenstelling of bouwende op de multi-culturele gegevenheid, die de enige uitweg uit deze oorlog kan waarmaken.

Elke oplossing voor het voormalige Joegoslavië zal hoe dan ook op die weg moeten gezocht worden.

Heel wat vredesorganisaties in West-Europa roepen op voor massale steun aan deze vredeskrachten ter plaatse. Ook in België. Vooreerst politieke en morele steun. Anders ook logistieke of materiële steun. We wensen dat onze bewindslui hen erkennen als volwaardig gesprekspartner. We willen pleiten voor de deelname van deze civiele maatschappij aan de vredesbesprekingen op de Joegoslavië-conferentie in New York.

Dit alles is niet spectaculair. Maar in elk geval een realistisch en noodzakelijk spoor.

Georges Spriet

Parlementsverkiezingen en abortus-referendum

Op 25 november 1992 hadden in de Ierse Republiek parlementsverkiezingen plaats.

De regerende coalitie van populistisch/konservatief FIANNA Fail (F.F.) en extreem neo-liberale Progressive Democrats (P.D.), was geen "love-match". Het was het eerste experiment in partnership in het vijftigjarige bestaan van Fianna Fail, en het kwam tot stand omdat na de verkiezingsuitslag van 1989 geen andere combinatie mogelijk was om redenen die men hier te ver zouden leiden. Niet alleen was F.F. niet gewoon het bed te delen, maar nu was de partij gedwongen scheep te gaan met een nieuwe formatie die bestond uit dissidenten uit haar eigen rangen, en die van de erfvijand, Fine Gael. Het huwelijk werd van de kant van Fianna Fail met onverholven tegenzin aangegaan, en naarmate F.F. in de daaropvolgende maanden dieper verstrikt raakte in politico-financiële schandalen, en de ideologische tegenstellingen scherper werden, verzuurden de betrekkingen zienderogen.

De ontmaskering van een "Gouden Cirkel" van speculanten, entrepreneurs, financiers en F.F. politici, en de neiging van deze partij om dergelijk gebeuzel onder de mat te vegen, konden de PD's die prat gaan op hun onkreukbaarheid, niet langer harden. Begin november viel de regering, en F.F. ging de kiesstrijd in met een ernstig geloofwaardigheidsdeficiet.

Het sociale luik

Een decade van neo-liberaal mis-beleid, gemodder en gebrek aan politieke moed om netelige problemen aan te pakken, hadden het land opgezadeld met een ongeëvenaarde 300.000 werklozen, 20 % van de actieve bevolking. Over de laatste vijf jaren waren 100.000 anderen geëmigreerd, en door het effect van de recessie in de USA, Groot-Brittannië en elders keren tienduizenden onder hen terug om het werklozenleger te vergroten. Een derde van de bevolking leeft beneden de armoegrens. De niet- en minder geschoolden zijn de paria's van de samenleving geworden, voor de meerderheid onder hen biedt de toekomst geen ander perspectief dan een leven op de dop. Hun kinderen wacht hetzelfde lot.

Is het een wonder dat het de armen zijn die het meest kans lopen om verslaafd te raken aan drugs, dat AIDS onder hen verontrustend uitbreiding neemt, en dat vandalisme en misdaad hoogtij vieren in hun getto's? De traditionele partijen hebben geen ander antwoord dan verscherping van het repressie apparaat, en liefdadigheid als lapmiddel. Van een concrete aanpak van dit fundamentele maatschappelijk probleem is weinig spoor te bekennen.

Maar het probleem beperkt zich niet tot de "armoezaaiers". Ook de "nette wijken" voelen de koude adem van de recessie en het monetaristisch wanbeheer. De "nette lui" met de fraaie woning, twee wagens voor de deur en een zware hypotheek, raken ook in de knel. Werkloosheid is nu ook voor hen een werkelijkheid geworden, en betekent het verlies van alles waarrond hun bestaan opgebouwd was, en van hun zelfrespekt. Wat men hier noemt de "middenklassers" (niet te verwarren met de "middenstand") beginnen te bekomen van hun illusies. (Het

Ierland is een van de zwakke broertjes in Europa. Het referendum over Maastricht, de Parlementsverkiezingen en het referendum over abortus hebben in de laatste maanden voor stormen gezorgd in deze republiek. We publiceerden hiervan reeds de uitslagen in onze vorige nummers. We vroegen aan onze medewerker Frans Frison, een Vlaming die sinds jaren in Ierland woont, voor de nodige achtergrondinformatie te zorgen over de Ierse politieke verwickelingen.

de redactie

gaat hier om de geschoolde arbeiders, bedienden, technici en lagere kaders.)

Devaluatie of niet?

Toen in september 1992 het Britse pond devalueerde, had dit rampzalige gevolgen voor de Ierse economie. De buitenlandse handel is na 20 jaar in de E.G., nog steeds te sterk afgestemd op traditionele markten in Groot-Brittannië, de naaste gebuur, en de U.S.A., die allebei een diepe recessie doorworstelen. Het Ierse pond kwam onvermijdelijk onder druk te staan, en de Regering (of haar financiële raadgevers) besloot de wisselkoers tot het uiterste te verdedigen. Ze rekende daarbij dat de E.G.-partners haar uit het slop zouden helpen, maar hield geen rekening met de toestand van de Duitse economie als gevolg van de overhaaste "hereniging". Deze kortzichtige politiek, en de drang om zich voor te doen als goede Europeëers leidde tot ongeëvenaarde stijgingen van de interestvoet (tot 100 % op bepaalde momenten!), en meer problemen voor handel en nijverheid, verlies van arbeidsplaatsen, en stijging van de interest op

de hypotheek, waardoor eens te meer de "middenklasse" onder druk komt te staan. De financiële goeroes hielden het echter bij de spelregels van Maastricht en de positie van het Ierse pond in het Europees Wisselkoers Mechanisme. Dat was de atmosfeer waarin Ierland in november ter stembus trok.

Verandering, maar hoeveel?

De roep om verandering was er, en er was een duidelijke zwenking naar Links. De rechterzijde verloor circa 10 % o.v. 1989. FIANNA Fail en Fine Gael leverden samen 19 zetels in, de winst van de Progressive Democrats weerspiegelt géén groei in populariteit, ze profiteerden bij de zetelverdeling van de grotere verliezen van hun rechtse kollega's.

Labour kwam als grote overwinnaar uit de bus, met verdubbeld zeteltal, en benadert voor het eerst sedert de oprichting van de Republiek de drempel van de 20 %. De rest van de linkerzijde profiteerde niet van de ommezwaai: de Groenen hielden stand, maar Democratic Left (socialistisch) verloor drie zetels en won er een bij. De partij werd pas opgericht in maart 1992, nadat een meerderheid zich afscheidde van de Workers' Party, in het kader van de wereldwijde crisis van het socialisme. De Workers' Party verloor haar enige zetel.

In de koude cijfers gesteld ziet het politiek schaakbord er aldus uit: Links (incl. de Groenen en een onafhankelijke) 25 %, centrum rechts tot uiterst rechts: 73,4 %. We zijn dus nog wel een eindje van de definitieve doorbraak vandaan. Ondanks haar besmeurde reputatie, behaalde Fianna Fail toch nog haast 40 %, en een opiniepeiling vlak voor de verkiezingsdag toonde aan dat 54 % geloofden dat F.F. best weer aan 's lands beleidstafel mocht aanzitten! Dit is meer gebaseerd op "traditie", dan op bewuste politieke keuze,

maar het toont aan dat Links hard zal moeten werken om het veroverde terrein te verdedigen. Democratic Left zal zich moeten inspannen om de 2 % die door de splitsing teloor gingen terug te winnen, maar beide linkse partijen, Labour en D.L. zullen oog en oor moeten hebben voor de problemen van de "middenklasse", waar de beweging voor verandering zich het duidelijkst aftekende, en die tot voor kort het exclusieve jachtterrein waren voor Fianna Fail en Fine Gael.

De nieuwe regering: Fianna Fail en Labour

Alhoewel één van de grote verliezers, riep de leider van Fine Gael op voor een coalitie met Labour, en de Progressive Democratic Left was absoluut uitgesloten van het onderonsje.

Labour, pas bekomen van een nare coalitie-ervaring met F.G., en beducht te fungeren als gijzelaar in een kabinet overheerst door ultra-monetaristen, begon besprekingen met Democratic Left, en een gemeenschappelijk platform werd uitgewerkt, dat zou dienen als basis van een centrum-linkse coalitie met Fine Gael. Het plan mislukte, wegens het onwrikbaar veto van Fine Gael tegen D.L., en omdat deze laatste op een tiental stemmen na een vijfde zetel miste, en de formatie dus sowieso niet de vereiste meerderheid zou hebben gehaald.

Het is in die omstandigheden dat Dick Spring, de leider van Labour, inging op de voorstellen van Fianna Fail. Een zeer uitgebreid programma werd opgesteld, waarin wel een aantal punten uit het Labour-D.L. platform voorkamen, maar anderzijds Linkse programmapunten ofwel eerder vaag omschreven worden, of helemaal ontbreken. Beide partijen zitten immers niet op dezelfde golflengte voor een reeks problemen, vooral op sociaal en moreel gebied, wanneer de dogma's van de Katholieke Kerk in conflict komen met de noden van een vooruitstrevend beleid. En dat reikt van zwangerschapsonderbreking over echtscheiding tot ziekenzorg, onderwijs en sociale zekerheid. De bescherming van het milieu is een ander domein waar Fianna Fail meer geneigd is lokale - en landbouwbelangen de voorrang te geven. Dit heeft al aanleiding gegeven tot de eerste wrijvingen met de Labour Minister, wiens uitgesproken standpunten inzake het leefmilieu alom bekend zijn. Zoals een paar andere linkse Labour-lui die in het Kabinet zijn opgenomen, kon hij wel vroeg of laat voor de keuze komen te staan: zijn overtuiging, of de attracties van de Ministerportefeuille.

Kritiek kwam al van de Labour "backbenchers" (*), o.m. op de keuze van de "ministrabelen", en het feit dat Dick Spring volgens hen cruciale portefeuilles overliet aan Fianna Fail, opdat hij de fotogenieke posities van vice-premier en Minister van Buitenlandse Zaken zou bekomen. Ze hebben nu een comité gevormd dat zal toezicht houden op de uitvoering van het regeerprogramma: een primeur voor het Ierse Parlement, en het beste bewijs dat de nieuwe Labourparlementariërs wat geleerd hebben van het Fianna Fail-verleden.

Tot nu toe heeft de Regering de handen vol met de muntcrisis. Op 30 januari moest ze de duimen leggen, en werd het pond gedevalueerd met 10 %. De crisis is echter ver van opgelost, de rentevoet is nog steeds te hoog, en sommige economen menen dat de devaluatie niet ver genoeg ging, en dat er, zoals in Spanje, een tweede voor de deur staat. Om in de smalle band van de "slang" te blijven heeft de Centrale Bank zowat 4 miljard pond het raam uitgegoid (circa 250 miljard B.fr.), en blijikbaar voor niets, want de crisis blijkt veel verder te reiken: de Deense kroon is aan de beurt, de Franse frank volgt wellicht, en het is de Maastricht versie van een Verenigd Europa die op de valreep staat.

Intussen zit de Schatkist met een miljardenschuld, en worden we gewaarschuwd dat het budget voor 1993 schraal zal zijn. Labour verklaart niet te zullen dulden dat de kosten van het debacle afgewenteld worden op de zwaksten, en dat de rijken meer zullen moeten betalen. Het heet afwachten of Fianna Fail dat goedschiks zal ruggesteunen, maar voor de toekomst van de Ierse Linkerzijde is het van essentieel belang dat de verwachtingen die in Labour worden gesteld, niet meteen de bodem worden ingeslagen. In dat geval zou de zwenking naar links een abrupte einde worden toebedeeld, en kon het wel omslaan in een vlucht naar Rechts.

In afwachting dan maar, bevestigden de Senaatsverkiezingen de tendens van november '92. De Senaat is een gemoderniseerde versie van het Britse Hogerhuis, waarvan de leden gekozen worden door een "elite" van afgestudeerden en leden van de raden van de Graafschappen. Fianna Fail verloor 5 zetels, Labour, Fine Gael en de P.D.'s wonnen elk twee, en Democratic Left kreeg haar eerste senator.

Twee bijzonder virulente topfiguren van de Pro-Life beweging raakten niet verkozen, wat algemeen aanzien wordt als de bevestiging van de beslissende zwenking in de openbare opinie inzake het Abortus-probleem.

Voor een verdraagzame, vreedzame en pluralistische samenleving

Dezelfde trend werd vastgesteld in de uitslag van een referendum onder de studenten van de Katholieke Universiteit van Dublin, die het voorstel "dat de Studenten Unie informatie zal verstrekken over zwangerschapsonderbreking" met een meerderheid van 66.5 % goedkeurden, een totale ommekeer van de uitslag bij het voorgaand referendum in 1989. Het zou me te ver leiden, in het bestek van dit artikel, het verband met de evolutie van de rol en de invloed van de Katholieke Kerk in het openbaar gebeuren in de Republiek onder de loupe te nemen. Het is duidelijk dat ze bezig is haar hegemonie te verliezen.

Het reële gevaar voor de emancipatie van de Ierse samenleving lijkt me de eskalatie van het geweld in Noord-Ierland. Er speelt zich daar een "oog om oog, tand voor tand" scenario af, tussen de terroristen van het IRA (zgn. "katholiek") en van het UVF (zgn. "protestant"), dat verontrustende afmetingen begint aan te nemen. Elke verdere uitbreiding maakt het spookbeeld van een regelrechte burgeroorlog niet denkbeeldig, sommigen menen zelfs dat alleen de Britse militaire aanwezigheid het tot nu toe voorkomt. De gevolgen voor de Ierse Republiek zouden niet te overzien zijn.

Nu reeds rijst het gevaar van een heropleving van het sluimerend nationalisme, en het lijkt erop dat sommigen in pers, radio en TV zich daarop toeleggen, door de nadruk te leggen op de "geloofsbelijdenis" van de slachtoffers der wederzijdse moordpartijen, vooral als het om "katholiek" gaat.

Wat dit voor de ontwikkeling van een rechtvaardig, vooruitstrevend en democratisch beleid betekent, werd in het verleden meer dan eens bewezen. In 1922 werd de Ierse linkerzijde door het conservatief, katholiek nationalisme voor 70 jaar naar de vergeethoek verwezen. Moge Labour de les niet vergeten, het zou jammer zijn moest de geschiedenis zich herhalen.

Frans Frison
4 februari 1993

(*) Zoals in Westminster, zitten de leden van de regering op de eerste rij, de anderen achteraan.

De apartheid gaat verder

De ongelijkheden tussen zwart en blank zijn dit jaar nog toegenomen verklaart het "Instituut voor relaties tussen rassen" uit Johannesburg.

In dit rapport wijst deze er op dat in 1991-1992 de uitgaven per zwarte scholier 1.248 Rands (11.750 BF) bedroeg, t.o.v. 4.448 Rands (48.900 BF) voor een blanke scholier.

Tijdens de examens slaagden 40 % van de zwarte kinderen t.o. 96 % bij de blanke. Het gemiddeld maandelijks inkomen van een zwart huishouden bedroeg 779 Rands (3.580 BF) tegenover 4.679 Rands (51.000 BF) bij de blanken.

Het rapport voegt er aan toe dat 23 miljoen zwarten thuis geen electriciteit hebben, 4 miljoen een minimum bevoorrading aan water en 7 miljoen slechts over rudimentaire sanitaire installaties beschikken.

Het uitschakelen van de apartheid wordt dus meer dan "één man, één stem", in verkiezingen, maar een drastische ommekeer in de Zuidafrikaanse maatschappij. Het is hoogstnoodzakelijk dat ook het Westen dit niet uit het oog verliest. (ads)

V.S.-oliebelangen in Somalië

De Amerikaanse krant "Los Angeles Times" wees er op dat de operatie "Herstel de Hoop" in Somalië niet alleen met voedsel maar ook met olie te maken heeft.

Volgens het dagblad was het de gewezen president Georges Bush en zijn minister James Baker, die beiden banden hebben met de Texaanse olie- en gasindustrie, wel bekend dat vier oliemaatschappijen: Comoco, Chevron, Phillips en Amoco, interesse hebben voor dit gebied. Tijdens de laatste jaren van het regime van Siad Barre werd, volgens documenten in het bezit van de krant, bijna tweederde van Somalië voor onderzoek en exploitatie aan de bovengenoemde maatschappijen toegewezen.

Ook de belangrijkste oliedeskundige van de Wereldbank, Thomas O'Connor, verklaarde "die olie heeft een grote commerciële waarde als de Somaliërs hun zaken straks weer voor elkaar hebben".

De "Los Angeles Times" wijst er op dat sinds januari 1991 de maatschappij Comoco een kantoor bouwde in Mogadishu dat als een soort hulpambassade diende van de Verenigde Staten.

Aan de vooravond van de operatie "Herstel de Hoop" riep de speciale afgezant van Bush, Robert Oakley, dit kantoor uit tot V.S.-hoofdkwartier.

Het komt dus uiteindelijk uit dat het om een humanitaire operatie met een olie-reukje gaat. (ads)

Ze zeggen het duidelijk...

VLD senator Paul De Grauwe, hoogleraar economie aan de KUL, verklaarde op een nieuwjaarsreceptie van de Vlaamse Brabantse Kamer van het bouwbedrijf: "Het idee van de Europese eenheidsmarkt lag in 1985 aan de basis van een groot optimisme. Door het zelfbevestigend karakter der dingen leidde dat tot een sterke economische groei. De ommekeer kwam er door elementen als de Golfoorlog en de perikelen rond het verdrag van Maastricht". En verder: "Bij vorige krissen bracht men mensen die uit de boot vallen onder in een permanent arbeidscircuit. Daardoor zijn er vandaag bijna een miljoen mensen die op een of andere manier een werkloosheidsuitkering krijgen. Er komt een moment waarop we moeten zeggen dat de staat dit budgettair niet meer aankan. Indien men opnieuw dezelfde weg opgaat, zitten we bij een volgende crisis met 1,5 miljoen uitkeringsgerechtigden". Conclusie dus van dhr. Professor: het is de schuld van de arbeiders dat ze werkloos worden. Het aantal werklozen zal verminderd worden door hun werkloosheidsvergoeding af te nemen... (ads)

Generalfeldmarschall Erwin Rommel

»Der Wüstenfuchs«

• Wertvolle Gedenkprägung edel vergoldet • Höchste Prägequalität "Polierte Platte"

Kenner greifen zu!

Vorteilpreis nur 5,-

Bestell-Code

Herdenkingspenning ter ere van veldmaarschalk Rommel te koop aangeboden in het blad "Auf einen Blick" nr. 56 - 10/12'92. Zo wordt in Duitsland, ongestraft, de herinnering aan de nazi-oorlog 40-45 in ere gehouden... (H.M.)

***

Op de jaarvergadering van het World Economic Forum zegde Jacques Attali, voorzitter van de EBRD (Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling): "Als het Westen de landen van het ex-Oostblok niet helpt bij de overgang naar markteconomie en democratie, zullen die landen gebruiken wat ze hebben: een sterke militaire industrie. Ze zullen meer wapens gaan maken en verkopen waar ze kunnen. Dat zal slecht uitvallen voor de westerse defensieindustrie en ook de wereldvrede geen goed doen".

De Westerse defensieindustrie is er dus als bevordering van de wereldvrede als we Attali moeten geloven... (ads)

"Oostenrijk Eerst"

De extreem-rechtse voorzitter van de Oostenrijkse Liberale Partij (FPO) Jörg Haider, heeft een campagne ingezet met als thema "Oostenrijk Eerst". Het was de bedoeling om met het inzamelen van 100.000 handtekeningen het Parlement te verplichten het probleem van immigratie op zijn dagorde te plaatsen. Gezien uit een opiniepeiling bleek dat 17 % van de bevolking achter Haider's stelling stond mikt de man op één miljoen handtekeningen. Hij haalde er niettemin 417.000 wat toch 7,4 % van de bevolking uitmaakt. De reactie van de openbare opinie, met o.m. een betoging te Wenen met ruim 250.000 deelnemers zwakte de invloed van Haider enigszins af. Ook het feit dat vijf volksvertegenwoordigers van de FPO ontslag namen uit deze partij als protest tegen de rechts nationalistische stellingen was daar niet vreemd aan.

Ondertussen werd door het Oostenrijkse weekblad "News" bekend gemaakt dat Bosnische immigranten als zwartwerkers op het landgoed van Haider werden tewerkgesteld. De Bosniërs kregen beduidend lagere lonen dan de Oostenrijkse houthakkers. (ads)

Woorden ... en daden

In de "Beginselverklaring van de Partij van de Burger" (V.L.D.) lezen we onder de titel "Een wereld van vrede en veiligheid" (punt 10):

"Vrijheid, vrede en democratie moeten de bouwstenen van een nieuwe wereldorde zijn. Schendingen van mensenrechten moeten, waar ook ter wereld, krachtig worden veroordeeld. Politieke, economische en culturele democratie, verdienen overal ter wereld aangemoedigd te worden. Ook op wereldschaal moet de vrije markt worden ingevoerd om de ontwikkelingslanden duurzame ontwikkeling te bieden. Oorlog en geweld moeten worden voorkomen. Daartoe moet de wapenhandel drastisch worden beperkt".

Mooie woorden maar... geen letter over "rechtvaardigheid" of het kwijtschelden van de schuld van de arme landen. De V.L.D. blijkt ook niet te weten dat het juist die "vrije markt" is die de ontwikkelingslanden zware slagen toebrengt.

Ondertussen wachten we op daden. Waar en wanneer heeft de voorganger van de V.L.D., de P.V.V., zich uitgesproken tegen de miskenning van de mensenrechten in Zuid-Afrika, Israël, Timor, Turkije, enz., enz., het Amerikaanse ologsgeweld of de wapenhandel? Zou er met de V.L.D. beterschap in zicht zijn? (ads)

Brandpunten voor de Verenigde Naties

Voor menig politicus of commentator wordt een bepaalde aktie (slechts) aanvaardbaar als ze wordt gedekt door de Verenigde Naties. De toekomstige "vredestichtende" rol van onze legers en militaire bondgenootschappen wordt ook wel in dit kader geplaatst. Daarom leek het ons interessant de huidige rol of aanwezigheid van de Verenigde Naties bij een aantal brandhaarden op deze aarde wat van dichterbij te bekijken.

Vooreerst is er de manier waarop een bepaalde uitspraak, een resolutie, de wereld aandacht weet te trekken, en zelfs met de wapens wordt afgedwongen, en hoe andere resoluties, die vrienden van het Westen veroordelen, in stilte geklasseerd worden.

Anderzijds zijn er ook de rechtstreekse opdrachten die de Verenigde Naties bij een aantal conflictoplossingen op zich neemt, en hoe de VN-aanwezigheid, al dan niet de vreedzame overgang naar een nieuwe toestand helpt concretiseren.

Maar leest u zelf.

Midden-Oosten: Verraad van hoop

Met deze titel stelt "The other Israel" van "The Israeli Council for Israeli-Palestinian Peace", direct de deportatie van de 415 Palestijnen als een ondermijning van hoop op vrede vast. De beslissing van de Israëlische regering de Hamas-activisten naar Libanon te deporteren heeft alle betrokkenen van links en rechts gedwongen tot een stellingname ten aanzien van de beslissing van de nieuwe Rabin-regering. De Israëlische vredesgroeperingen reageerden direct door snel georganiseerde akties. Unaniem wordt de deportatie afgewezen.

Een terugblik

Voorafgaand aan de deportatie speelde in december de Israëlische media in op het 5e jaar van de Intifadah. Zowel Israëlische soldaten, politici, kolonialisten als prominente Palestijnen werden uitgebreid aan het woord gelaten over de Palestijnse opstand vanaf 1987. Van Palestijnse zijde werden grote demonstraties georganiseerd, met name op de Gaza-strook. Hierbij werden opnieuw een paar Palestijnen gedood en meerderen verwond. Gelijktijdig openden de Palestijnen een serie van gewapende aanvallen op Israëlisch-militaire doelen en doodden 5 soldaten. Dit leidde met name tot de publieke vraag of de Israëlische aanwezigheid in dit bezet gebied 'zin' had, of dat er slechts sprake was van een nutteloze guerrilla-oorlog.

De algemene opinie veranderde abrupt toen leden van de Hamas-beweging (Islamitische opstand) sergeant Toledano van de para-militaire grenswacht ontvoerde. De kidnappers eisten in ruil voor Toledano de vrijlating van Sheik Yassin, de Hamasleider, die een levenslange gevangenisstraf uitzat in een Israëlische gevangenis. Der regering deed geen enkele poging over deze 'terroristen-eis' te onderhandelen, maar stelde daarentegen een avondklok in en opende de jacht op Hamas-militanten. Omdat het leger geen informatie had omtrent die militanten richtte men zich op de politieke vleugel van deze 'Islamitic Resistance Movement'. Daarbij werden ook religieuze Palestijnen opgepakt die niets van doen hadden met de Hamas. De opgevoerde spanning, die de media en

het Israëlische volk dagenlang beheerste, kwam tot een massale uitbarsting toen het lichaam van de soldaat gevonden werd. Groepen Israëliërs gingen de straten op en schreeuwden 'Dood aan de Arabieren'.

Dit was de eerste keer dat een dergelijke publieke uitbarsting plaatsvond onder de regering Rabin. Zijn verkiezingscampagne steunde op de belofte de veiligheid van het dagelijkse leven in Israël te herstellen en de werkloosheid terug te dringen.

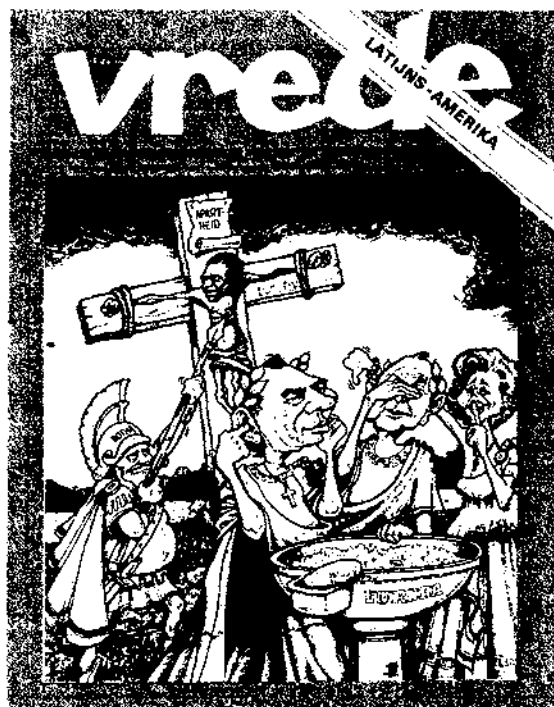
Maar nog geen enkele baan gecreëerd na de aanstelling van de regering, zagen zelfs enkele duizenden arbeiders in de wapenindustrie hun baan verdwijnen. "De arbeiderspartij vernietigt onze banen, Rabin go home!" waren de eerste negatieve en massale protestreacties op zijn beleid.

Al een groeiend verlies aan populariteit incasserend, moest Rabin zich nu met de Toledano-kwestie bezighouden. De 'New Outlook', stelt dat Rabin zich al geconfronteerd zag met een sterk gedaalde populariteit. De gedode soldaten, vergerden de zaak. Rabin zag de militante akties als een persoonlijke vernedering en nederlaag.

Zonder uitstel moest hij een spectaculaire aktie ondernemen om zijn image als voormalig minister van de-

fensie te herstellen. Het arresteren van 1500 Palestijnen binnen 24 uur was voor dit doel niet voldoende. Een zichtbare, intimiderende show van geweld zou resulteren in een heropleving van populariteit onder de Israëliërs voor hun regering.

Hoe hij zijn ministers mee kon krijgen in het stemmen voor de deportatie blijft voor velen de vraag. "Ze accepteerden het (officiële) argument dat de Hamas een flinke (militaire) klap toegebracht moest worden en daarmee vrede gered zou zijn.

Misschien is de militaire capaciteit van Hamas werkelijk tijdelijk gereduceerd maar dat de steun ten opzichte van het vredesproces onder het Palestijnse bevolkingsdeel vergroot zou zijn is een desillusie", reageert New Outlook (Onafh. soc. maandblad) op het formele argument voor deportatie van de ministers. De Islamitische, extreem fundamentalistische Hamasbeweging verzwakken en de (pro-PLO) nationalistische Palestijnen versterken die het vredesproces ondersteunen, heette de officiële versie.

Sinds 1967 was een deportatie van dergelijke omvang geen onderdeel van politiek beleid geweest onder welke regering dan ook. De huidige 'linkse' regering bracht bij velen de hoop op een progressieve en daadwerkelijke verandering ten opzichte van het Palestijns-Israëliësch conflict.

En juist de Rabin-regering deed wat geen andere regering in in 23 jaar gedaan had. Tegen de internationale regels voor mensenrechten (opgetekend tijdens de Conventie van Genève, 1949), was de daad van deportatie ook in absolute tegenstrijd met voormalige uitspraken van het Israëlische Hooggerechtshof. Deze veroordeelden deportaties zonder de mogelijkheid van beroep. In het verleden waren deportatie-kandidaten toegestaan in hoger beroep te gaan voor hun uitzetting. De ministers, Meretzleden van het Israëlische parlement, leiders van Peace Now (politieke vredesbeweging) hebben in het verleden ironisch genoeg, zelf tegen elke vorm van deportatie gestreden als een aantasting van de mensenrechten en als illegaal, immoreel middel ter bevordering van de veiligheid. In de beslissing stemden nu juist 3 Meretzleden van de regering voor deportatie en in eerste instantie liet ook de grootste vredesbeweging, Peace Now, geen krachtig geluid horen.

The Other Israel reconstrueert de voorafgaande dag en beslissende nacht van deportatie en concludeert dat er sprake was van een paniekeractie bij Rabin. En dat leidde tot de haastige uitgevoerde actie.

De strikt ingestelde censuur op de media die de actie voorafging, op zogenaamde gronden van veiligheid, stootte op protest van de huidige minister van Justitie. Dit had geen invloed op de haastige georganiseerde uitvoering van de deportatie. Juist een 'fait accompli' zou de maatschappelijke protestreacties op de onrechtmatige actie beperken. Dat lukte niet. Het nieuws lekte door en Lea Tzemel, voorvechtster van Palestijnse gevangenen als de gerespecteerde Organisatie voor Mensenrechten (ACRI) eisten 's nachts een opschorting van de uitzetting. Een panel van 7 rechters van het Hooggerechtshof liet zich imponeren door

een stafhoofd van het leger. Deze schetste onbeheersbare rellen in de bezette gebieden en een totale 'breakdown of law and order' in de Israëlische steden mocht de deportatie niet doorgaan. Vijf van de zeven rechters stemden in het kader van algemene en nationale veiligheid voor deportatie. Veiligheid boven de wet. De bussen met de gebliindoekte Hamasleden, mochten de Libanese grens oversteken.

Maar de 'eigen wet' is op grove wijze gepasseerd, volgens voormalig minister van Justitie Tzadok. De volgende dag veroordeelde hij dan ook direct en op scherpe wijze de legale grond van de 'actie'. News from Within laat met deze deskundige de juistheid van de juridische grond van de deportatie spreken. "De 'legale noodregel' steunt weliswaar op een in 1945 ingesteld (juridisch) Noodreglement waarin deportatie van bezette gebieden aanvaardbaar is, maar hetzelfde Reglement geeft het recht op beroep", zegt de enige 'onthoudende' minister. Hoe kon Rabin dan toch de uitzetting van legale grond voorzien? Rabin heeft, volgens The Other Israel, voor zijn doel een nieuwe wet ingesteld die direct van kracht ging. De militaire autoriteiten worden hiermee in staat gesteld 'instant-deportaties' uit te voeren. Beroepsprocedures kunnen in de nieuwe wet alleen na de deportatie en bij afwezigheid (!) van de gedeporteerde plaatsvinden.

Het was de bedoeling dat publiek en Hooggerechtshof na de deportatie van de Palestijnen van deze 'nieuwe wet' zouden horen.

Het samenwerkingsverband van Israëlërs en Palestijnen, verwacht mede door deze misbruik van eigen wetgeving, een vermoedelijke heropleving van escalaties in de Palestijnse Intifadah. "En een mobilisatie van de Israëlische vredesbewegingen, die juist bij de aanstelling van de nieuwe regering een 'wapenstilstand' hadden gesloten, (met het oog op effectieve onderhandelingen ten behoeve vrede en naleving van mensenrechten in de bezette gebieden) zal opnieuw van start moeten gaan", aldus het Alternative Information Centre.

Acties van de vredesbewegingen

Peace Now, de grootste vredesbeweging, heeft zich in eerste instantie met de huidige regering geïdentificeerd en stopte met haar aanstelling demonstraties tegen de gewelddadige acties in de bezette gebieden.

De uitzettingsactie werd niet direct door de organisatie veroordeeld. Peace Now plaatste in eerste instantie zelfs een advertentie waarin steun betuigd werd voor het initiatief. Het argument 'deportatie

ten goede van het vredesproces' werd door de gematigde vredesbeweging te snel geslikt. Waarschijnlijk door een haïef ongelooft dat de gewekte verwachting van werkelijke verandering in het conflict door de nieuwe regering, zo snel gebroken werd.

Acties moesten de daaropvolgende weken van andere vredesbewegingen komen. Verschillende organisaties begonnen handtekeningen en petitie tegen de deportaties te verzamelen. In alle haast werd een gemeenschappelijke petitie opgesteld en gepubliceerd in de Ha'aretz, een van de grotere Israëlische dagbladen. In de advertentie werd de regering opgeroepen een einde te maken aan het beleid van 'collectieve straf', de deportaties onmiddellijk op te heffen en de gedeporteerden naar huis te laten keren. Na een ernstig intern debat besloot Peace Now met de slogan 'No to deportations' zich alsnog uit te spreken tegen de deportaties en voor PLO-gesprekken. "Het terrorisme van de Hamas kan alleen bevochten worden door een snelle voortgang in het vredesproces waarbij concessies gedaan moeten worden", meldt The Other Israel het 'herstelde' standpunt van de grootste vredesorganisatie. Besloten werd zelfs een spreker van een radicalere vredesgroepering, tegen het gematigde Peace-Now-beleid in (toe dan toe), te laten spreken op de demonstratie.

Voorafgaande aan de Peace-Now-demonstratie vonden kleine demonstraties plaats van studenten van Tel Aviv en Jeruzalem. Een groep studenten vreesde Rabin op het feit dat zich onder de gedeporteerden de gehele academische staf van de Islamitische universiteit bevond. "Op deze manier werd het enige academische instituut van de Gazastrook vernietigd, waardoor de hele populatie van bijna een miljoen mensen, gestraft werd", stelde de student. In een populaire talkshow riep de onderscheiden en omstreden professor Leibovitz militairen op niet langer dienst te nemen in de bezette gebieden.

Op bijeengeroepen partijbijeenkomsten sprak de Meretz-jeugd zich uit tegen de drie voorstemmers, Meretzministers, in de regering. Kort en bondig stelde de jongeren-afdeling: "Reken niet op ons voor de komende verkiezing!". De Meretz-jeugd veranderde haar naam en programma waarmee zij wilde aangeven voor de principes van de Meretz te staan en niet voor de inhumane, ondoelmatige handelingen van de representanten in de regering.

Begin januari zijn tenten opgezet in een opmerkelijke, gezamenlijke actie van Palestijnen en Israëlërs. Voor het ministerie van buitenlandse zaken verbleven zij daar als solidariteitsgebaar en wachtten op verdere beslissingen in de

zelfde 'behuizing' als de gedeporteerden.

Op 6 februari vond een fakkeloptocht in Jeruzalem plaats waarbij een meerderheid aan Palestijnen gezamenlijk met Israëliërs op vreedzame wijze demonstreerden. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken zal over een paar weken Jeruzalem bezoeken en dan wordt ook gerekend op een demonstratie.

Balans

Was het Rabin te doen geweest om de publieke opinie ten goede te doen keren dan is hij daar in enige mate in geslaagd. Opiniepeilingen tonen dat zijn populariteit gestegen is, maar de vraag is voor hoelang. De formele doelen die hij en de zijnen wilde bereiken zijn geenszins geslaagd. De veiligheid in de bezette gebieden en Israël is niet verbeterd, integendeel, gewelddadige acties barstten los op de West Bank en Gaza-strook waarbij 11 Palestijnen gedood werden waaronder 3 kinderen. Aan Israëlische zijde raakten elf Israëlische soldaten gewond.

De vredesbesprekingen werden bevroren door de Palestijnse delegatie in Ma-

drid. De PLO voelde zich na de deportatie gedwongen voor het eerst (!) een gezamenlijk standpunt met Hamas uit te brengen waarbij de Palestijnen opgeroepen worden hun strijd tegen de bezetting te intensiveren. Ironisch genoeg kregen de tot dan toe vrijwel onbekende Hamas-activisten haast de status van internationale helden door de slachtofferrol waarin zij geforceerd werden.

Uiteindelijk, besluit New Outlook bitter haar conclusies, heeft Rabin een ultieme triomf gescoord door Israël te isoleren van de grootmachten. De Verenigde Naties, de U.S.A., Europa, Japan en China hebben immers allen de deportatie veroordeeld als een schending van de internationale mensenrechten.

"De instelling van deportatie als middel tegen de Palestijns-Arabische bevolking zal als een wapen fungeren tegen iedereen die niet de condities van Israël accepteert", voorspelt News from With within. En als 'maatregel voor nationale veiligheid' zal de uitwerking zijn dat in feite de aanhang van fundamentalistische groepen versterkt wordt. Het Palestijnse geloof in werkelijke vreedzame pogingen tot vrede van de Israëlische regering is immers door deze grove daad groten-

deels vernietigd. En dan is het geen wonder dat met name de Hamas zich in een snelgroeijende aanhang mag verheugen.

The Other Israël citeert een treffende uitspraak van Chaim Cohen, een voormalige rechter van het Hooggerechtshof: "Deportatie is niet minder wreed dan dood. De mensen zijn gedeporteerd naar een plaats waar geen dak, voedsel, noch iets voor hen is. Natuurlijk vind ik de dood van de soldaat niet minder erg, maar wraak nemen op mensen zonder hen een rechtszaak te geven, dat is de standaard van terrorisme adopteren". Het is een illusie te veronderstellen dat een dergelijk 'geweld' inzake mensenrechten vrede bevordert. Geweld roept geweld op en in de toekomst zal dit gegeven op meer begrip aan Palestijnse zijde kunnen rekenen. Het vredesproces heeft in milde termen een flinke deuk gekregen en tenzij een sterk en redelijk bewijs 'voor vrede' geleverd wordt door de Rabin-regering, vrezende alle vredesorganisaties een verdergaande reactie van geweld op geweld.

Annette Karimi,
medawerkster SIVMO
(Steucomite Israëlische Vredesgroepen en
Mensenrechtenorganisaties).

Angola: Verkiezingen brengen geen eind aan gewapend conflict

"De verkiezingen in Angola van 29-30 september 1992 waren vrij en geheim en zijn in overeenstemming met de wil van het Angolese volk. De waarnemers waren onder de indruk van de wil van het volk om aan deze verkiezingen deel te nemen, en van de creativiteit waarmee hindernissen werden genomen. Hoewel we een aantal overtredingen konden noteren op de reglementering beschouwen we deze als van minder belang en zeker niet van die aard dat ze enige invloed konden hebben op de uitslag."

Dit is de slotsom van het team waarnemers van AWEPA (Westeuropese parlementairen tegen apartheid) dat onder leiding van Luc Dhoore de kiesverrichtingen was gaan controleren. Nochtans liep het vrij kort na de stembusgang verkeerd, en greep UNITA weer naar de wapens.

Dit nieuwe gewapend treffen zou in die korte tijd opnieuw al meer dan tienduizend doden hebben veroorzaakt.

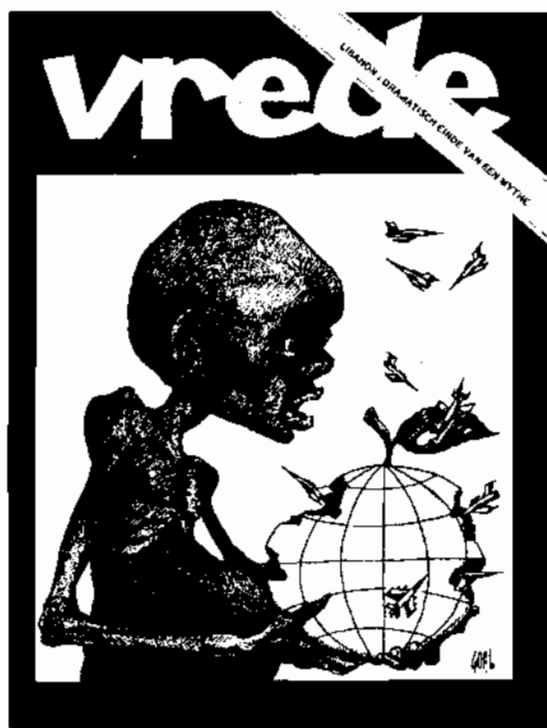
Tegen deze achtergrond hadden we een boeiend gesprek met Guido Van Hecken, lid van het AWEPA-waarnemersteam, over de ontwikkelingen in Angola en de rol van de Verenigde Naties.

Verkiezingen

De opdracht en de rol die de Verenigde

Naties voor zichzelf ziet in het post-koude-oorlogstijdperk is die van vredestichter en democratiebrenger. Regionale conflicten worden niet meer extra gevoed door de Oost-Westbelangen en kunnen dus makkelijker worden aangepakt. Ze beletten toch maar alleen de ontwikkeling van de wereldhandel. In Namibië was de zaak goed gelukt. Dus moet dit ook kunnen in de rest van Zuidelijk Afrika: Angola en Mozambique (verkiezingen in mei '93).

In tegenstelling tot de verkiezingen in Namibië hadden we hier te maken

met een eigen Angolees organiseren van het gebeuren. De VN beperkte haar rol tot waarnemen.

Dit stond als dusdanig vervat in de Akkoorden van Bicese (Portugal) van 1 mei 1991. Deze stipuleren namelijk dat UNITA de Angolese staat erkend, de president en de regering, en dat hun administratieve bevoegdheid over gans het grondgebied slaat. Men komt een staakt-het-vuren overeen. Meer-partijen verkiezingen zouden gehouden worden tussen 1 september en 30 november 1992. De soldaten van beide zijden zouden in afgesproken zones worden geconcentreerd. Tesaamen zouden ze dan een nieuw leger van 50.000 eenheden oprichten nog voor de verkiezingen.

Verenigde Naties

Guido Van Hecken somt een aantal fundamentele beperkingen en tekortkomingen van dit vredesproces op. Maar centraal staat volgens hem de basisopvatting over maatschappelijke processen als vrede en democratie. "De uitgangspositie is het installeren van de democratie. Deze wordt in de VN-kijk teveel gelimiteerd tot het houden van vrije verkiezingen. De rol van de VN bestaat er dan in er op toe te kijken dat de verrichtingen inderdaad vrij, geheim en correct verlopen. Precies deze schakel democratie = verkiezingen = waarneming is oorzaak van een aantal problemen."

Het is niet vanzelfsprekend om aan een bevolking waar meer dan driekwart analfabeet van is, uit te leggen dat haar participatie in het maatschappelijk democratiseringsproces verloopt via het aankruisen van een vakje op een stuk papier. Begrippen als liberaal, sociaal-democratie, christen-democratie behoren niet tot de politieke cultuur die ze totnogtoe heeft gekend. Bovendien begreep niet iedereen dat indien X zou winnen, Y ook nog wel z'n vertegenwoordigers in het parlement zou hebben, etc.

Het VN-beleid was ook te weinig gericht op het doen toepassen van de andere elementen van de Akkoorden van Bicese. Er was daar onvoldoende begeleiding, en geen politiek om die evolutie onder controle te kunnen houden.

Unita liet in de praktijk geen regeringscontrole toe in vele zones die door haar werden gecontroleerd. De concentraties van de troepen, de demobilisatie werd slechts zeer gedeeltelijk gerealiseerd. Volgens de eigen VN-rapporten was begin september 45 % van het leger en slechts 24 % van de UNITA-soldaten

gedemobiliseerd. Er is een enorme verspreiding van wapens over het land. De regering richtte een nieuw corps van oproerpolitie op. Savimbi creëerde z'n eigen lijfwachtereenheden. Allemaal in negatie van de vredesakkoorden.

De Verenigde Naties heeft zichzelf ook niet de middelen gegeven om haar taak efficiënt uit te kunnen voeren. Alleen al het relatief klein aantal leden van het VN-contingent beperkte de mogelijkheden. Iets meer dan vierhonderd VN-waarnemers voor een land van de omvang van Angola.

Ook over de meer verkiezingsgerichte onderdelen was er geen afdoende opvolging of controle. De samenstelling van de Hoge Kiesraad, waarin iedere partij en iedere presidentskandidaat een vertegenwoordiger had, liet zeer lang op zich wachten. De electorale periode was zo kort dat de andere partijen, buiten MPLA en UNITA, te weinig tijd, en dus te weinig kansen tot ernstige propaganda kregen.

Dit bovenstaande gekoppeld aan de jarenlange oorlog voorspelde een gepolariseerde strijd tussen de twee groten, die dat ook zo wensten.

Na de stembusgang

Ook in de post-electorale periode heeft de VN een en ander verkeerd ingeschat. De verlenging van de telperiode, liet allerlei insinuatiemogelijkheden ontstaan en gaf de kans tot herbewapening. Daarenboven duwde de verzoenende houding van de VN beide partijen tot onderhandelen en praten, terwijl UNITA volgens alle akkoorden, zich moest onderwerpen aan de uitslag van de verkiezingen, die door alle buitenlandse waarnemers als eerlijk en vrij werden bestempeld.

Het is natuurlijk zo dat Savimbi steeds overtuigd is geweest van z'n overwinning. Daarom dat hij in 1991 dergelijke akkoorden wou ondertekenen. En misschien had ie wel goede kaarten op genoemd ogenblik. Hij controleerde militair tot drievierde van het grondgebied, en meende dus ook zeker te kunnen zijn van een overwinning bij verkiezingen. Unita heeft echter ook door haar handelwijze tijdens de kiesperiode een hoop mensen afgeschrikt, en dus verder naar het MPLA-kamp geduwd. Savimbi bleef de stoere Rambo spelen, ook in vredetijd. De verkiezingsmeetings en tv-spotjes liepen over van de zelfvoldaanheid. Hij wees met name geregeld op z'n militaire slagkracht als bewijs van z'n macht. Hij eiste de verantwoor-

delijkheid op van sabotage-daden, aanslagen op waterreservoirs, elektriciteitscentrales, e.d.m. Hij dreigde ook met krachtadig optreden mocht hij de verkiezingen niet winnen, want dat zou het bewijs van fraude zijn.

Deze manier van campagne-voeren stond in schril contrast met de werkwijze van Dos Santos. Die door een gebied Braziliaans campagne-team gepresenteerd werd aan de bevolking als de president die veel heeft willen doen, maar dat niet kon wegens de sabotage-daden van UNITA. Een "cleane" president die z'n huwelijk liet inzegenen door de paus.

Savimbi weigerde de kiesuitslag te aanvaarden en deed het geweld weer opvlammen: zware gevechten in Huambo, nieuwe UNITA-veroveringen in de noordelijke olieprovincies.

De Verenigde Staten hebben Savimbi zeer scherp terechtgewezen op het moment dat de Unita-troepen de olie stad Soyo hadden ingenomen (januari 1993). Washington heeft letterlijk gezegd dat ze niet zouden aanvaarden dat UNITA door zou stoten naar Cabinda.

Het lijkt alsof de Verenigde Staten Savimbi minder nodig hebben? Als Gulf maar kan pompen. En die garantie hebben ze ook bij het MPLA-bewind. "Er is niets dat de Noord Amerikanen van Savimbi kunnen krijgen, dat ze niet al van Dos Santos hebben", meent Guido Van Hecken.

Is de rol van Jonas Savimbi uitgespeeld? Heeft ie door zijn verstoring van het 'democratiseringsproces' zichzelf buiten gezet, geïsoleerd?

Buiten illegale steun uit Zuid-Afrika en afspraken met Mboetoe lijkt Savimbi nu wel alleen te staan. Maar hij heeft nog wel wat in z'n mars. Hij heeft nog genoeg middelen over van de vroegere overvloedige steun. En zoals reeds gezegd blijven er getuigenissen van de aanwezigheid van Zaïrese militairen. Speelt Mboetoe hier de kaart van ordebrenger in de regio om Washington te overtuigen hem toch niet aan de dijk te zetten?

Op basis van notities bij een gesprek met Guido Van Hecken
Georges Spriet
6 februari 1992

De vergeten strijd in de Sahara

De Sahara; een boel associaties komen naar boven; kamelen, zand, zandstormen, Parijs-Dakar, fata morgana's, Sjiem El Bubbeldum, prinsen en gesluierde prinsessen. Dit verhaal gaat echter over een minder fraai woestijngebeuren. Over de nu al zeventien jaar durende strijd voor onafhankelijkheid van het Sahraoui-volk. Over de medeplichtige laksheid van de Internationale gemeenschap. Over het leven van meer dan 160.000 mensen in vluchtelingenkampen in het Zuiden van Algerije.

Even het geheugen oprissen...

De Spaanse bezetters groeide stilaan een onafhankelijksstreven dat onder andere vorm kreeg in het Polisario-front. Maar de Spanjaarden hebben het land nog niet helemaal verlaten of zowel Marokko als Mauretanië vallen het grondgebied binnen. Het land bevat 's werelds grootste fosfaatvoorraden, heeft zeer visrijke kustwateren en de bezetting is voor de Marokkaanse koning Hassan een welkome bliksemalleider voor de toenemende binnenlandse crisis. De dubbele invasie heeft aanleiding tot een grote vluchtelingenstroom. Tienduizenden Sahraoui laten hebben en houden achter, achternagezeten door bombardementen van de Marokkaanse luchtmacht. Het Polisario slaagt er in een deel van de bevolking in veiligheid te brengen op Algerijns grondgebied. Na drie jaar strijd op twee fronten dwingt het Polisario, Mauretanië tot een akkoord. Marokko houdt echter tot op vandaag het grootste stuk van de Westelijke Sahara bezet. Ondanks een veroordeling door de UNO, ondanks een vonnis van het internationaal Hof van Justitie in Den Haag, ondanks de erkenning van de onafhankelijkheid door de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, en door 68 landen.

Het vredesplan van de VN

Na een oorlog van meer dan tien jaar, waarbij het Marokkaanse leger er niet in slaagt het Polisario te verslaan, stemmen beide partijen in met een vredesplan. In 1990 worden de resoluties door de Veiligheidsraad aangenomen en wordt het plan voor een referendum uitgewerkt. Een VN-missie (MINURSO) voor de Westelijke Sahara ziet het daglicht en het referendum moet er komen begin 1992. Beide partijen komen over één de Spaanse volkstelling van 1974 als basis te gebruiken voor de kiezerslijsten. Dat koning Hassan van Marokko niet zo gerust is in het resultaat van dit referendum mag blijken uit het vervolg van het verhaal. Ondanks de afspraken daaromtrent laat Hassan 120.000 Marokkanen naar de Westelijke Sahara overbrengen met de eis ze op te nemen in de kiezerslijsten. Ondanks het afgesproken staakt het vuren worden langs Marokkaanse

kant 178 door de VN bevestigde schendingen waargenomen. Ook de behandeling van het VN-personeel door het Marokkaanse bezettingsleger tart alle verbeelding. Voorraden worden onderschept, VN-personeel wordt bedreigd, de bewegingsvrijheid strikt beperkt. Dat onder deze omstandigheden geen UNO-referendum plaatsgrijpt spreekt voor zich. De hoop van de 160.000 vluchtelingen en de naar schatting 100.000 Sahraoui die leven in bezet gebied is nog maar eens de grond ingeboord.

Een nieuwe wereldorde...

En terwijl elke fatsoenlijke burger zich opwindt over de minste radar-beweging van Saddam, kan collega Hassan ongestoord verder gaan met het negeren van internationale afspraken. Meer nog, dank zij intensief lobby-werk in Straatsburg en Brussel keurt de EG nieuwe visserij akkoorden goed voor 408 miljoen ECU. Via goed geplande media-campagnes (o.a. in Jeune Afrique) wordt de indruk gewekt dat het Polisario de steun van het eigen volk verloren heeft, op de retour is. Ook het regelmatig opvoeren van 'Polisario-overlopers' is een onderdeel van deze strategie. Ook aan de andere kant van de oceaan boekt Marokko diplomatieke successen. De regering Bush ziet geen graten in 40 miljoen dollar economische hulp te voorzien voor Marokko in 1993. Het strategisch belang van Marokko voor 'de geallieerden' is duidelijk. Deze ex-Franse kolonie wordt gezien als een dam tegen het fundamentalisme, als een trouwe bondgenoot van het Westen. Is het te verbazen dat in de Arabische wereld de kritiek op de VS, de EG en de VN steeds groter wordt. Twee maten en gewichten noemt men zoiets...

Ondertussen in de kampen

De vluchtelingenkampen zelf situeren zich op Algerijns grondgebied aan de grens met Marokko en de Westelijke Sahara. Vier grote kampen van elk ongeveer 40.000 mensen. Het is trouwens ten voordele van deze kampen dat u en ik jaarlijks plichtsbewust een solidariteitsagenda kopen. Ondanks de moeilijke omstandigheden zijn de Sahraoui's er in geslaagd het leven in de kampen

goed te organiseren. Binnen elk kamp zijn er verschillende comités verkozen die instaan voor voedselbedeling, sociale zaken en justitie, opvoeding, gezondheid en handnijverheid. Vooral de vrouwen spelen een belangrijke rol in dit sociaal weefsel, gezien een groot deel van de mannen zich aan het front bevindt. Bij de opvoeding van de kinderen wordt veel belang gehecht aan de eigen kulturele wortels én aan informatie over de buitenwereld. Tenslotte zijn alle kampbewoners onder de 17 jaar in de kampen zelf geboren en hebben ze nauwelijks een idee van de 'buitenwereld'. Precies daarom zijn de vakantiecampen voor Saharoui kinderen (ook elk jaar in ons land) en de uitwisselingen met diverse Europese solidariteitscomités van groot belang. Ook gaan jaarlijks verschillende honderden jongeren dank zij de internationale solidariteit in het buitenland studeren en stages lopen. Dat ze daarna allemaal terugkeren naar de kampen is een aanwijzing van hun wil om met hun volk verder te strijden. Uit gesprekken met Sahraoui's in de kampen blijkt dat de wens voor een eigen vaderland nog steeds zeer sterk is. Voor hen is en blijft de onafhankelijkheid het streefdoel.

Een onzekere toekomst

Ondanks de vastberadenheid van de Sahraoui's ziet de toekomst er somber uit. Meer en meer wordt duidelijk dat de VN er niet in slaagt Marokko tot de orde te roepen. Ook de internationale gemeenschap lijkt niet geneigd de kant te kiezen van een klein en onbelangrijk volk. Voor de Sahraoui's zit er niks anders op dan vooral te blijven vertrouwen op de eigen kracht. Daarnaast rekent men op de internationale solidariteitsgroepen om politieke en materiële steun te leveren. En als het moet neemt het Polisario opnieuw de wapens ter hand. Eens te meer blijkt dat rechtvaardigheid en vrede ondergeschikt zijn aan strategische en geopolitieke belangen.

Steven Vromman

(Meer inlichtingen bij het Komitee voor steun aan het Sahraoui-volk, Sint Jacobsmarkt 82, 2000 Antwerpen, (02) 226 02 81).

Irak: Het spel met de VN-resoluties

De aanvallen van de V.S., Engeland en Frankrijk tonen niet alleen aan hoe selectief de grootmachten de VN-resoluties pogen af te dwingen, maar ook hoe zij er hun eigen interpretaties van kunnen laten gelden. De no-fly-zones b.v. waren voor hen aan Irak opgelegd, deze maatregel werd nooit door een resolutie goedgekeurd of zelfs maar aan de Veiligheidsraad voorgelegd. Als de VN zich op deze wijze haar beslissingsmacht laat ontglippen en het initiatief stilzwijgend overlaat aan enkele permanente leden van de Veiligheidsraad verliest ze alle geloofwaardigheid.

Het dispuut begon met het plaatsen van luchtafweergeschut in de no-fly-zones. Herhaalde schendingen van door tussenkomst van de VN de facto verworven Koeweits grondgebied door een paar honderd Iraki's die o.m. 4 zijderupsraketen meenamen, deden het conflict escaleren. Nadien weigerde Irak VN-wapeninspecteurs tot haar grondgebied toe te laten. Enkel dit laatste was een heel duidelijke inbreuk op de VN-resoluties, de 'invallen' waren overtredingen op afspraken met de grenscommissie en de VN-troepen aan de grens, en de eisen m.b.t. de no-fly-zones waren enkel verordeningen van de 3 'raiders' waar de VN buiten spel bij was gezet. Voor het opleggen van een vliegverbod aan de Iraakse luchtmacht ten zuiden van de 32ste breedtegraad (het sjiïetisch gebied) en ten noorden van de 36ste breedtegraad (de Koerden) steunden de 'geallieerden' zich op resolutie 688 die van Irak eist dat het een einde maakt aan de repressie van zijn bevolking. Maar in die resolutie staat geen passage die bepaalt dat men daarvoor militaire maatregelen zonder toestemming van de Veiligheidsraad aan Irak kan opleggen en ze gewelddadig afdwingen. Professor Suy, de vermaarde VN-watcher stelt dit zeer categoriek. Resolutie 688 was een veroordeling van de repressie van de Iraakse burgerbevolking, meer bepaald de Koerden die in de nasleep van de Golfoorlog in opstand waren gekomen. Het Iraakse regime moest de mensenrechten respecteren, onderhandelingen met de Koerden beginnen over hun politieke rechten en de internationale humanitaire hulporganisaties toegang verlenen. De USA, Engeland en Frankrijk hebben die resolutie aangegrepen om hun eisen aan Irak door te drukken 'om de Iraakse bevolking te beschermen'. Ze hebben die niet aan de Veiligheidsraad voorgelegd, vermoedelijk omdat ze vreesden dat ze op een Chinees veto zouden stuiten.

Aanvallen op luchtafweer kunnen geen 'humanitaire bedoeling' hebben. Zelfs de sjiïetische verenigde oppositie (de Al-Daawa-partij) tegen Saddam Hoessein geeft dit toe. De no-fly-zones en de bombardementen dienen volgens haar om de Amerikaanse troepen te beschermen en het Iraaks militair apparaat uit te schakelen terwijl de eigenlijke bedoeling van res. 688, de bescherming van de burgerbevolking vergeten wordt!

Dat de VN-secretaris-generaal en de Veiligheidsraad achteraf hun instemming

met de Amerikaanse acties betuigen is geen vergoelijking voor het feit dat de VN zich elk initiatief ziet ontglippen en zich haar beleid door de V.S. laat dicteren. De V.S. kan haar eigen 'interpretatie' van de resoluties opdringen; zelfs Frankrijk noemde het bombardement op de Iraakse nucleaire programma zou vervaardigd hebben niet conform met de VN-resoluties en de Russische vice-president Roetskoj dreigde dat Rusland zijn veto zou kunnen gebruiken indien toestemming voor nieuwe militaire acties aan de Veiligheidsraad gevraagd zou worden. Dat resolutie 688 niet kon gebruikt worden om militaire acties te rechtvaardigen lijkt duidelijk, maar later heeft men deze ook met andere resoluties willen legitimeren.

De Iraakse 'inval' in Koeweit lijkt al bij al overroepen te zijn geworden, het waren slechts een aantal beperkte provokaties. De speciale grenscommissie die de betwiste grens tussen Irak en Koeweit definitief moest vastleggen heeft een strook land van 20 km op 600 m die voordien de facto in Iraakse handen was aan Koeweit toegewezen. Zo herstelde ze een oude grens, die in 63 door Irak in een verdrag aanvaard was, maar door latere regimes verworpen werd. De grenscommissie had Irak tot 15 januari de tijd gegeven om zijn niet-militair materiaal op te halen. De Iraki's moesten echter eerst de toelating aan de aan de grens gelegerde VN-troepen vragen, wat eerst 200 militairen en nadien een honderdtal burgers 4 dagen na mekaar verzuimden te doen. Ook namen ze militair materiaal, waaronder de zijderupsraketen, die door de VN vernietigd hadden moeten worden mee. Waren deze feiten belangrijk genoeg om als reden voor een militaire vergeldingsactie te dienen?

In augustus 92 had Irak ook 4 raketten weggehaald zonder dat dit veel aandacht van de pers kreeg of zonder dat er meteen een actie volgde. (Irak heeft ze nadien na dreigende taal van de VN wel teruggegeven.) Tenslotte was er wel nog de weigering van Irak om een team VN-wapeninspecteurs toe te laten, wat de duidelijkste overtreding van een VN-resolutie (687) was.

Waren deze feiten nu ernstig genoeg - louter juridisch en niet moreel gezien - om zonder expliciete toestemming van de Veiligheidsraad en/of een nieuwe resolutie militaire acties van 3 permanente leden van de Veiligheidsraad toe te la-

ten? De meningen hierover lopen uiteen. Volgens Suy waren bombardementen alleen geoorloofd indien ze bedoeld waren voor de verdediging, dus als vergelding voor de Iraakse schending van Koeweits grondgebied. Maar bij de eerste aanval na die feiten heeft het Witte Huis Suy's argumenten niet gebruikt. Verdedigers van de acties zoals Claes en Boutros-Ghali schermden met resoluties 687 (die o.a. de onschendbaarheid van Koeweits grens garandeert en de opening van Irak regelt) en resolutie 678. De schending van resolutie 687 is voor hen een reden om te bombarderen want res. 678, voor het begin van de Golfoorlog gestemd om het gebruik van geweld tegen Irak toe te laten, is volgens hen nog altijd van kracht, aangezien er geen tijdsimiet aan gesteld werd. Nochtans gingen de aanvallen ook nog door nadat het VN-inspectieteam reeds tot het Iraakse grondgebied was toegelaten en de grensdelicten al lang achter de rug waren. Dit toont aan dat er in elk geval meer redenen waren om de aanvallen uit te voeren dan de voorstanders van de aanvallen op basis van hun interpretatie van 678 aanhalen.

In ieder geval, al deze juridische mogelijkheden kan de schrijvende inconsequente uitvoering van de VN-resoluties niet verhullen. Israël en andere westerse bondgenoten zoals Marokko of Indonesië kunnen al sinds W.O. II resolutie na resolutie naast zich neerleggen, maar tot dra Irak ook maar een vin verroert moeten er al doden in Bagdad vallen. Al jarenlang mag Israël een heel volk onderdrukken waarbij er zelfs nog niet eens economische sancties overwogen worden maar als Irak ook maar één provocerende actie onderneemt wordt er al militair gereageerd. Eigenlijk niet door de VN, nee, maar door een paar permanente leden van de Veiligheidsraad die, om het even of ze 'legaal' of 'illegaal' handelen, naar haar verwijzen om selectief in hun eigenbelang op te treden. Zolang de VN, via de Veiligheidsraad, 'le concert des grandes puissances' (Le Monde, 12.1.93) blijft, en die politiek van vele maten en vele gewichten verdergezet wordt, zal er kan ze geen moreel gezag uitstralen.

Wouter De Raes

De redactie wijst er op dat in het vorig nummer de kader in het artikel over Irakgate niet van de auteur was.

Cambodja: de mislukking van het vredesplan, een catastrofe in de maak

31 januari 1993 werd de kiezersregistratie voor de Cambodjaanse verkiezingen beëindigd; die datum was ook de laatste van 11 deadlines voor de Rode Khmers om de Cambodjaanse Vredesakkoorden te aanvaarden.

VN-secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali en verschillende internationale waarnemers gaan door met de successen van het Cambodjaanse vredesplan te bewieroken: het is de duurste VN-onderneming en zou een mogelijk prototype voor de toekomst zijn. Zij zijn trots op de terugkeer van 350.000 vluchtelingen naar Cambodja en de registratie van 4,6 miljoen kiesgerechtigden voor de in mei te houden verkiezingen, maar negeren de zware problemen waarin Cambodja en het vredesplan zelf verkeert. 1 jaar na de ondertekening van de vredesakkoorden blijven de objectieven onverwezenlijkt. Een nieuwe catastrofe in Cambodja is onvermijdelijk, neemt de "Coalition for Peace and Reconciliation" indien men de volgende problemen niet oplost:

1. Het afgesproken staakt-het-vuren wordt niet gerespecteerd.

Terwijl de gevechten na de ondertekening van de akkoorden tijdelijk luwden namen ze sinds juni weer in hevigheid toe. Onafgebroken gevechten hebben de interne vluchtelingenstroom verder doen aanzwellen aangezien gerepatrieerden gedwongen worden de onveilige kampen te ontvluchten. 25 januari 1993 begonnen regeringstroepen het grootste offensief tegen de Rode Khmer sinds VN-troepen er zich ontplooid hadden. Er werden gevechten gerapporteerd in 10 verschillende districten in de provincies Batambang, Kompong Thom, Preah Vihear, Siem Reap en Kratie. De Thaise defensie-minister verklaart dat Thaise gewapende strijdkrachten voorbereid zijn op elke situatie wat het onheilspellend karakter van het gebeuren illustreert.

2. De ontwapening en kazernering van de soldaten heeft nog geen plaats gehad en de verborgen wapenvoorraden zijn nog niet gelokaliseerd en in beslag genomen.

De weigering van de Rode Khmers om aan deze fase mee te werken leidde tot de opschorting ervan toen nog maar 10% van de in het land aanwezige troepen gedemobiliseerd waren. De voortdurende aanwezigheid van grote aantallen wapens draagt bij tot de huidige gevoelens van onveiligheid en verhoogt de kans op een toekomstig gewapend treffen.

3. De verwijdering van de landmijnen vordert slechts zeer langzaam.

Slechts 0,2% van de op 2 miljoen geschatte landmijnen (sommige schattingen lopen zelfs tot 10 miljoen op) is sinds

december verwijderd. Zolang de mijnen niet opgeruimd zijn kan het land niet veilig bewerkt worden en zullen de Cambodjanen afhankelijk blijven van overlevingssubsidies of gedwongen worden op gevaar van dood of invaliditeit de onveilige gebieden te bebouwen. 1 Cambodjaan op 236 heeft een lid verloren als gevolg van landmijnexplosies.

4. De mensenrechten-afdeling van UNTAC en CIVPOL missen het gezag om schendingen van de mensenrechten aan te pakken.

Hoewel mooie inspanningen zijn verricht op het gebied van onderwijs en onderzoek werkt haar gebrek aan autoriteit om misbruiken te voorkomen zeer ontmoedigend; af en toe werden de mensen die zij poogden te beschermen zelfs in gevaar gebracht. CIVPOL is herhaaldelijk bekritiseerd geworden om zijn wanstaltig en inefficiënt behandelen van de Cambodjanen alsof ze in een bezet land leefden. De pogingen van UNTAC om er de gezagsdragers toe te bewegen arrestaties te verrichten en sporen van criminaliteit te onderzoeken werden een zware slag toegebracht toen de regering te Phnom Penh pogingen om de massamoorden van Rode-Khmer-guerrillastrijders op etnische Viëtnamezen aan te klagen verhinderde.

5. De omstandigheden om de verkiezingen eerlijk te kunnen laten verlopen zijn nog niet aanwezig.

Politiek geweld is in Cambodja nog dagelijks kost. 14 leden van de FUNCINCEP zijn afgelopen maand vermoord en verschillende van hun lokalen zijn aangevallen om Prins Sihanouk van verdere samenwerking met de VN te doen afzien. Time maakte melding van aantijgingen dat soldaten van de Rode Khmer kieskaarten in beslag zouden genomen hebben. Bannelingen die in Cambodja werken beweren dat families hun zonen verbergen om te verhinderen dat ze voor het leger opgeroepen zouden worden. Yasusi Akashi, die aan het hoofd van UNTAC staat stelde: "De voorwaarden om vrije en eerlijke verkiezingen te houden zijn nog niet vervuld, de tijd is er nog niet

rijp voor". Maar toch herbevestigde hij dat hij ten laatste in mei 2 verkiezingen wil organiseren.

6. De tolerante houding van de VN t.o.v. de onverzoenlijkheid van de Rode Khmers heeft te lang geduurd.

Men heeft lang geprobeerd om de Rode Khmers in het vredesplan te betrekken, maar zonder succes. De sancties die op 1 januari tegen de Rode Khmers uitgesproken werden zijn mislukt, gedeeltelijk vanwege het gebrek aan medewerking van een aantal landen - waaronder Thailand - die hun handelsbelangen vooropstellen. (b.v. houthandel)

7. Het gebrek aan respect van Cambodja's buurstaten voor haar soevereiniteit en territoriale integriteit.

Zowel Thailand als Viëtnam hebben de Parijse vredesakkoorden over de soevereiniteit en territoriale integriteit van Cambodja ondertekend. Geen van beide respecteert ze, zowel wat betreft de illegale immigranten als "bewegende" grensafbakeningen. UNTAC onderkent het probleem. 23 juli 92 beloofde Akashi dat UNTAC maatregelen zou nemen om de immigratiereguleringen te verstraken en toe te zien op de grensafbakeningen. De problemen zijn er nog altijd; ze vormen een belangrijke bron van spanningen en hebben bloedig geweld veroorzaakt.

Het internationaal recht en Oost-Timor

Sinds 1975 heerst het Indonesische leger over Oost-Timor. Hiermee volgde het de Portugese kolonisator op. Deze verkrachting van het internationaal recht verontrust geenszins de buitenlandse hoofdsteden, die voor alles zich bezorgd maken over de handel en het investeren in een archipel, waar een overvloed is aan goedkope arbeidskrachten. Het is een kwasi absolute vereenzaming van het volk van Timor, dat voortgaat met weerstand te bieden.

Sinds 1975 is Mr. Xanana Gusmão, chef van het verzet in Timor tegen de Indonesische bezetter, ondergedoken en wist hij gedurende 17 jaar te ontsnappen aan elke militaire zoekactie. Het is pas verleden jaar, op 20 november dat hij werd opgepakt in de hoofdstad Dili. Hij werd verklikt door een taxichauffeur, lid van de weerstand, die aan de foltering niet kon weerstaan.

Terzelfder tijd dat Mr. Gusmão werd gearresteerd, heeft men ook familieleden opgepakt en leden van de familie van de huiseigenaar, waar hij verbleef en daarbij ook nog vele andere personen.

Volgens een rapport van 8 januari '92 van professor Koolijmans, bijzonder verslaggever van de UNO over martelingen, zijn de huidige folterpraktijken van dien aard dat men het ergste vreest, temeer daar de Indonesische autoriteiten negatief gereageerd hebben op de vraag van het Internationale Rode Kruis om Mr. Gusmão te ontmoeten.

Op 4 december '92 verklaarde Amnesty International dat een jonge man van de familie waar Gusmão verbleef, Jorge Araujo Serrano, werd doodgefolterd. Ook werden twee vrouwen verkracht onder de ogen van hun familie. Het tragische lot van Oost-Timor ving aan op 7 december '75 toen Indonesië zijn parachutisten dropte boven Dili, de hoofdstad. Ook werden toen de kuststeden ingenomen door de zeemacht. Het gevolg was dramatisch, want vier op vijf inwoners van Timor vluchtten het gebergte in. Van '77 tot '79 bombardeerde de luchtmacht de gebieden die onder controle stonden van de weerstand. De overlevenden werden uitgehongerd en diegenen die zich overgaven werden in kampen ondergebracht, waar velen aan ziekten en uitputting stierven.

Ondergrondse politieke actie

In 1980 heeft de kerk van Timor een volkstelling gehouden en dit parochie per parochie. Het resultaat was verbijsterend, want slechts 425.000 van de 680.000 inwoners hadden het overleefd, wat het aantal doden op ruim 200.000 brengt voor een bezettingsperiode van zes jaar. Dat betekent dat één op drie mensen vermoord werd! Van volkerenmoord gesproken!

In maart '83 was de weerstand van de bevolking sterk genoeg om de militaire kommandant, kolonel Purwanto, te dwingen om te onderhandelen. Tijdens die onderhandelingen met Mr. Gusmão en dit onder de auspiciën van de UNO, werd er een nieuwe legerchef aangesteld, generaal Benjamin Murdani. Deze zweerde bij een militaire oplossing en daarmee eindigden de onderhandelingen.

Om de bevolking te sparen, die toch na elke actie van de guerrilla het slachtoffer werd van wraakacties, besloot men om over te schakelen naar ondergrondse politieke actie.

De actieve weerstand, gegroepeerd in het FRETILIN, het Revolutionair Front voor een Onafhankelijk Oost-Timor, verbreedde zijn basis. Mr. Xanana Gusmão verliet het FRETILIN, de gewapende weerstand, en stelde zich onafhankelijk op. Het maquis werd eerder een weerstandssymbool en begon zich meer en meer vreedzaam te manifesteren in de steden.

Talrijke voorstellen tot onderhandelen werden door Djakarta afgewezen. De gouverneur van Oost-Timor, Mr. Mario Carrascalao schreef de steeds veelvuldiger voorkomende massale manifestaties toe aan een gebrek aan jobs. In 1988 beval hij de opening der grenzen, zodat de inwoners van Oost-Timor werk zouden kunnen zoeken in Indonesië.

Maar deze openstelling had voor gevolg dat ook vreemde personaliteiten op bezoek kwamen en daar maakten de inwoners dankbaar gebruik van, om hun hachelijke situatie bekend te maken. Zo kwam in oktober '86 de paus op bezoek, de ambassadeur van de V.S. in jan. '90 en nog heel wat prominenten. Telkens waren er manifestaties die gevolgd werden door weerwraakmaatregelen. Maar de internationale pers schreef over die gebeurtenissen en onderstreepte de noodzaak voor een oplossing voor Oost-Timor. Mr. Perez de Cuellar, toenmalig UNO-secretaris, gaf aan Portugese parlementsleden de raad dit land te gaan bezoeken. Mr. Koolijmans, speciale verslaggever van de UNO inzake foltering, vergezeld van enkele journalisten, begeleidde de parlementsleden. Op 12 november '91, tijdens het verlaten van een misdienst ter nagedachtenis van een jonge man, die

twee weken geleden gedood werd door de militairen, zwol de stoet van de kerkgangers aan tot een massale manifestatie voor onafhankelijkheid. Men begaf zich naar het kerkhof van Santa-Cruz om te bidden en bloemen neer te leggen op het graf van de jonge man. Soldaten en politie naderden het kerkhof en openden het vuur op de menigte.

Medeplichtigheid van de grote mogendheden

Volgens een studie van een kerkelijke organisatie in Lissabon, waren er toen 271 doden, 250 verdwijningen, 382 gekwetsten en honderden arrestaties. De volgende dagen kwam er een furieuze repressie op gang met nog talrijke aanhoudingen.

Nochtans nam al in 1975 en 1978 de Veiligheidsraad een resolutie aan, waarin het onvervreemdbaar recht van het volk van Oost-Timor op onafhankelijkheid, werd opgenomen. Ook werd van Indonesië geëist dat het zonder uitstel zijn troepen moest terugtrekken. Deze resoluties van de Veiligheidsraad nrs. 384 en 389 werden door de grote mogendheden genegeerd, want ze waren teveel bekommerd om hun strategische en commerciële belangen. Het lot van de bevolking van Oost-Timor leek voor hen van veel minder belang...

Op 6 februari '89 schreef de bisschop van Dili aan de secretaris van de UNO dat Oost-Timor sterft als volk en als natie. Logischerwijze zou de UNO en zijn lidstaten druk moeten uitoefenen op Indonesië om Mr. Xanana Gusmão vrij te laten. Zijn prestige en zijn wil om te dialogeren maken van hem een uitgelezen gesprekspartner. Volgens resolutie 37/30 van 23 november '92 en volgens Mr. Boutros-Ghali dienen alle partijen deel te nemen aan de onderhandelingen. Vandaar de kettingbriefactie in ons land ingericht door Pacific Werkgroep Vlaanderen als steun aan het zelfbeschikkingsrecht voor de bevolking van Oost-Timor. Hierbij roepen we iedereen op om deze campagne daadwerkelijk te steunen.

René Van Nierim

Politiek heeft geen zin als er geen druk bestaat buiten de politiek

Praten met Mong Rosseel

Riante spot en filosofische diepgang van de "vieze" gasten

"Mong" verblijft in een landelijke woning, die zowat heeft van zowel een studie- als ontmoetingscentrum. Het eerste meisje aan wie we de weg vroegen wees het met vrouwelijke logica aan, schijnbaar blij om de gestelde vraag. Ten overvloede van bewijs stond een van de teater-voertuigen daar als laatste wegwijzer, voor wie nog twifelen zou. De verontruste burger kent Mong, enkel vertekend door het adjectief dat hij zelf aan zijn naam liet voorafgaan. Vanuit Veurne gezien was het een lange denkweg. Mong is geen geestdriftige Westvlaming. West-Vlaanderen was nochtans de bakermat van beeldenstormers en watergeuzen. Zoals in de V.S. de route 66 loopt van de ene oceaan naar de andere was het bij Mong die van "68" die de doorslag gaf. Gauw heeft hij bemerkt dat het links ontbreekt aan twee zaken waar hij grote waarde aan hecht: het ludiek en niet vreeslijk ernstig zijn, de zin voor emoties. Mong nam deel aan de grote acties uit zijn omgeving en wanneer een beroep op hem gedaan werd: de bezetting van de Blandijn (1969), het Groot Arbeiderskomitee, het optreden bij stakingen en fabrieksbezettingen (b.v. Boel 1980). De taboes ging hij met bulldozers tekeer, wat soms met overbodige brokken gepaard ging. Men zou er zich in vergissen in hem de lolbroek te zien. Hij is eerder een filosoof met de steevaste logica van de organisator, de zin voor realiteit van de professionele kunstenaar, die niets heeft afgegeven van het

radicalisme. De clown, de circusartiest komt soms weemoedig over, omwille van het onrecht dat hij aanklaagt, bewust is het niet te kunnen keren. Nu is hij een kloeke veertiger met overredingskracht en bewust van wat kan en niet kan, doch steeds de anarchist uit de oude F. Domela school. Magda staat naast hem. Vermoedelijk zag en hoorde je zijn groep tijdens een van de grote vredesbetogingen? De emotie kwam over je heen, maar ook over. Samen kunnen we veel mits het "geloof".

Jan Olsen

Zonder heimwee van Veurne naar Gent over Leuven

Hoe kijkt u terug op uw jeugd?

Mijn vader was loodgieter, een brave katholieke man. Ik werd geboren in Veurne in de Klaverstraat. Op mijn 16, 17 jaar werd ik actief in het jeugdhuis voor niet georganiseerde jongeren. En dan Leuven.

Geen heimwee naar Veurne?

Wanneer ik naar Leuven vertrok had ik een zekere afkeer van alles wat West-Vlaanderen was. Mijn vader was tamelijk streng. Mijn laatste jaar aan het College was de tijd van de provo's, van Boudewijn De Groot en z'n protestliedjes. Dat kon nog wel 's botsen.

Komen er dan buiten West-Vlaanderen geen generatie-conflicten voor?

Voor mij was dat synoniem voor vader en Veurne, een bekrompen, achtergebleven gebied. Tijdens het laatste jaar College kregen we allemaal een brief van het bisdom, waarin stond dat het niet langer bezwaar had tegen Gent, wel tegen Brussel. Voor mijn ouders was dit een

financiële opluchting. De directeur van het College kwam op bezoek om te zeggen dat de opheffing van het bezwaar tegen Gent enkel voor positieve wetenschappen gold. In Gent zou ik cursus krijgen van atheïsten als Kruithof. Het werd dus Leuven.

Ik studeerde er drie jaar psychologie. Daar heb ik Paul Goossens, Walter De Bock, Ludo Martens, Erwin Lerouge leren kennen. Allemaal mensen die nu nog actief zijn. Dat was midden de jaren zestig. Ze stonden in de Studentenvakbeweging (SVB), die nog omwille van de subsidies in de schoot zat van het KVHV.

In Leuven zat ik op kot met Zaïrezen en Katangezen. Met een paar onder hen werd ik zeer bevriend. Ze zijn mij nadien nog in Gent komen opzoeken. Ze waren ook aanwezig op m'n eerste huwelijk. Tot op vandaag tracht ik hun huidig adres te vinden. 'k Heb er later ooit 's aangedacht mij tot de ambassade te wenden, maar dat werd mij om de mogelijke gevolgen afgeraden. Via de Studentenvakbeweging van Leuven kreeg ik contact met de SVB Gent.

Het toenmalige reglement van Leuven

In Leuven zat toen ook nog de franstalige universiteit. Het barstte echt uit z'n voegen. En de inrichtende macht was duidelijk niet mee met de tijdsgeest. Bij wijze van grap heeft het SVB ooit 's het huis-houdelijk reglement gepubliceerd. Daarin stond dat wanneer een huis waar meer dan tien studenten samen woonden er een priester-student moest bij horen, en dat de jongens- en de meisjesstudenten gescheiden in de cursus moesten zitten; dat je zonder toelating niet buiten de stadsmuren mocht. In de auditoria hoorden eerst de meisjes te zitten dan de nonnen, dan de priester-studenten en ten slotte de jongens. Dat reglement werd in de werkelijkheid niet meer gerespecteerd.

Gebuisd omdat de objectieve enquête niet bestaat

Nadat ik er in Leuven voor mijn tweede kandidatuur psychologie niet door was liet ik mij inschrijven aan de Sociale

School van Gent. Ik voelde me daar nog al op m'n gemak, want met examens konden ze mij moeilijk raken. De meeste vakken had ik reeds in Leuven gehad, waar ik alleen gebuisd was voor statistiek. Ik zat nog altijd in de Studentenvakbond. Die was niet zo erg actief in het NUHO (Niet-Universitair Hoger Onderwijs) wel aan de universiteit. In maart 1969 hebben we de universiteits aula, de Blandijn, bezet. De eerste professor die aan de deur kwam was mevrouw Debock. Ik moest haar als student zeggen dat ze niet binnen kon. Ze was echter ook de directrice van de Sociale School en riep: "Gij moet op uw school zijn!"

In die tijd moest je scriptie uit twee gedeeltes bestaan: een theoretisch en een praktisch. Dit tweede gedeelte was gebaseerd op een enquête op een bedrijf, waar ik echter de naam niet mocht van vermelden in mijn eindwerk. Het jaar dat ik mijn scriptie voorbereidde is dat bedrijf namelijk afgebrand. Zeven mensen, die ik persoonlijk heb gekend, hebben daarbij het leven gelaten. De veiligheidsgangen waren totaal volgestopt met karton.

Zonder ooit maoïst te zijn geweest had ik bij Mao gelezen dat de objectieve enquête niet bestaat. Dan moest ik dus ook niet doen alsof mijn werk wel zeer objectief zou kunnen zijn. Het ging over de moderne arbeidssituatie bij Bowater Philips. Er gebeurden daar nare dingen die ik kende uit mijn ervaring als jobstudent in dat bedrijf. Omdat ik voor hen geen vreemde was kreeg ik de mensen makkelijker los, en er kwamen zaken boven waarover ze een andere uitleg hadden. Sommigen vonden het bijvoorbeeld positief dat wanneer iemand een arbeidsongeval overkwam je, ongeacht de kosten, een taxi mocht opbellen in plaats van de toenmalige '900' of '906'. In feite moest dat per taxi omdat er dan geen proces-verbaal werd opgesteld.

In mijn theoretisch gedeelte had ik de gedachte ontwikkeld dat de maatschappelijk werker de façadeschilder is van de samenleving: binnen mag niets veranderen, maar de buitengevel moet proper blijven. Bij de verdediging van mijn scriptie stelde een jurylid mij het volgende. "Ik ben in dat jaar aan deze school afgestuurd, volgens meneer Rosseel ben ik geen maatschappelijk werker". "Ik zie niet in dat ergens gezegd te hebben" antwoordde ik. "Ik ben personeelschef bij UCO", replikeerde hij. In mijn scriptie stond namelijk dat dergelijke dubbele functie niet gelijktijdig kon waargenomen worden. Hij klapte mijn scriptie dicht en ik kon gaan. Nooit heb ik mijn diploma gekregen.

In Gent was u animator van het Buurthuis in de Sleepstraat?

In oktober 1970 namen een aantal studenten, meestal uit anarchistische hoek,

het initiatief om naar Nederlands model een buurthuis op te richten.

De studentenvakbeweging was aan opsplitsing toe. De maoïsten verschenen met de derdewereld-beweging, de SJW ontplooidde zich als aparte groep. Een aantal studenten zochten aansluiting bij de K.P. Nog anderen bij de Jong-Socialisten. Wij schoten over met een groep, die nergens bij wilde en zich de "vrije socialisten" noemde. Wij zijn dan naar de Sleepstraat getrokken.

Biografische noot: Mong Rosseel

1964-67: *studies psychologie aan de K.U.L.*

1967-71: *studies maatschappelijk werker in Gent, inmiddels medebezetter van de Blandijn (1969).*

1970: *opening "Buurthuis" in de Sleepstraat, Gent.*

1971: *start van "De Vieze Gasten", tijdens die eerste jaren reeds honderden optredens.*

1976: *Decca pers de eerste L.P.*

1977: *erkenning als vormingsteater.*

1978: *het eerste jaar met de tent, talrijke optredens bij (gratis) stakingen en bedrijfsbezettingen.*

1985: *de ludieke aanpak wordt meer professioneel teater, mits bewaren van het engagement.*

Bibliografie: E. Bonte "Het circus van Vuile Mong en de Vieze Gasten", Kritik, Leuven 1981 (96 biz.).

Wat was de bedoeling van dat buurthuis?

De studenten een beetje "completer" te maken. Na de bezetting van de Blandijn stonden we tussen UCO-stakers te roepen: "arbeiders-studenten, één front", maar dat front was er niet. We kozen richting Muide, toen nog geen migrantenbuurt. Dus kozen we om tussen de arbeiders te gaan wonen, en daar actief te zijn. We beschikten over een groot café dat open was tot 10 u., in het week-eind langer. Dat ging gepaard met b.v. het draaien van een film of het inrichten van debatavonden. We werkten toen in de fabriek.

Van de anarchisten wordt gezegd dat er zoveel soorten van zijn als er anarchisten bestaan.

Dat is nog altijd zo!

Hoe wordt men anarchist?

Door toeval. Hoe wordt men iets anders? Door je omgeving, je ervaringen, de confrontatie met mijn vader. Mijn vader heeft een - gelukkig korte - ervaring concentratiekamp gehad. In mijn jeugd heb ik ontzettend veel gruwelverhalen gehoord over al wat naar macht ruikt. In onze tijd waren veel dingen uit het Oost-

blok bekend. Bij de inval van '68 had ik Pragnaars in huis, met Pinksteren gaan we nog altijd naar Appelscha in Friesland. Dit is het dorp waar de Hollandse Vrije Socialisten met dominee Ferdinand Domela Nieuwenhuis bijeenkwamen, een traditie die nog altijd verder wordt gezet.

Het ontstaan van de vieze gasten

We wilden het éénjarig bestaan van het buurthuis vieren met onze huispianist Fabien. Zo ontstond er een groep. Fabien is nog steeds onze pianist. De naam Vuile mong en zijn vieze gasten had ik reeds in de jeugdclub van Veurne gebruikt. We protesteerden daarmee tegen het brave van de kleinkunstwereld. Je had toen de groep "Karel en de Elegasten" dus werden wij Vuil Mong en de vieze gasten. We wilden niet met gewone akoestische gitaren spelen, maar met elektrische gitaren en met rock & roll muziek optreden. Dit sloeg vanaf 1971 zo goed in, dat we... tot onze verbazing nog steeds bezig zijn. Bij ons tienjarig bestaan heeft Eddy Bonte een boek geschreven. Agenda's werden samen gebracht. We hebben toen ontdekt dat we tot 120 voorstellingen kwamen. Dat gebeurde allemaal terwijl we nog gingen werken. Het bracht met moeite de vervoerkosten op. In die tijd had ieder dorp z'n alternatief café. In Izegem speelden we in "de Ratte", in het "Muzekot" van Veurne, in "den Beer" van Lauwe, "1984" van Kortrijk. Dan kwamen we naar buiten op straat tijdens wikkfeesten. Door van Gent naar Waarschoot te verhuizen hebben we Gerard en Ormeren leren kennen.

Die waren toen bezig met het Centrum voor Informatie en Actie (CIA). Ze maakten vnl diareksen rond allerlei geëngageerde toestanden. We zaten in de hitparade (1974) met het Apekot, met z'n allen zijn we dan op toernee geweest. In januari '75 zijn we naar hier in Zomergem gekomen

Zedenschennis en offerblokdieven?

Speciale herinneringen?

We hebben toestanden meegemaakt waarbij de pastoor opsprong gevold door de jongens en de ouderen. We werden heel veel achtervolgd door procesverbalen, die nooit werden omgezet in echte boetes. We speelden op straat en de week daarna viel de B.O.B. binnen. Hebben jullie dat gespeeld? Meestal was dat niet waar. In die tijd ging het meestal over sex, in het programma hadden we parodieën over de variaties, de fameuze fotoboeken werden steevast in beslag

genomen. We speelden "les frères vidange perdu", dat waren er gewoon twee van onze groep, die in een badpak uit de ouwe tijd met een bolhoedje op een aantal onmogelijke variaties uitbeelden, in een soort krachtpasters stijl. Daar namen geregeld mensen aanstoot aan en gingen klacht neerleggen omdat we de "goede zeden" zouden hebben geschonden. We toonden dan de foto's en daar kwam nooit iets van. Verschillende keren werden we van rare dingen beschuldigd. Ooit traden we in Deinze op en moesten we naar de Rijkswacht van onze gemeente voor een waanzinnige ondervraging. De deken van Deinze beweerde dat de dag dat we op de markt optraden er minder geld in een bepaalde offerblok stak en er aan het slot was geprutst.

Optredens bij sociale acties

We speelden bij de staking van Glaverbel. Met Jef Sleenckx waren we zeer actief bij het Groot-Arbeiderskomitee. We hebben de mensen van de Boelwerf en van Vieille Montagne leren kennen. In Amsterdam hebben we de acties van de Nieuwmarkt meegemaakt tegen de metro en vele andere. Een voorstelling heeft mij emotioneel heel erg geraakt. De bezetters van de Texaco aan de kanaalzone belden ons op. Er was een arbeider, die met pensioen ging. Normaal gaf het bedrijf een feest en ging dat gepaard met een cadeau van de firma. Het bedrijf was bezet. We zijn daarheen getrokken en hebben daar een pracht van een feest meegemaakt en mochten daar optreden. Nooit had een arbeider van Texaco zulk feest meegemaakt. Hij ontving meer geschenken dan hij ooit zou gekregen hebben.

Hoe ervaart u de optredens tijdens betogingen?

Ook mooi waren alle betogingen waarop we speelden. Dat is iets waar je je moreel aan optrekt. Het is een van mijn stokpaardjes dat de linkse, socialistische beweging veel te weinig aandacht besteedt aan de emotie. In een van de boeken van George Orwell staat dat de socialisten vergeten welk belang dat heeft bij acties, zelfs als die actie mislukt. Gerard en Omer hebben een reportage gemaakt over de bezetting van "Prestige" in Limburg. Het bedrijf werd bezet, ze hebben geprobeerd zelf de producten te maken. Dat is allemaal mislukt. In voor-noemde reportage zie je allemaal mensen, die zeggen: toch zijn we blij, we wisten niet dat solidariteit, dat samenwerken zo'n deugd kon doen en zoveel gevoelens van vriendschap en kameradschap kan losmaken.

Waar hebt u dat nog wel ervaren?

Op de katholieke school, nu nog altijd als ik b.v. in kringen van de K.W.B. komen. Die emotionele geladenheid vind je niet, waar je die juist zou verwachten. Het zijn symptomen waarvoor men soms in socialistische kringen zijn neus voor opsteekt. Je moet b.v. onderkennen dat overal, waar we komen voor b.v. 11.11.11, 80 à 90 % van de mensen uit de katholieke hoek komen. Het ontbreekt daar altijd schromelijk aan de socialistische kant. Ik weet niet hoe dat juist komt.

Misschien omdat "socialisme" geen socialisme is?

Dat zal ook wel voor een deel meespeelen.

Evolutie naar wat politieker... en minder zot is

Welke rol speelt tegenwoordig de vredesbeweging?

Ze is eigenlijk de anti-racistische beweging geworden. Als er ergens wel werk te doen is zal het wel op dat vlak zijn, plus dat de vredesbeweging moet blijven bestaan. Wat in Joegoslavië gebeurt is erger dan dat hier raketten hebben gestaan. Soms heb ik het gevoel dat men actiever was tijdens de Golfoorlog. In Zomergem is het vredescomitee nog altijd actief.

Niets gehoord over de Vlaamse Beweging.

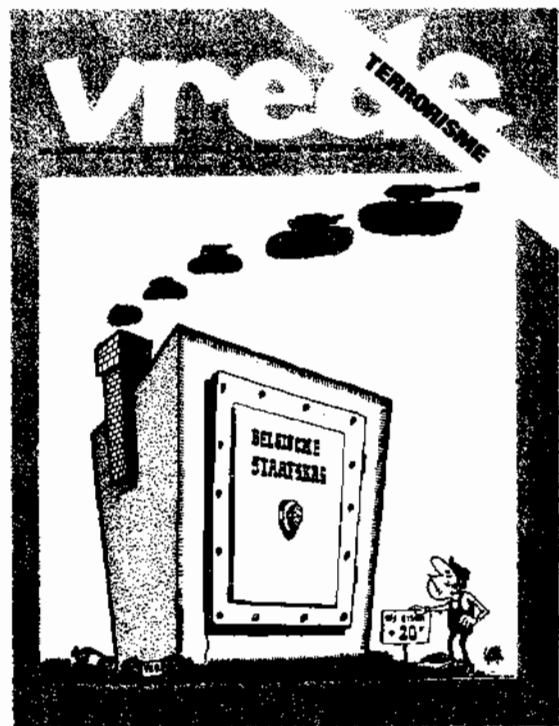
Mijn vader heeft dus in de kampen gezeten. Ik ben opgegroeid met de gedachte dat Vlaamse - en collaboratiebeweging hetzelfde was. Uit studie en andere dingen weet ik dat dit niet waar is. Tot op dit moment heb ik daar de allergrootste problemen mee.

Wat was / is het politiek bewustzijn van jullie medewerkers.

Mentaal hoorde men wel bij het anarchisme, dat woord trekt veel (jonge) mensen aan, zonder enig zicht op wat dat veel zou kunnen inhouden. We waren voor een zeer zot gezelschap, shockeerden graag, vonden het ontzettend leuk als pastoors de zaal uitliepen. We waren allemaal langharig...

Van Joost, onze nieuwe gitarist toen, hebben we afgeleerd aanstootte geven om te shockeren. Hij was voor ons belangrijk op het

politieke vlak. Zijn stelling was: terecht: daar schrik je een aantal kringen uit de arbeidersbeweging mee op, die potentieel zouden kunnen gewonnen zijn door iets dat niet revelant is. B.v. door onze parodie op de film: Jesus Christ superstar. Onder invloed van Joost zijn we geëvolueerd naar iets minder zot, iets politieker, meer op de actualiteit gericht. We werkten meer serieus aan b.v. de actie "vrij en vrolijk". Er waren een paar individuele nummers en we werkten meer aan de inhoud gericht op: wat brengen we over, en hoe brengen we dat op de meest ludieke manier. Joost heeft meegedaan tot 77 en dan is er voor de groep iets belangrijks gebeurd: de erkenning als vormingsteater. Iedereen die wilde kon zijn werk laten staan. Joost werkte toen in de drukkerij "de Wrikker" in Antwerpen en doet dat nog altijd. We moesten elk jaar een bepaalde productie leveren en een administratie op poten zetten. 1978 was heel belangrijk, omdat het het eerste jaar met de tent was, een heel oude droom van de groep. We noemden dat het "het circus van Vuile Mong en zijn Vieze Gasten". Het circus had te maken met het feit dat we individueel nogal zot waren. Een circus stelt nogal wat voor van samenleven, tent opzetten, samen spelen. Ik heb de hele tijd de indruk gehad dat naar het publiek toe tot het opzetten van de stoelen even veel uitwerking had als de voorstelling. De mensen reageerden zeer positief, een beetje verbaasd. Als we na de voorstelling de tent afbraken en we kwamen een café binnen waren er altijd, die daarover spraken.

Anders werken in een andere tijd

Een tijd terug gingen we weer een hele stap verder: leeftijd, tijdsverschijnsel en vooral het politieke klimaat. In de tweede helft van de tachtiger jaren ontdekten we dat de organisatievorm van vroeger niet meer hetzelfde succes kende, zowel in Nederland als in Vlaanderen. Van bepaalde organisaties bleef niet veel over. Iedereen had minder volk en geld. Voor ons waren hobby, werk, engagement één. We redeneerden dat een politiek actief loodgieter in maatschappelijk onduidelijker periodes toch nog altijd loodgieter blijft. Ons beroep is acteren, toneel. We zullen dus nieuwe wegen moeten zoeken om toneel te maken. De tent had een alternatief karakter. Dat was de tijd van 's morgens toekomen, kinder-, avondvoorstelling, afbreken. In een verlengd weekend was dit telkens op een andere plaats, twee voorstellingen per dag. We kwamen geradbraakt thuis. En zoals gezegd: nu bleek er minder vraag te komen.

Vandaar even opnieuw rondkijken. We kregen steun van verschillende mensen. Rik Hancké heeft ons enorm geholpen. Hij zei ons: om professioneel theater te worden moet je het publiek aanspreken omdat wat je brengt goed is, niet omdat je geëngageerd bent. De groep werd kleiner. We gaven opdrachten aan mensen als Luc Wyns, Pjeero Robee, en anderen.

En dat loopt goed.

Ik kan maar spelen als ik het publiek zie. Ik voel me een geboren improvisator. Ik ben een veel slordiger speler dan Magda (z'n vrouw - J.O.). Zij is zo tekstgebonden dat alle regisseurs zich daar over verbazen.

Omdat we door het aantrekken van schrijvers, en regisseur nu zelf wat meer vrije tijd kregen, werkten we nog wel met kleine eigen 'tussendoortjes' bijvoorbeeld rond racisme en nationalisme. "Over de schreve" is zo een van deze producties. Het is de eerste die eigenlijk van dergelijk tussendoortje ontwikkeld is tot ons centraal stuk. Wij menen te kunnen vaststellen dat rond dit thema, racisme en nationalisme, het oude circuit weer gerevitaliseerd wordt. Wij spelen opnieuw voor clubs, lokale groepen, comité's, scholen.

Over het alcoholvrije terrein van Appelscha

Wie is voor u Ferdinand Domela Nieuwenhuis?

Hij is voor mij, als anarchist, iets beginnen betekenen door met Pinksteren naar Appelscha (Friesland) te gaan. Daar

ontmoet je mensen van alle leeftijdsgroepen en dat is leuk. Het kan oplopen tot duizend, maar er zijn er nooit minder dan vier à vijf honderd, die van jaar tot jaar verschillen, zonder dat je daar een uitleg voor hebt. Ineens zijn daar dan hele groepen jongeren, van wie je je afvraagt van waar ze komen.

Het is echt anarchistisch, niet gepland, het bestaat gewoon, afgelopen jaar was er de groep, die de alternatieve "Vrije" uitgaf.

Er waren heel wat mensen, die journalistiek bezig zijn. Ineens waren daar ook veel mensen, die uit een kleine "alternatieve vakbond", die in kleine coöperatieven werken, daar dwepen ze met Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Het is daar nog altijd een alcohol-vrij terrein. Omwille van die fameuze zin van Domela: een denkende arbeider drinkt niet. Iedereen drinkt wel stiekem. Ferdinand Domela Nieuwenhuis heeft voor Nederland de betekenis van Daens voor Vlaanderen. Hij heeft meer afstand genomen van de kerk, zich anarchist genoemd. Zijn meest gekend boekje is: "van Christen tot anarchist" en heeft daarin veel gemeens met vrijdenkerij. Hij heeft ook geschreven over het al dan niet in een partij gaan, in het parlement (hij was lid van de Tweede Kamer - nota van J.O.). Politiek heeft geen zin als er geen druk bestaat buiten de politiek.

Intussen ben ik het er wel mee eens dat je beiden nodig hebt. Ik voel mij nog altijd beter als ik buiten-parlementaire actie voeg en vaststel dat het zijn effecten heeft en de partijen achterop hollen, dat doen ze altijd, al trachten ze achteraf te recupereren.

Over de ideologie van de éénetwintigste eeuw

Waar gaan we naar toe?

Kijk, mensen mogen het sociaal gezien nog zo goed hebben, als ze nog maar het gevoel krijgen gefnuikt te worden in hun persoonlijke vrijheid, zetten ze zich af tegen de maatschappelijke vorm waarin ze leven.

In het Oostblok is het zo duidelijk fout gelopen. Men heeft geprobeerd de mensen aan mekaar gelijk te maken, maar heeft tot in het absurde toe bijna alles van individuele vrijheid afgenomen. Een voorbeeld. Wij hebben zelf vrienden daar; en ieder keer gaat het over: dat mocht niet, mijn zoon mocht niet naar de academie en dat mocht niet. Bij ons zitten we met het andere uiterste, mogen duizend mensen naar de academie hoewel negenhonderd er niet goed voor zijn. Niemand zegt dat ze niet ergens mogen proberen.

Iedereen mag hier, maar niet iedereen

heeft er de centen voor, overigens komt er een nieuwe numerus clausus in het vooruitzicht.

Dat zijn aspecten waarmee ik het niet altijd eens ben, het zijn niet altijd de centen die iemand van de universiteit afhouden. In Leuven had ik eigenlijk het contact met thuis afgebroken. Ze dachten dat ik met de kortste keren daartoe staan zeggen: het gaat niet, uit geldroof. Maar ik heb dat niet gedaan.

Wat wordt de ideologie van de éénetwintigste eeuw?

Apostel zegt dat dit het anarchisme is. En hij is daar zeer categoriek in. Al de rest, zegt hij, hebben we geprobeerd en is mislukt. Waarom blijft de kleine zelfstandige zijn statuut verkiezen, met alle problemen van dien, boven dat van een arbeider met een hoger loon? Het is het gevoel van vrijheid die hem gelukkig maakt, dat hij zelf kan beslissen. Wat mij altijd boeide was dat het anarchisme zoveel ruimte wil laten voor het individu. Op een gegeven moment moeten er beperkingen van die vrijheid getrokken worden, daar kan ik inkomen. Maar ik herhaal dat voor mij op dit punt het in Oost-Europa is misgelopen.

Dank u voor dit gesprek.

(Opgenomen door Jan Olsen, van wie ook de tussentitels zijn)

Kenya - President - 29/12/92

De president Daniel Arap Moi werd op 4 januari officieel overwinnaar verklaard in de eerste verkiezingen sinds zesentwintig jaar.

Moi behaalde 1.930.534 stemmen tegen 1.402.069 aan zijn direkte rivaal, Kenneth Maliba van de partij FORD-Assili.

Vervolgens komen Mwai Kibaki van de Demokratische partij met 1.012.569 stemmen en Jaramogi Oginga Odinga met 914.550 stemmen.

Het resultaat van deze verkiezingen wordt door de drie oppositiekandidaten betwist.

Cyprus - President - 14/2/93

In de tweede stemronde werd de uittrekkende President Georges Vassiliou met 2000 stemmen verslagen door de gewezen President M. Cléridés.

Cléridés bekwam 50,28 % van de stemmen tegenover 49,72 % voor Vassiliou. Tijdens de eerste stemronde behaalde de eerste 36,74 % en de tweede 44,15 % van de stemmen. Cléridés kreeg tijdens de twee stemronde de steun van de zich terugtrekkende rechtse kandidaat P. Pascalides (18,60 % in de eerste ronde) van de Centrum rechtse partij DIKO en van de Socialistische partij EDEK. In tegenstelling tot Vassiliou is Cléridés het niet eens met het akkoord dat samen met de V.N. werd bereikt voor een vreedzame oplossing van het Cypriotisch-Turks geschil.

Litauen - President - 14/2/93

De gewezen sekretaris van de Kommunistische Partij van Litauen Algirdas Brauzaukus, wiens Demokratische Arbeiderspartij voor enkele weken reeds de parlementsverkiezingen won, won met 59,6 % van de stemmen de Presidentsverkiezingen. Zijn tegenstander, de nationalist Stasys Lozaris, gewezen Ambassadeur in Washington, die de steun genoot van de gewezen Parlementsvoorzitter Landsbergis, moest zich tevreden stellen met 40 %.

Madagascar - President - 14/2/93

Tijdens de tweede stemronde voor het Presidentschap werd de gewezen president-admiraal Didier Ratsiraka verslagen door de oppositiekandidaat prof. Alber Zafy. De laatste die reeds tijdens de eerste stemronde de meeste stemmen behaalde won uiteindelijk met 66,72 % tegenover 33,28 % voor Ratsiraka.

Met deze uitslag komt een einde aan het zeventien jaar leiderschap van Ratsiraka. Sinds geruime tijd werden in de hoofdstad Antanarivo e.a. steden massale manifestaties gehouden tegen het beleid van de gewezen president. Bij een van deze betogingen vielen dertien doden.

Het afscheid van Bush

Regeringsleiders schijnen meestal te denken dat ze onvervangbaar zijn. Er is echter een tijd van komen en gaan. Na Reagan, Thatcher, Gorbatsjof, e.a. heeft Bush dit aan de lijve moeten ondervinden. Bush heeft nu de fakkel overgegeven aan Clinton. Vooraf heeft hij alles gedaan om dit te verhinderen. Ook met slagen onder de gordel. Zei hij niet tijdens zijn kiescampagne "dat zijn hond Milly meer verstand had van politiek dan de twee clowns: zijn tegenstrevers Bill Clinton en Al Gore"! Dit kenmerkt de man die de duimen moest leggen.

Wat bij de machtswisseling van Bush naar Clinton opgevallen is, dat beiden het principieel steeds tot dezelfde conclusies komen. Het gaat dan steeds over grote Amerika dat zich als grootste economische en sterkste militaire macht moet handhaven. God wordt er dan altijd bijgehaald om de V.S. te beschermen en op de goede weg te zetten.

Aan de vooravond van zijn afscheid heeft Bush voor zijn opvolger nog twee valstrikken gezet. De bombardementen op Irak en de "Humanitaire Show" in Somalië. Hij beloofde wel dat de V.S.-troepen zouden terug zijn vóór 20 januari, data van de machtswisseling, maar daar is natuurlijk niets van in huis gekomen.

Bush heeft intussen wel op de valreep gezorgd om amnestie te verlenen aan zijn vriend Weinberger voor diens betrokkenheid in de Irangate-affaire. Kwestie om met deze daad twee vliegen in een slag te slaan en zich zelf een

vrijgeleide te geven om eveneens aan vervolging voor zijn eigen betrokkenheid te ontsnappen. Maar ondertussen heeft ex-minister George Shultz in zijn memoires bekend gemaakt dat de toenmalige vice-president Bush wel op de hoogte was van de onderhandelingen voor de verkoop van wapens aan Iran in ruil voor de vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars.

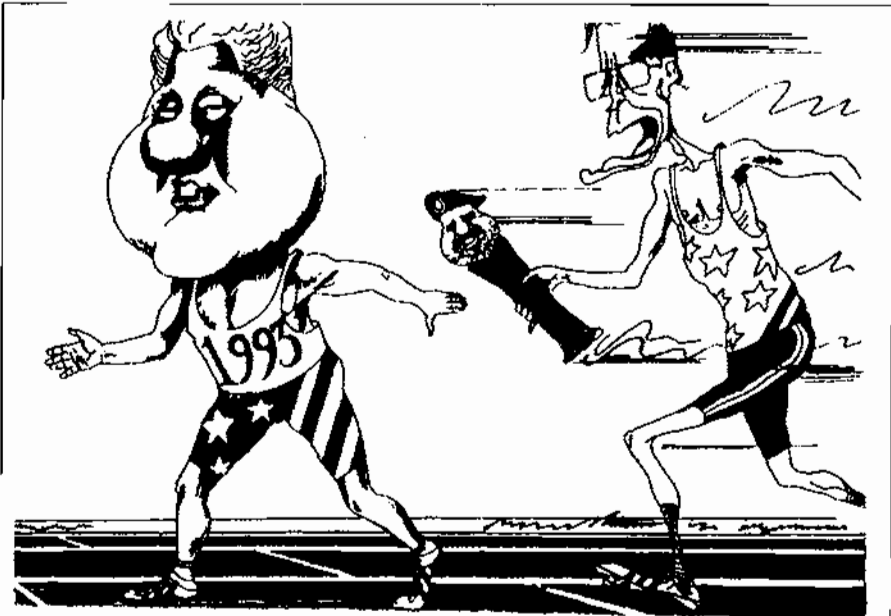
Wapens waarvan de opbrengst van de verkoop gebruikt werd voor de illegale steun aan de contra's in Nicaragua. Het is nu afwachten hoe de rechter op deze nieuwe feiten zal reageren.

Lawrence Eagleburger, de man die James Baker als minister van Buitenlandse Zaken verving, heeft volgens de klassieke Amerikaanse tradities reeds zijn schaapjes op het droge gebracht. Op 8 februari werd hij opgenomen als administrator van Philips Petroleum, de twaalfde grootste petroleumonderneming van de V.S.

De openbare opinie zal zeker geen tranen laten bij het verdwijnen van Bush en zijn ploeg. Zeker niet in de V.S. zelf, een land dat hij aan de rand van de afgrond heeft gebracht.

Het is afwachten wat Clinton er zal van maken. Hoe hij de beloften uit zijn kiescampagne in daden zal omzetten.

Hieraan zullen we in een volgend nummer de nodige aandacht schenken. (ads)

By HACHEN in Verdens Gang (Oslo). C&W Syndicate.

uit de Harold Tribune

Het parlementair verkiezingsstelsel in Frankrijk

Omdat in Frankrijk al 200 jaar lang om de haverklap aan de kiesstelsels gesleuteld wordt heeft het weinig zin hier heel diep op het huidige systeem in te gaan. Het lijkt ons eerder interessanter om de beweegredenen van die wijzigingen wat toe te lichten. Meestal waren die louter berekend opportunistische van de regeringspartijen en/of de president. Anderzijds heeft dit gemanipuleer vaak onverwachte effecten opgeleverd en aangezien er nooit een zuiver relatief meerderheidsstelsel in één ronde (cf. V.S., V.K.) ingesteld geworden is, is het Franse politieke landschap nooit tot een schraal duopolie gedegenererd.

In Frankrijk wisselden meerderheidsstelsels (in 2 rondes) en min of meer proportionele systemen, met vele tussenvarianten en verschillende toepassingsregels elkaar af. Bovendien kunnen zelfs de basisprincipes van de electorale systemen (proportioneel/meerderheid, uninominaal of lijststemmen, direct/indirect...) voor de presidentiële, parlementaire, departementale, arrondissementale en gemeentelijke verkiezingen op hetzelfde tijdstip van elkaar verschillen. We beperken ons tot de evolutie van de verkiezingen voor de Kamer; de Senaat is er minder belangrijk.

Ondanks alle mooie principes die na de Franse Revolutie werden afgekondigd, zouden de eerste algemene verkiezingen waaraan alle (mannelijke!) inwoners vrij konden deelnemen pas na de Juli-Revolutie in 1848 plaatsvinden. Voordien verliepen de verkiezingen van de Nationale Vergadering censitair (enkel stemrecht voor hen die genoeg belastingen betaalden). Ook onder het regime van Napoleon III (1851-1871) werden de verkiezingen hevig gemanipuleerd. Ze verliepen in 2 rondes in kiesdistricten, die zoals in Engeland één man afvaardigden. Na zijn bewind werd de Derde Republiek ingericht die tot 1940 6 keer van kiesstelsel zou veranderen. Voor W.O. I was het electoraal systeem de speelbal van de machtswisselingen en de rivaliteit tussen Republikeinen en Conservatieven. Aanvankelijk waren de eersten voor verkiezingen via kiesomschrijvingen met meerdere verkozenen; de laatsten wilden uninominale kiesarrondissementen (m.a.w. met één verkozen) in een meerderheidsstelsel met twee rondes. Maar toen na een aantal jaren bleek dat de door hen voorgestelde en - als ze de macht in handen hadden - door hen toegepaste systemen juist in hun nadeel uitvielen wisselden ze van positie: vanaf 1889 wilden de Republikeinen uninominale kiesdistricten en namen de Conservatieven de oorspronkelijke opvattingen van de Republikeinen over. Het is trouwens in de loop van de Franse geschiedenis meermaals voorgekomen dat een hervorming van het electoraal systeem, door de regerende meerderheid beslist in de veronderstelling dat ze er voordeel zou uit halen, op termijn of zelfs al snel juist voor haar ongunstige gevolgen had. Vaak kwam het er vooral op aan zich tijdig aan die veranderingen aan te passen, zich goed te organiseren en/of de juiste coalities af te sluiten die enorm dis-

proportionele uitslagen konden teweeg brengen.

Na W.O. I sloten de Radicaal met de Socialisten, die een proportioneel systeem eisten een compromis: een ingewikkeld half representatief - half meerderheidsstelsel, voor het eerst in één ronde, werd uitgewerkt. Er waren meerdere zetels per kiesdepartement te bekomen. Het systeem bleek in de praktijk grillig en in hoge mate disproportioneel. Toen Links zich sterk genoeg achtte voerde ze opnieuw het uninominale meerderheidsstelsel in twee rondes in, maar dit bleek een misrekening want Rechts/Centrumrechts kwam hierdoor aan de macht.

Vierde Republiek

Na W.O. II ving de Vierde Republiek aan met een proportioneel electoraal systeem; de overgangsregering wilde nl. een regime met een aantal sterke partijen vestigen dat voldoende moreel gezag zou hebben over alle Fransen en bijgevolg representatief voor het hele land moest zijn. Daarom werd ook gekozen voor een "gesloten-lijst-systeem" waarbij men enkel op partijlijsten en niet op personen kon stemmen, wat lijnrecht tegen de traditie inging. Voordien had men immers meestal slechts op personen en niet op partijen kunnen stemmen. De rol van lokale notabelen is van oudsher zeer belangrijk geweest in de Franse politiek; het jarenlange overwicht van uninominale kiesdistricten heeft dit natuurlijk niet tegengewerkt. Het gesloten-lijst-systeem werd dan ook vrij snel in een referendum afgewezen. Al snel zouden veel partijen misnoegd worden over het kiesstelsel; door de opdeling van het grondgebied in kiesdepartementen en de aard van het systeem dat men gebruikte bij de verdeling van de reststemmen verkregen de grootste partijen een extra bonus in zetels in verhouding tot hun behaalde aantal stemmen. Dit speelde in Frankrijk kort na W.O. II dus in het voordeel van de communistische partij; toen deze vanaf 47 compleet geïsoleerd raakte en De Gaulle een nieuwe partij oprichtte dokterden de centrumpartijen één maand voor er verkiezingen zouden worden gehouden een zeer opportunistisch electoraal stelsel uit, specifiek gericht tegen de 2 toenmalige "antisysteempartijen". In de Parijse regio, waar communisten en Gaullisten zeer sterk stonden en de centrumpartijen samen geen meerderheid hadden bleef het oude proportionele stelsel in

voege, maar in de provinciale districten, waar de 2 eerstgenoemde partijen relatief minder stemmen behaalden, hadden de partijen de mogelijkheid 'allianties' af te sluiten. Indien zo een alliantie meer dan 50 % van de stemmen in een district haalde werden alle zetels proportioneel verdeeld onder de partijen die tot de winnende alliantie behoorden. In teite creëerde men zo in een unitaire staat 2 kiessystemen voor éénzelfde verkiezing, alleen maar omdat de centrumpartijen, die vanzelfsprekend waar het mogelijk was dergelijke allianties afsloten, verwachtten dat dit voor hen zéér voordelig zou zijn. De eerste keer lukte dit inderdaad: de 2 geïsoleerde maar qua stemmen grootste partijen (P.C. en Gaullisten) werden qua zetels tel benadeeld (P.C.: 27 % stemmen, 16,9 % zetels). Maar manipuleren aan een kiesstelsel is dikwijls nogal eens kortzichtig: bij de volgende verkiezing was het juist de 'antisysteempartij' bij uitstek, de Poujadisten - met Le Pen als politieke debutant - die door zich formeel op te splitsen in een aantal 'verschillende' partijen en deze onder elkaar allianties te laten afsluiten handig het systeem benutte (misbruikte?).

Vijfde Republiek

Na de Algerijnse crisis mocht De Gaulle de Vde Republiek gestalte geven; hij voerde opnieuw het uninominale meerderheidsstelsel in 2 rondes in kleine, maar in grootte soms toch sterk verschillende kiesomschrijvingen in. Het was echter niet identiek hetzelfde systeem als gedurende de IIIde Republiek overheersend in gebruik was: toen mocht iedereen zich in de 2de ronde nog vrij kandidaat stellen, nu enkel diegenen, die aan de eerste ronde hadden deelgenomen en minstens 5 % van de stemmen hadden behaald. Dit percentage zou later stelselmatig verhoogd worden tot 12,5 %. Hiermee verliet De Gaulle die zich kort na W.O. II voor een proportioneel stelsel met partijlijsten had uitgesproken zijn oorspronkelijke stellingname. Hij zou trouwens ooit verklaard hebben dat men best om de 15 jaar van kiesstelsel zou veranderen; hij schreef het parlementair electoraal systeem ook niet in de grondwet opdat het met een gewone meerderheid zou kunnen gewijzigd worden. Opportunistische was dan ook de voornaamste reden van De Gaulles keuze in '58: links werd compleet van de kaart gespeeld, de socialisten haalden met 15,5 % van de stemmen 8 % zetels

en de P.C., de grootste partij met 19 % stemmen verwerf 2 % zetels. Dit was een typisch gevolg van een stelsel in 2 rondes dat enkel de partijen die stembusakkoorden afsluiten bevoordeelt en de partijen die zich te ver van het centrum positioneren benadeelt. Na een 1ste ronde heeft men in elke kiesomschrijving een beeld van de electorale krachtsverhouding tussen de partijen, in de 2de ronde kunnen kandidaten die minder stemmen behaald hebben zich terugtrekken ten voordele van de beter geplaatste kandidaten bij de dichtst aanleunende partij. Meestal wordt dat dan tussen de partijen op nationaal niveau vooraf afgesproken. Partijen die geen akkoorden afsluiten en geen zéér hoog percentage in de eerste ronde behaald hebben kunnen zo in de tweede ronde niet optornen tegen een kandidaat die dan gesteund wordt door kandidaten die niet meer opkomen. Zo is het mogelijk coalities te vormen tegen partijen die nochtans een relatief omvangrijk kiespubliek hebben. Kandidaten van partijen die te ver van het politieke centrum gesitueerd zijn maken in een tweede ronde minder kans, ook al doen ze het vrij goed in een eerste ronde aangezien ze maar aan één kant nieuwe stemmen kunnen ronselen en 'centrumkiezers' van de eerste ronde niet geneigd zijn in de tweede ronde op dergelijke partijen te stemmen. Hoe dan ook, de verpletterende overwinning van rechts in 58 was alleen maar mogelijk doordat de rechtse partijen overal in de 2de ronde een gezamenlijke kandidaat steunden terwijl de socialisten en de P.C. overal nog eigen kandidaten lieten deelnemen. Pas vanaf 73 wilden beide partijen een akkoord sluiten: in de 2de ronde zou de slechtst geplaatste kandidaat van de twee zich terugtrekken, zodat de oververtegenwoordiging van de rechterzijde in het parlement verkleind werd. Van dan af zal de scherpe electorale bipolarisatie tussen links en rechts telkens goed tot uiting komen. Meerderheidssystemen lopen héél vaak op een bipolarisatie uit, doch als de verkiezingen over 2 rondes plaatsgrijpen, is er in vgl. met een meerderheidssysteem in één ronde wel meer pluralisme mogelijk. Meerdere belangrijke partijen, maar daarom nog niet meer proportionaliteit. In het gezamenlijk programma van de P.S. en de P.C. stond ook de invoering van een dergelijk stelsel. Toen het electoraal systeem in 81 ook eens gunstig voor de P.S. uitviel (bijna 60 % van de zetels met 37 % stemmen) talmde ze echter met de instelling ervan tot 8 maanden voor de volgende verkiezingen, 5 jaar later, toen de opiniepeilingen uitwezen dat ze met het oude stelsel van de kaart zouden geveegd worden. Ze voerde een proportioneel, departementaal systeem in (elk departement kon meerdere parlementairen afvaardigen), ook F.N. vertegenwoordigers konden hierdoor nu hun parlementair debuut maken. Desondanks slaagden het RPR en het UDF er toch in de meerderheid te

behalen, al enkele maanden later schafte ze de nieuwlichterij af en namen het oude meerderheidssysteem weer in gebruik. Door hun meerderheid was ook een unieke situatie ontstaan, de zgn. cohabitation van een 'rechtse' regering met een 'linkse' president. Na zijn herverkiezing maakte Mitterrand gebruik van zijn bevoegdheid willekeurig het parlement te mogen ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven, die de P.S. juist de helft van de parlementaire zetels zouden opleveren. Voor de parlementaire verkiezingen die nu in maart plaatsgrijpen heeft de P.S. het proportioneel systeem echter niet heringevoerd en het wat meer traditionele systeem behouden; ze had er trouwens ook niet zoveel belang meer bij, aangezien het parlement in vele fracties zou versplinteren (de 2 groene partijen, het F.N.) wat de machtsbasis van alle traditionele partijen zou kunnen aantasten. Telkens opnieuw van kiessysteem veranderen door een regerende meerderheid is trouwens al vaker door de kiezer als een vorm van manipulatie afgestraft.

Commissie

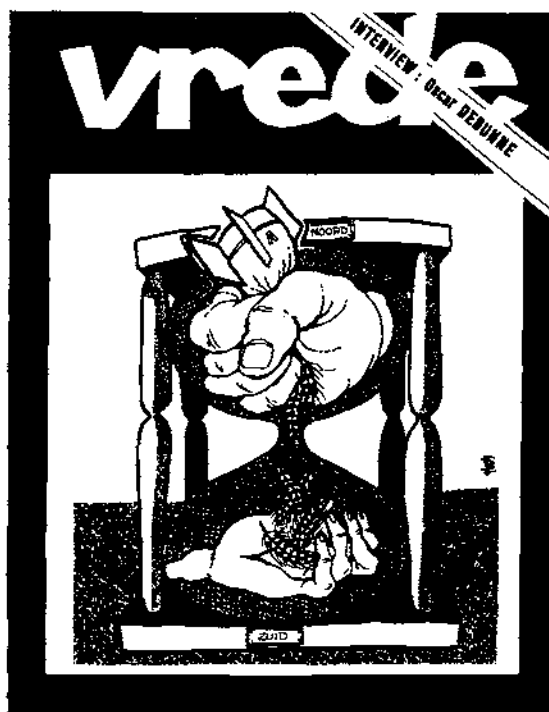
Wel is er een commissie opgericht die moet trachten een (definitieve?) hervorming van het stelsel voor te stellen waarmee alle traditionele partijen akkoord zouden moeten gaan. Dat lijkt wel de zoektocht naar de kwadratuur van de cirkel: UDF en RPR blijven vasthouden aan het meerderheidssysteem, de P.S. zou een systeem zoals het Duitse of een gedeeltelijk proportioneel systeem willen en de P.C. opteert voor een proportioneel stelsel. Bovendien zijn in alle partijen wel 'dissidenten' te vinden, eigenlijk gaat de discussie steeds tussen de potentieel 'bevoordeligden' en potentieel 'benadeligden' van een systeem: b.v. lokale P.S.-'baronnen' die het meerderheidssysteem willen behouden, UDF- en RPR-politici in dergelijke linkse bastions die dan weer liever meerdere verkozenen per district willen zien. Lokale en regionale invloeden hebben binnen de parlementaire fracties in Frankrijk een groter gewicht dan in de meeste andere Europese landen. Het is zelfs uitzonderlijk dat parlementsleden van de grotere partijen hun functie niet met een lokaal mandaat cumuleren.

In elk geval, zelfs als de commissie tot een compromis kan komen, dan is dat nog geen echte garantie dat het nieuwe systeem lang zal stand houden want een kiessysteem kan altijd met een gewone meerderheid worden gewijzigd. En de

meningen van toppolitici over de electorale spelregels kunnen naargelang de omstandigheden wel eens wijzigen: we vermeldden al het voorbeeld van De Gaulle, doch ook Mitterrand is in de loop van zijn carrière al enkele keren 'van mening veranderd', blijkbaar vooral om strategische en dus opportunistische redenen.

Het Franse voorbeeld toont uitstekend aan dat de keuze van een electoraal systeem nooit 'neutraal' is, maar altijd politiek is getint. Uit het constant veranderen van de kieswetgeving kwam duidelijk een gebrek aan politieke principes tot uiting maar des te meer bracht het politiek opportunisme aan het licht. Electorale systemen (of veranderingen eraan) dienden de eigen machtspositie te versterken of als gevaarlijk beschouwde politieke krachten in het parlement te minorizeren. Zo argumenteert men momenteel tegen een proportioneel systeem dat dit het F.N. opnieuw in het parlementaire halfroond zou brengen en de verdere fractionalisering het land onbestuurbaar zou maken. We hebben echter met genoeg voorbeelden aangevoerd dat krampachtig vasthouden aan of gemanipuleer met electorale systemen uit opportunisme zeker niet altijd het verwachte of gewenste resultaat had, noch bij meerderheidssystemen in twee rondes, noch bij proportioneelere systemen. Men bestrijdt antidemocratische krachten als het F.N. beter met politieke argumenten en nog beter door de voedingsbodem ervan weg te nemen dan met electoraaltechnische berekeningen, want die kunnen wel eens faliekant aflopen.

Wouter De Raes

Een belaagde economie (II)

In het eerste deel van onze Cubareportage gaven we onze eerste indrukken weer. Indrukken die zowel positief waren, vooral inzake mogelijkheden en de oudere generatie, als negatief, waar vooral de logge, mank draaiende bureaucratie opviel. Precies die bureaucratie houdt verband met zowel de organisatie van de economie als het politieke systeem. In deze bijdrage hebben we het over de economie. In volgend nummer sluiten we ons reisverslag af met het politieke systeem en de mensenrechten te belichten.

De economie voor de revolutie

Voor de overwinning van de nationalistische rebellen op diktator Batista, die bij zijn vlucht de schatkist met 150 miljoen dollar meeneemt, was Cuba volledig van de VS afhankelijk. Tot 1959 bezaten de Amerikanen de hele petroleum- en energieindustrie, alle communicatiemiddelen en hun infrastructuur, nagenoeg alle banken, niet minder dan 90 % van alle plantages en mijnbouw (nikkel, zink, koper en lood) en 80 % van de openbare diensten. Van 1895 tot 1960 zijn de VS de enige afnemers van Cuba's levensader: de suiker. Het is dus niet zo dat de ex-Sovjetunie het jonge bewind een monokultuur opdroeg! In 1958 komt 81 % van de inkomsten nog uit de suiker (7 % uit de tabak en 12 % uit andere produkten), waarin 50 % van de landarbeiders (471.000) zware handenarbeid verricht. Dertien Amerikaanse suikerondernemingen bezitten de helft van het areaal aan suiker en verdienen een half miljard dollar aan oogst per jaar, terwijl anderhalf miljoen van de 5 miljoen Cubanen werkloos is. Meer dan de helft van de beste landbouwgrond is in handen van United Fruit Company. Van de overige landbouwgrond is 70 % in handen van 3.000 grootgrondbezitters.

Tot in 1959 gebeurde 75 % van de handel, zowel in- als uitvoer, met de VS.

Voeg daarbij dat Batista ook nog een land met een corrupt administratief apparaat achterliet, waar ruim 1/5 van de bevolking analfabeet is en enkel de rijken zich medische zorg kunnen veroorloven (zie ook kader), en de steun van het volk aan het democratisch en sociaal onafhankelijkheidsprogramma van Fidel Castro is meer dan te begrijpen. Onafhankelijkheid en soevereiniteit, nationalisatie van de energiesector, onteigening van grootgrondbezit en herverdeling van de plantages en industrialisatie om de werkloosheid af te bouwen staan dan ook voorop.

Verder wordt het onderwijs en de gezondheidszorg hervormd, zodat iedereen toegang krijgt, evenals tot kulturele activiteiten. Alle apartheidswetten worden afgeschaft en de huurders huren hun huizen aan 50 % minder, met een mogelijkheid tot aankoop in 5 of 10 jaar.

Wetende dat Havana zowel het bordeel en gokhuis van de rijke Amerikaan was, als de uitvalsbasis voor de internationale

Het leven van een Cubaan voor de revolutie

De levensverwachting is 58 jaar. De boer verdient in 1950 1 dollar per dag, gedurende 108 dagen per jaar. In 1955 verdient hij nog steeds 1 dollar, maar amper 64 dagen per jaar. Van de 6 miljoen Cubanen leven er bijna 5 miljoen op het platteland, in hutten (bohío's) zonder water, elektriciteit of sanitair.

85 % heeft geen sanitaire voorziening, ook niet buiten.

Slechts 9 % van de Cubanen beschikt over elektriciteit en amper 2,3 % is aangesloten op de waterleiding.

96,5 % heeft geen enkele vorm van afkoeling.

Er zijn 1.500.000 werklozen, die in éénkamerwoningen zonder sanitair leven.

Slechts 4 % van de bevolking eet regelmatig vlees, 11 % heeft regelmatig melk.

De kindersterfte is 62 per 1000.

Voor 2 op de 3 kinderen is er geen school.

26,7 % van de bevolking is volledig analfabeet.

Er zijn slechts 6000 artsen. 65 % van de gezondheidszorg is geconcentreerd in Havana. De dokter woont meestal op een dagreis te paard en vraagt 2 dollar voor een bezoek.

Havana is het bordeel van Amerika: 15.000 prostituees, 700 bars en meer dan 300 bordelen.

drughandel, worden alle bordelen en casino's gesloten, prostitutie en drugs streng verboden.

De economie na de revolutie

De revolutie kent ontegensprekelijk haar grootste, sociaal-economische successen op het vlak van het onderwijs en de gezondheidszorg. Nog amper 2 % is analfabeet, de kindersterfte is van 62/1000 teruggebracht op 10,7 en de levensverwachting is toegenomen van 52 naar 76 jaar. (zie ook kader)

Op het louter economisch vlak van de productie en de daaraan verbonden economische onafhankelijkheid gaat het moeilijker.

Wanneer in mei 1960 de VS weigeren nog langer de Cubaanse suiker af te nemen levert de ex-Sovjetunie onmiddellijk pe-

troleum aan rechtvaardige prijzen. Hierop staken de Amerikaanse petroleummaatschappijen (Shell, Texaco en Standard Oil) onwettelijk hun raffinage, waarop ze in augustus 1960 genationaliseerd worden. Dat is enerzijds het begin van de Amerikaanse bojkot (afgekondigd door Kennedy op 25 april 1961) en anderzijds het startsein van een Cubaanse socialistische revolutie (toespraak van Castro op 16 april 1961).

Door de Cubaanse economische afhankelijkheid van het Oostblok, 85 tot 90 % van de handel gebeurde met de Comcon, wordt nog meer suiker, nu bestempeld als wapen tegen de Amerikaanse blokkade, geproduceerd. Na het mislukken van voluntaristische campagnes tot grotere productie, wordt vanaf 1975 een nieuw economisch beheers- en planificatiesysteem (JUCEPLAN) ingevoerd dat rechtstreeks uit het Oostblok stamt en gebaseerd is op de ideeën van de Russische econoom Liebermann, die in de jaren '60 reeds het plan en de staatskontrolle wou vervangen door de winst om als graadmeter voor succes van iedere onderneming te gelden. Dit patroon wordt later in het Joegoslavisch systeem toegepast en zal merkwaardig in Gorbatsjovs plannen opnieuw opduiken.

Vanaf 1982 spreekt Castro zich tegen deze economische versnippering uit. Hij verwijt de fabrieksdirekteurs als echte kapitalisten te redeneren en enkel te produceren wat winst oplevert en niet noodzakelijk wat het volk nodig heeft. (zie kader) Het is in deze optiek dat in 1986 reeds de vrije boerenmarkten, ingesteld in 1980, verboden werden. officieel omdat er woekerprijzen gehanteerd werden. Anderzijds gaven ze de Cubanen de mogelijkheid een extraatje te kopen (tegen hoge prijzen) op een markt die toch amper 2 % van de productie vertegenwoordigde.

Na de politiek-economische ineenstorting van het Oostblok-socialisme wordt Cuba voor de 2de keer van de ene op de andere dag gekonfronteerd met een totale ommezwaai van zijn economische banden met het buitenland. Voortaan kunnen enkel overeenkomsten gesloten worden voor 1 jaar i.p.v. 5, met alle republieken en hun managers, die alle transakties in harde dollars aan wereldmarktprijzen i.p.v. de rechtvaardige of vriendschappelijke prijzen vroeger, willen afsluiten. (zie kader)

Verbreking van de Comeconhandel

Van de ene op de andere dag verbroken de Comeconlanden als gevolg van hun politieke en economische ineenstorting hun handelskontrakten tegen rechtvaardige prijzen met Cuba. Door overschakeling naar de wereldmarktprijzen in harde dollars wordt het eiland plots met volgende tekorten gekonfronteerd:

bonen:	- 50%	meststoffen:	- 16 %
plantaardige olie:	- 16 %	hout:	- 47 %
gekondenseerde melk:	- 11 %	papier:	- 2 %
poedermeik:	- 22 %	zeep:	- 5 %

De levering van petroleum, waarvan Cuba er 13 miljoen ton per jaar nodig heeft, neemt sinds 1989 als volgt af:

1989: nog 10 miljoen ton	1991: nog 8,6 miljoen ton
1990: nog 10 miljoen ton	1992: waarschijnlijk slechts 6 miljoen ton.

(uit Fidel Castro's toespraak op het 4de partijcongres, 1991)

De huidige uitdaging

Deze korte historiek was noodzakelijk, enerzijds om diegenen die denken dat het voor de revolutie beter was (zoals zou betoogd worden in een brief van de Belgische ambassadeur in Cuba) van antwoord te dienen, en anderzijds de Cubaanse reactie om de huidige dubbele blokkade te begrijpen.

Met de stemming van de Toricelli act in het Amerikaanse Kongres in september is het 33 jaar oude VS-embargo nog verscherpt. Naast een duidelijke binnenlandse bedoeling, om in volle verkiezingstijd de (extrem-) rechtse stemmen van de aanhangers en Amerikaanse entourage van de Miami-Cubanen voor zich te winnen, vernauwt de ondertussen door de VN op 24 november veroordeelde wet de economische wurggreep rond Cuba.

Dat die dubbele bojkot vandaag in Cuba volledig de situatie beheerst is enerzijds terecht, anderzijds volledig in de lijn van het partijantwoord op de ineenstorting van de politieke economie in het Oostblok.

Vanaf de jaren '80 wordt namelijk een rektifikatie ingezet die op het 4de partijcongres in 1991 Gorbatsjovs hervor-

Wij moeten rekening houden met de ervaringen van revolutionaire landen waar de rijkdom sneller toegenomen is dan het bewustzijn. Het principe van winstdeling is een socialistische formule. Materiële stimuli blijken noodzakelijk in de overgang van het kapitalisme naar het communisme. Maar er duiken tegenstellingen op en we moeten vermijden dat deze socialistische formules het kommunistische bewustzijn in het gedrang brengen.

(...) Indien de mens meer werkt omdat hij meer verdient, dan is dat een positieve houding die hem helpt meer te produceren. Maar dat vormt geen kommunistisch bewustzijn.

Fidel Castro op het 4de kongres van de Kommunistische Jeugd (1982)

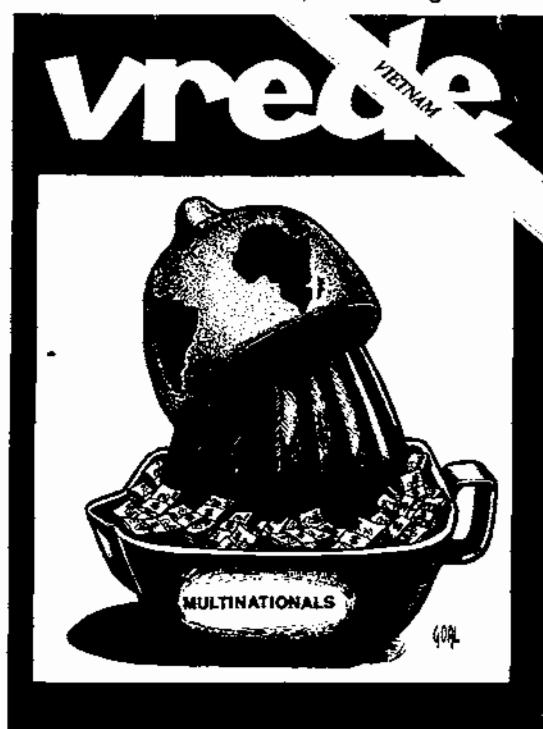
mingen beantwoordt met het besluit de ideologie opnieuw de hoofdrol te laten spelen, boven de materiële stimulansen en de economie op eigen krachten te laten steunen en te richten op investeringen die echte ontwikkeling voortbrengen. Die uitbouw van een onafhankelijke economie steunt op 3 peilers: het voedselplan, de biotechnologie en de farmaceutische industrie en het toerisme. In het voedselplan vallen naast een aantal verplichte veranderingen, zoals het opnieuw gebruiken van runderen omdat voor de tractoren geen petroleum meer is, en een aantal creatieve antwoorden op, zoals de uitbreiding en verbetering van een nieuw bevoelingsstelsel, dat van het overvloedige regenwater van de zomermaanden ook 's winters wil gebruik maken. Maar naast de belangrijke doelstelling om per provincie aan alle voedselnoten te kunnen voldoen is er geen enkele economische en/of organisatorische verandering te bespeuren. De klemtoon ligt inderdaad op de ideologie en dus het geloof en de inzet van 'vrijwillige' brigades. Behalve de produktie van fietsen, een gezond en milieuvriendelijk antwoord op het petroleumtekort, is het voedselplan prioritair. In de biotechnologische en farmaceutische industrie heeft Cuba een naam verworven, zodat het nu zelfs sommige medikamenten en labomachines uitvoert, daar waar ze voor 1959 allemaal geïmporteerd werden. Over de toeristische sektor kon je reeds vorige keer de overwegend negatieve indrukken lezen. Gestimuleerd omwille van de nood aan vreemde deviezen, schuilen hier duidelijke gevaren in. De samenwerking met vreemd kapitaal in joint ventures op een 50/50 ba-

sis, gebeurt met een gegarandeerde winstuitkering van 50 %, tot de investeringen met intresten afgelost zijn, want gebouwen en personeel blijven Cubaans. Op die manier werken de Cubanen echter tegen lage lonen om de winst van vreemden te verzekeren. Toch zullen vele nationalistische Cubanen graag in het hotel- en gidsenwezen werken, omdat ze op die manier kunnen meesnoepen van de westerse dollarkonsumptie. En daarmee zijn we bij de realiteit achter kongresteksten en ideologische slogans beland.

De economische realiteit

Laat ons dus eerlijk zijn en grif toegeven dat er een tamelijk verspreide zwarte markt bestaat. Het aantrekken van dollartoeeristen heeft daar meer dan zijn steentje toe bijgedragen. Er bestaat een illegaal circuit van dollars en consumptiegoederen die normaal slechts in de toeristische INTUR-dollarwinkels in de internationale hotels te verkrijgen zijn. En meteen zijn de vragen uit deel I beantwoord waar die tieners met hun gesmeekte dollars naartoe kunnen en hoe de jeugd zo modern en kleurrijk gekleed en geschoeid geraakt.

Het is natuurlijk niet te verwonderen dat mensen, die van een maandelijks overschot aan loon genieten en gekonfronteerd worden met consumptiegoederen die zijzelf nergens kunnen kopen, verleid worden tot aankopen op de zwarte markt. Temeer daar het bonnenboekje (libreta) waarmee de Cubaan een kwart van zijn partikuliere consumptie, vooral levensmiddelen, betaalt tegenwoordig

zelden kan opgebruikt worden. De aanvoer van de door de subsidies laag geprijsde, gerantsoeneerde producten is momenteel zo laag dat het aantal bonnen per maand verandert. Een Cubaans gezin mag zich gelukkig achten wanneer ze, alhoewel traditionele vleeseters, een keer per week vlees op tafel kunnen krijgen. Dat betekent dat, ondanks de plannen, mooie doelstellingen, gehamer op de socialistische ideologie en vrijwillige arbeid én de toch wel rijke mogelijkheden van het land, zeker op het vlak van landbouw en veeteelt, er nog steeds te weinig geproduceerd wordt om onafhankelijk te overleven. Vergeleken met België geniet Cuba uiteraard over een benijdenswaardige onafhankelijke voedselvoorziening. Maar het blijft een feit dat de dubbele blokkade waaronder Cuba gebukt gaat nog alles behalve efficiënt beantwoord wordt. Nochtans zou die uitdaging een stimulans moeten zijn om de lessen uit vroegere fouten te trekken, niet enkel op het vlak van monokulturele, buitenlandse afhankelijkheid, maar ook op het vlak van structurele organisatie van productie en planeconomie. Nu blijft men zweren bij een logge, slecht functionerende bureaucratie en een slecht management. Ook op het vlak van industriële productie kent men een achteruitgang die onder de economische bojkot dubbel aankomt. In 1987 reeds, dus nog voor de dubbele blokkade, kende het Cubaanse Bruto Sociaal Produkt (BSP) een daling met 3,5%. In 1988 kende het een groei van 2,1% om de volgende jaren te stagneren en sinds 1991 sterk achteruit te boeren. Het hoeft ons dan ook niet te verwonderen dat de werkloosheid toegenomen is. In 1981 was 3,4% van de actieve bevolking werkloos. Eind 1988 was dat toegenomen tot 6% en de breuk met de Comeconlanden, de terugkeer van soldaten uit Angola en de internationale

blokkade hebben dit cijfer zeker de hoogte in gestuurd.

Het moet gezegd dat, zeker in vergelijking met andere derdewereld- en Latijns-Amerikaanse landen, er op Cuba nog relatief weinig zichtbare armoede heerst. Toch moet toegegeven dat we gedurende onze rondreis tweemaal, elke keer in een kerk, door bedelaars aangesproken werden en zowel vanuit het hotelraam als in de hotelbars diskrete prostitutie zichtbaar was.

In het begin van de jaren '80 zag Cuba aan tegen een groeiend tekort op de handelsbalans met het Westen. Dit werd veroorzaakt door de ineenstorting van de suiker- en olieprijsen, gepaard aan het alsmar dunder worden van de ingevoerde industrieproducten. Aanvankelijk kon het nog betrekkelijk gemakkelijk kredieten bij westerse banken bekomen. Maar door de stijgende rentevoet werd het vanaf 1982 onmogelijk om de aangegane leningen tijdig terug te betalen. In 1983, '84 en '85 kon nog een herschikking van de schuldenlast bekomen worden, maar in juli 1986 moest Castro elke terugbetaling staken. Het gevolg was dat de Klub van Parijs geen nieuwe herschikkingen meer toestond. De bojkot heeft die situatie slechts verergerd. In 1986 was de buitenlandse schuld opgelopen tot 9,3 miljard dollar of 885 dollar per inwoner. Dat zijn de laatste beschikbare cijfers. In het Rapport 1992 van de Wereldbank, overgenomen in de Third World Guide 93/94, komt Cuba niet meer voor...

Er moet nogmaals op gewezen worden dat de penibele economische toestand waarin Cuba zich momenteel bevindt zeker voor de helft te wijten is aan de onaanvaardbare politiek-economische dubbele blokkade, die precies tot doel heeft het socialistische karakter van de economie de nek om te wringen. (zie

kader) Momenteel bevindt zich in Mia een generatie jonge, Cubaanse ondernemers, die momenteel niet alleen kister consumptiegoederen voor de zwarte markt verschepen, maar ook klaar staan om na een eventuele val van het regime naar het voorbeeld van Oost-Europa vlug rijk te worden.

Maar of Cuba economisch, en dus waarschijnlijk ook politiek en sociaal, de te verwerpen dubbele blokkade overleef, is vooral ook een kwestie van economische en organisatorische herstructurering. Zolang de economie blijft gebukt gaan onder een afremmende en logge bureaucratie, zolang de enige economische stimulansen ideologische slogans en oproepen tot vrijwillige arbeid blijven, zolang iemand die zich inspannt en wel degelijk werkt evenveel blijft betaald en geprecieerd wordt als iemand die als vriendje een post bekleedt waarin hij zijn krant kan lezen of zij zich kan schimpen achter zijn of haar bureau, dan kan het ergste gevreesd worden. M.a.w. zolang het achterhaalde Russische model overeind blijft en geen andere vormen van kollektief bezit van productie- en distributiemiddelen, dus van politiek-economische macht, noch van efficiënt management de naam van planeconomie waardig, ingevoerd en uitgeprobeerd worden meen ik, met spijt in het hart, dat de jaren van trachten een rechtvaardige, uitbuitingsloze, democratische en onafhankelijke maatschappij op te bouwen geteld zijn, en dit moedwillig versneld door de laffe, internationale tegenwerking.

Het komt er dus zowel op aan die politiek-economische blokkade aan te klagen, als de eigen, structurele fouten recht te zetten. Over dit laatste, organisatorische aspect hebben we het in het volgende, derde deel.

L. Bollaert, 23.12.92

Cijfers

E.G. WERKLOOSHEID: In vrijwel alle EG landen stijgt de werkloosheid. Deze nadert de 10%. In totaal zaten er eind '92 16,5 miljoen mensen zonder werk. Met 9,9 procent is dit het hoogste cijfer sinds '88. Een stijging van 0,9% tegen nov. '91 Oost-Duitsland en in Spanje, 10% in België, Ierland en Groot-Brittannië en 5% in Frankrijk en Italië. Er was slechts een kleine daling in Portugal.

E.G. AUTOVERKOOP: In '92 werden in de EG 13,9 miljoen auto's en lichte vrachtwagens verkocht tegenover 13,8 miljoen in '91. Voor '93 wordt een verkoopcijfer verwacht van 12,8 miljoen wagens. In totaal voorziet de vereniging van autofabrikanten een daling van 7,5 procent.

E.G. WEGENTRANSPORT: Tijdens het symposium "Europees wegtransport: dyna-

mische toekomst of verstikking" vestigde het Europarlementslid P. Staes de aandacht op het zinloos over-en-weer-gerij met als praktisch voorbeeld een vrouwenslip:

"de stof voor het slijpje komt van buiten de EG en wordt in Nederland geknipt. Dan gaan de stukken naar Portugal om aaneengenaaid te worden. Vervolgens gaat het weer naar een ander EG-land waar de elastiek wordt aangebracht en dan moeten de slijpjes opnieuw naar Nederland om verpakt te worden. Van daaruit worden ze dan weer over heel Europa verdeeld".

E.G. LEENT AAN JAPAN: De Europese investeringsbank leent 1,65 miljard frank aan de Japanse groep Fujitsu voor een investering in computerchips in Groot-Brittannië. Volgens de bank zal deze fabriek "Europa's" afhankelijkheid verminderen gezien het produkt

essentieel is voor de Europese elektronica en computerindustrie.

JAPAN - FAILLISEMENTEN - Vorig jaar gingen 14.167 bedrijven over de kop. In '91 waren er dit 10.723 wat neerkomt op een stijging met een derde. Volgens de Teiboka Data Bank is dit het hoogste cijfer sinds '86.

DUITSLAND - TERUGLOOP: Vorig jaar groeide het Duitse B.N.P. met 1,9% (anderhalf procent in West-Duitsland en 6,1% in de ex-DDR). Dit jaar wordt een stagnatie of zelf een negatieve groei verwacht van min 1% (voor de ex-DDR een toename van 5 tot 7%).

RUSLAND - OLIEEXPORT: Dit jaar zal Rusland 350 miljoen ton olie produceren wat 9% minder is dan in '92. De olieexport zal tussen de 96 en 101 miljoen ton bedragen waarvan 40 tot 45 miljoen ton buiten de voormalige Sovjet Unie. Vorig jaar was dit nog 153 miljoen ton waarvan 66 miljoen ton buiten de gewezen Sovjet Unie

De Peter der Peters

Toto Riina, de peter der peters van de Cosa-Nostra, de Italiaanse Maffia op Sicilië, werd op 15 januari jl. te Palermo aangehouden. Drieëntwintig jaar heeft men hem gezocht, zegt men. Dat kan je geloven of niet geloven.

Riina werd naar Roma overgebracht en mocht de cel betrekken die destijds Ali Agça, de dader van de aanslag op de paus, bewoonde. Riina is beschuldigd van een reeks moorden op politieke en rechterlijke personaliteiten en o.m. de aanslagen op de rechters Falcone en Borsellino.

Ter dier gelegenheid heeft de voorzitter van de parlementaire anti-maffia commissie, Luciano Violanti, aan het Franse blad "Le Monde" (21.1.93) een verklaring afgegeven die toch een licht werpt op de maffia en haar vrienden.

We kunnen beginnen met de landing van de Amerikaanse troepen op Sicilië. Voor de Amerikaanse landing rond het einde van W.O. II werd de maffia ingeschakeld zegt Luciano Violante. Dat wisten we al. De zaak werd bedisseld met belangrijke gangsters die in de V.S. in de nor zaten, maar die hun connecties met de maffia verder onderhielden. Denk maar aan Al Capone en Luciano.

Waar het voor de Amerikaanse om te doen was, was niet de militaire hulp die de maffia kon bieden, maar om de politieke hulp die kon geboden worden. Inderdaad, met de val van het Italiaans fascisme bestond de mogelijkheid dat heel wat anti-fascisten en progressieven het in Italië voor het zeggen zouden krijgen. Op Sicilië moest gezorgd worden dat de lokale besturen niet in handen zouden vallen van "linksen". Daar moest de maffia toe bijdragen.

De voorzitter van de Italiaanse parlementaire commissie belast met onderzoeken betreffende de maffia zegt hieromtrent:

"Dat is duidelijk gebleken bij de verkiezingen in 1948. De maffia moest er voor zorgen dat zoveel mogelijk stemmen op de Kristen-demokratische lijst werden uitgebracht. Ik geloof dat de berekeningen van toen gedictieerd werden door de hoogdringendheid en de grote inzet van de zaak. Die lui dachten toen dat ze achteraf de banden met de maffia zouden verbreken. Doch die banden werden nooit verbroken. Het spel met de maffia ging verder en degenererde....."

Klaar is dus dat direct na de oorlog er een permanent overleg tussen maffia en politieke machthebbers (de Kristen-democratie) plaats had. Het was de tijd dat de maffia de politiciers nog "eerbiedigde" en met hen het smeer deelde.

Met de jaren zestig trad er een evolutie in de maffia op. In die jaren begon de

klandestiene heroïne-handel en andere drugs de markt te veroveren. Daar waren ontzaglijke winsten mee te maken.

Toto Riina, die toen nog een jonge maffiose was, zag een schitterende toekomst voor zich. Ambitueus zoals hij is, werkte hij zich op in de hiërarchie van de maffia waarbij likwidatie van de concurrenten aan de orde van de dag was.

Riina veroverde de macht in de maffia en na enkele tijd werd ook de gedragslijn gewijzigd. Men kon niet langer voortdoen met het afsluiten van compromissen met de politieke machthebbers en de buit te verdeden. De maffia moest zijn wil aan de politiciers opdringen en dat was het best te bereiken door likwidatie van hen die in de weg stonden en op de oude manier van overleg wilden verder gaan.

De internationalisatie van de drughandel bracht ook zijn concurrenten mee. De maffia ging aismaar driester optreden. Riina beloofde zijn onderdanen, doders en anderen, straffeloosheid dankzij connecties op Sicilië en te Rome. Het Kristen-democratisch Europees parlamentslid Salvo Lima zorgde voor de verbinding met de Cosa-Nostra en de machthebbers in Rome. Dat duurde 30 jaren lang. Als er maffiosi werden aangehouden en berecht duurde het niet lang of ze kwamen weer op vrije voeten in beroep of in cassatie. Nu Riina, die alleenheerser binnen de maffia (Cosa-Nostra) was en steeds brutaler optrad, was de

vroegere periode van samenwerking en overleg met het staatsapparaat volledig naar de achtergrond gedrongen. Dit feit riep bij sommige goede vrienden van de maffia wel wat wrevel op. Rechter Carnevale, Voorzitter van het Hof van Cassatie, die zoveel maffiosi de vrijheid terugschonk kwam onder zware kritiek te liggen. Uiteindelijk werd hij uit zijn ambt ontzet. Daarmee kon het systeem van bescherming niet langer feilloos werken. Er zette zich een nieuwe evolutie in. Enkele maffiosi verlieten het schip en wilden boete doen. Het maffia-proces te Palermo was al een aanwijzing dat er iets verkeerd liep. Heel wat maffiosi van tweede, derde of nog lagere rang begonnen kritiek te hebben op de peter der peters. Wat

was dat voor een chef die zijn beloften van bescherming niet meer kon waarmaken? Twee luitenanten van de chef, Mutolo en Marchese gingen bij de politie aan tafel zitten. Riina moet gevoeld hebben dat er een net boven zijn hoofd werd gespannen. Besloten werd dat er een signaal zou uitgezonden worden, een signaal van de macht van de peter der peters. Riina's vriend, het Europees parlamentslid Salvo Lima werd geïkwi-deerd. Die zou al niet meer praten.

Toen kwamen de twee grote vijanden aan de beurt: rechters Falcone en Borsellino. Maar precies die aanslagen deden Riina de das om. Riina was een te groot risico element binnen de maffia geworden, een gevaar voor de rest. Zijn ex-chauffeur Baldasare Di Maggio gaf de preciese aanwijzingen hoe de peter der peters kon gevat worden. En het gebeurde. Dat er een crisis is ontstaan binnen de Cosa-Nostra staat buiten twijfel. Zal men er weer bovenop komen? Niemand kan dat voorlopig zeggen. Dat er nieuwe chefs te wachten staan is eveneens waar. Namen werden al genoemd. In het vizier van de Maffiosi ligt nu al de separatistische Lombardische Liga. Zullen de Italiaanse politieke machthebbers de moed hebben het abces volledig uit te knijpen? Ook dat kan men niet met zekerheid zeggen.

A. De Coninck

Dialogavonden

Antwerpen - 6 april: *Cuba*, als inleider wordt Lucien Bollaert gevraagd. Vredescentrum Unolaan 1 te Deurne.

Brugge - 10 maart: Videofilm "La controverse de Valladolid" - Volkshogeschool - Ballestraat. Org. Vrede-Masereelfonds.

Gent - 16 maart: Een getuigenis voor Zuid-Afrika door Jaak Perquy, inleiding met dia's. In de Knokkestraat 44, 9000 Gent.

20 april: *De Geuzen in Vlaanderen* door Dirk Vonckx, Knokkestraat 44.

Oostende - 12 maart: *Zuid-Oost-Azië, een regio in beweging*, een politiek reisverhaal door Hilde Proot. Trefcentrum Het Baken, Fortuinstraat 18 te Oostende.

20 maart: Jaarlijks vredessouper, met cultureel programma "Stof van de spiegels blazen", door Frank Decerf (poëzie) en Johan Lingier (sax).

16 april: videofilm "La controverse de Valladolid" over de kolonisatie van Amerika, 500 jaar geleden. Org. Vrede - Masereelfonds.

Vilvoorde - 8 maart: *De wereld negen maanden na Rio*, door Wendel Trio (KWIA) Cultureel Centrum, Vilvoorde.

10 mei: Uiterst rechts in opmars. Eric Grijp (gevraagd). Cultureel Centrum Vilvoorde.

Verder:

25 maart - Blandijn-aula Gent: Maria Julia Hernandez dienst mensenrechten van het aartsbisdom van San Salvador over de toestand van de mensenrechten in haar land. Een samenwerking, Eicker-ik, De Oever, Vrede.

15 mei - Internationale conferentie in Oostende: Noordzee, vrede over de toenemende samenwerking op militair gebied in Europa, de nucleaire aspecten van deze samenwerking en het gebruik van zeeën en havens voor militaire doeleinden.

Gevraagd: Bruce Kent (GB), Admiraal Schmaeling (D) en Eloi Glorieux (B); een samenwerking Vrede, CND (GB) en Mouvement de la Paix (Fr.).

Tweedehandsklederbeurs

De volgende tweedehandsklederbeurs ten voordele van ons tijdschrift vrede zal plaats hebben in de loop van de maand mei. We vragen onze lezers die ons bij dit initiatief kunnen behulpzaam zijn ons klederen, schoenen e.a. materiaal over te maken die ze niet langer gebruiken. Oprecht dank bij voorbaat.

Vredesfondsen

E.C. Gent 100.000; L.V. Gent 500; L.V. Brugge 600; A.D. Gent 100; I.D. Oostende 1.400; L.R. Antwerpen 400; M.Th. D. De Pinte 400; L.V. Gent 500; F.S. Vilvoorde 400; H.V.S. Oostende 200; R.M. Oostende 300; J.G. Nieuwerkerken 200; F.V.V. Gent 100; A.F. Gent 1.000; A.D.S. Oostende 200; M.V. Pollare 400; P.V.C. Maldegem 400; E.L. Oostende 200; V.S. Leuven 400; W.D.R.'s Gravenwezel 500; F. D'H. Zedelgem 200; W.D. Brugge 500; M.C. Bredene 200; C.D.S. Aalst 200; R.V. Ranst 200; L.V. Asse 200; C.V. St-Niklaas 200; J.V. Antwerpen 200; A.D. Oostende 100; J.V.C. Antwerpen 200; E.M. Gent 200; W.W. Kortrijk 200; Ch. D. Gent 200; M.V. Gent 200; M.Th. Brussel 400; J.E. Gent 100; M.T. Zwalm 1.000; E.D. Brugge 200; A.C. Mariakerke 400; R.N. Keerbergen 500; L.V. Antwerpen 400; J.D.L. Aalst 200; M.Th.D. De Pinte 400; U.C. Torhout 200; H.D.S. St.-Kruis 200; L.B. Waregem 400; B.P. Bredene 400; R.W. Brugge 100; Y.G. Hoevenen 200; D.Gh. St.-Martens-Latem 400; B. St.-Amandsberg 400; M.D. Gentbrugge 200; G.R. Kontich 400; P.D. Assebroek 200; F.D.C. Oostduinkerke 200; A.M. Brussel 400; A.L. Gent 200; K.L. Gent 200; R.B. Gent 400; W.W. Ruiselede 1.000; J.C. Zoersl 200; F.V.Z. Bornem 200; N.B. Berchem 4.000; L.B. Wilrijk 200. Totaal 126.300 frank.

Personalia

Te Erpe-Mere overleed op 95-jarige leeftijd Fritz Courteaux, vader van onze vriend Willy te Gent, Dr. René Debudt.

te Antwerpen Joan Nauwelaerts, echtgenoot van Frida De Ridder en te Oostende, Yvonne Sorel, moeder en schoonmoeder van Louis Sorel en Rita Vandecasteele.

Aan de families bieden we onze blijken van innige deelneming aan in het verlies dat hen treft.

Derwich Ferho, voorzitter van het Koerdisch Instituut en zijn echtgenote Izolda verheugen zich in de geboorte van Ahura Lorin. Onze hartelijke gelukwensen.

En als u nu eens werkte van uw dromen.

'n Echte eigenaar is nooit écht tevreden. Er valt altijd wel wat te veranderen. Dubbele beglazing, een nieuwe keuken, een zonovergoten veranda... Vandaar dat de ASLK werk heeft gemaakt van een speciaal krediet van het type "lening op afbetaling": het ASLK-Krediet voor Wooncomfort. Snel toegekend, tegen uitzonderlijk voordelige voorwaarden en met een minimum

aan administratie. En u weet precies tot op de frank wat u zult gaan

afbetalen. Het ASLK-Krediet voor Wooncomfort kunt u eventueel uitbreiden met een "prefabpolis", een kleine overlijdensverzekering voor de duur van de lening. Hebt u ook plannen? Ga dan snel eens langs in het ASLK-agentschap in uw buurt. Binnen de kortste keren hebt u een volledig uitgewerkt financieel plan op tafel. Volkomen vrijblijvend. Dat spreekt.

ASLK-Krediet
voor Wooncomfort

ASLK

KWIS - nr. 299 - jan. - feb.

1. Welke Duitse persmagnaat vizeerde Böhl in "De verloren eer van Katharina Blum", zijn roman over een (vals) van terrorisme beschuldigde vrouw?
Axel Springer.
2. Wie was de Saoedi - Arabische koning die in 1975 door zijn neef vermoord werd?
Koning Feisal.
3. Wie was de laatste Egyptische Koning?
Koning Faroek.
4. Wanneer vond de Konferentie van Bandoeng plaats?
1955
5. Noem de vroegere vrouwelijke premier van Israël.
Golda Meïr.
6. Wie waren de zgn. "Seven Sisters"? De grootste oliemaatschappijen die in de 20ste eeuw de oliemarkt beheerst hebben? Som ze op. Esso (Exxon) Gulf, Texaco, Mobil, Socal (Chevron) Shell en B.P.
7. Wie was na W.O. II de langst regerende Zuid-amerikaanse dictator?
Over wel land regeerde hij.
Generaal Stroessner - Paraguay.
8. Wanneer trad het eerste Gatt-verdrag in werking?
1948.
9. Welk land was de eerste kolonisor van Namibië?
Duitsland.
10. Wie was de eerste president van de Weimar-republiek?
Ebert.

Het boek gaat naar Antoine P. uit Deurne.

KWIS - nr. 300. - maart - april

1. Noem de hoofdstad van Liberia en de oorsprong van de naam van deze stad?
.....
2. Naast welke stad in welk land ligt Austerlitz?
.....
3. Kent u de naam van Bratislava onder de Habsburgers?
.....
4. Welke Zuidafrikaanse President voerde de apartheid in?
.....
5. Wie was de eerste voorzitter van de Belgische Unie van de Verdediging van de Vrede?
.....
6. Wanneer werd de ANZUS opgericht? Welke waren de leden?
.....
7. Tussen welke landen en wanneer vond de eerste (twintigste eeuwse) oorlog plaats waarbij voor de eerste maal een Aziatisch land een Europese mogendheid versloeg?
.....
8. Wie was de eerste president van de Weimar-republiek?
.....
9. Hoe noemde de onafhankelijkheidsbeweging in Marokko onder het Frans koloniaal bewind?
.....
10. Waar werd de laatste tsaar van Rusland geëxecuteerd?
.....

Antwoorden vóór 10 april.

25 jaar geleden in vrede**Rassenkwestie**

Aan de grens van Rhodesië heeft er een gevecht plaats gehad. Nationalistische infiltranten zijn vanuit Zambia het land binnengedrongen. Een kleine oorlog is begonnen. Alles blijft voorlopig binnen enge grenzen maar men mag zich wel afvragen of dit geen onheilspellend voorteken is. Komt het in de laatste overblijfselen van de blanke macht in Afrika, in Zuid-Afrika en Rhodesië tot een open strijd? Economische factoren geven de doorslag: men heeft de zwarten nodig om arbeid te leveren en men gebruikt ze. Wel wordt een soort zwarte elite gevormd, op zeer lange termijn kan dat misschien goede resultaten opleveren. Maar men beschikt niet over lange tijd: de zwarten voelen zich onderdrukt en de blanken voelen zich bedreigd. Het probleem in Salisbury wordt nog gecompliceerder door de verhouding met Groot-Brittannië. Ian Smith schijnt een dwarskop te zijn: heeft Londen steeds de passende politiek gevoerd? De NATO-sancties zijn een jammerlijke mislukking geweest. De uitvoer wordt bemoeilijkt maar niet verhindert. Sommige avonturiers van de sluikhandel verdienen er veel geld aan. Ian Smith kan voortboeren. Vooral nu hij het buitenkansje krijgt van het duurdere goud op de vrije markt. Sommige linkse Lagerhuisleden willen dan

maar dat men geweld zou gebruiken, maar daar wil Wilson niet van weten. Maar wat dan wel? Sancties zonder resultaat? Onderhandelingen met Ian Smith houdt men voor onmogelijk: geweld wil men niet aanwenden. Als straks de Afrikaanse staten ertoe besluiten kan het tot een gruwelijk bloedbad komen. Of wil men bombarderen? Als men ziet wat de V.S. in Noord-Viëtnam bereiken blijft men sceptisch. Vermoedelijk zou dit bij de zwarte bevolking nog de meeste slachtoffers opleveren. Dus toch onderhandelen? De conservatieven schijnen wel te willen. Het zou daarbij om een termijn voor hervormingen gaan. Maar Wilson zal het wel niet aandurven. Oorlog zou natuurlijk het eenvoudigste middel zijn: men rukt op naar Salisbury en zet een nieuwe regering in het zadel. Maar oorlog zelf is nooit een eenvoudige zaak. Dat merkt men wel in Viëtnam.

Leo Picard, april '68

wij nemen
uw drukwerk
au sérieux

-D-R-U-K-K-E-R-U-

DRUKKERIJ GOFF N.V.
PIJNDERSSTRAAT 28 9000 GENT
TEL. 091/25.02.59 (4 lines)
FAX. 091/25.10.72

ELECTROS SKOORT 3 MAAL

KWALITEIT

alleen grote merken : PHILIPS - AEG - ACEC -
BAUKNECHT - ELECTROLUX - TOSHIBA

PRIJS

de laagste prijzen voor elektrische huishoudtoestellen

SERVICE

eigen gespecialiseerde technische dienst.
gegarandeerde herstelling van alle merken.

Kleuren-TV
Hifi & Stereo
Huishoudtoestellen

Electros

de speciaalzaak
aan het stadhuis
van Oostende
059/50.38.23

NOG STEEDS DE BOEKHANDEL DIE HEEFT
WAT U ELDERS NIET VINDT!

BOEKHANDEL MARNIX

NEDERKOUTER 109

9000 GENT

TEL. 25 10 92

FAX 23 55 56

Elke dag van 9 tot 18 uur.

's Zaterdags van 10 tot 12.30 uur en van
13.30 tot 18 uur.

lees ook

EcoGroen

maandblad voor de ecologische stroming

*met achtergronden uit binnen en buitenland,
reportages, interviews, inside-informatie,
rechten van antwoord, columns, cursiefjes,*

*dossiers over milieu en maatschappij,
politiek, filosofie en milieu-etiek.*

EcoGroen
Blekersdijk 14 9000 Gent
Telefoon : (091) 33 10 36
Proefnummer op verzoek
Jaarabonnement door betaling van 700 F
op rekening 001-2062322-81.

Van maten en gewichten...

Het gebrek aan objectiviteit van de media in haar geheel was al vroeger merkbaar. Kijken we maar even terug naar Golfoorlog I. Men kon er maar niet toe komen het Irak van Saddam Hoessein als aanvalster te brandmerken. Des duivels was rond dat tijdstip het Iran van Khomeini. Eens in die hoek geduwd is alles geoorloofd, vraag het maar aan Saddam, acht jaar later...

Israël levert wapens aan het Iran van Khomeini en de U.S.A. levert aan het Irak van Saddam Hoessein, zo zorgt de Amerikaanse-Joodse lobby voor een zeker evenwicht zodat het moorden en kapot-schieten zo lang mogelijk gerekt kon worden. Kwestie van de twee vliegen en die ene klap. Rechtstreekse steun van Bush aan de president van Irak (toen nog geen Saddam, laat staan Satan...) laat deze laatste toe op de valreep de overwinning op Iran te behalen. Van de gasaanvallen op Koerdische dorpen en Iraanse soldaten uit de frontlinie lagen Tel Aviv noch Washington wakker, laat staan Ankara want dan was men daar van die Koerden verlost.

Kwam dan de inval van de U.S.A. in Panama met de bezetting ervan die, in tegenstelling met deze van Irak in Koeweit, nog altijd niet ongedaan gemaakt werd. Een paar weken later was er al geen haan meer die er naar kraaide. Van echt vrije, democratische verkiezingen is er voorlopig geen sprake. Bush deed precies wat Hoessein hem een paar jaar later nadeed, en ga nu zelf eens na wat de media van beide maakten ...

Evenmin kwam er een eind aan de bezetting van Palestina, de Syrische Golanhoogte en het Zuiden van Libanon. Deze Israëlische bezetting dreigt zich uit te strekken tot het einde der tijden en draagt de kiemen in zich van een zoveelste editie van een Joods-Arabisch oorlog. Konflikt waarop de Joodse fundamentalisten zitten te wachten om andermaal een stuk Arabisch gebied in te palmen, want hun landhonger gaat in dezelfde richting als deze van Hitler: Lebensraum ten koste van alles en iedereen.

Saddam Hoessein werd sterk gemaakt door de gulle leveringen van de toenmalige vrienden die hem achteraf in een minimum van tijd tot de nieuwe Hitler uitriepen. Ook deze brainwashing zou gesmeerd lopen en effectief z'n werk doen. Wat sijpelde er door van de afschuwelijke gevolgen van de mensonterende slachting die er door Bush gewild op volgde? Wat vertelt, wat toont ons de media van de lijdensweg van een ganse natie in al haar geledingen?

Koeweit is bevrijd van de ene dictator en krijgt de vorige terug. Wie spreekt er daar

nog over vrije meningsuiting, rechten van minderheden en andersdenkenden en oppositiepartijen; van democratie tout court?

De Uno-resoluties beoogden de bevrijding van Koeweit. Maar machtshebbers beslisten daar anders over. Koerden en Sjiïten werden aangepord om de brandhaard in Irak roodgloeiend te houden. Daar slaagden ze, in de eerste maanden na Desert Storm aardig in, dit tot ergernis van Turkije en tot vertederding van Iran. Maar de leute mocht niet te lang duren, en vooral niet geconcretiseerd worden in een vrij en onafhankelijk Koerdistan en een vrij en dito Sjiïtische staat. Het was enerzijds als de pest voor Turkije. Maar anderzijds zou de sterke afzwakking van Irak terzelfdertijd een versterking van Iran opleveren. Hier was ook de U.S.A. niet voor te vinden. Dus werden de kranen maar toegedraaid en kon de exodus van Koerden en Sjiïten beginnen. Ze vonden de grenzen van Turkije gesloten, en hun bombardementsvliegtuigen actief: de koerden zaten voor de zoveelste keer in hun geschiedenis gekneld tussen hamer en aambeeld, mede door het verraad van hun aan de CIA-gebonden leiders.

Wie in het vrije (?) Westen lag wakker van het erbarmloos afwijzen van de Koerdische vluchtelingen door Turkije; Ankara liet deze mensen meedogenloos in deze afgrijselijke winter op deze desolate hoogten creperen van koude, honger en dorst.

Waar bleef de hulp aan de Turkse Koerden, die er even erg als hun Iraakse broeders aan toe waren?

Zelf als het Turkse leger deze Koerden dagenlang met bommentapijten overspoelen is van enig protest van de kant van het vrije (?) Westen, noch van Amerika, als leverancier van de tuigen iets te bespeuren...

En ik kan zo nog uren verder met het aanklagen van de Westerse politiek van twee maten en twee gewichten.

Willy Wenes

Een bijdrage voor de "FAX"

VREDE heeft dringend een fax-toestel nodig. Om dit apparaat kostprijs ± 30.000 fr. niet te moeten aankopen in het kader van onze bescheiden begroting, doen we een oproep aan de lezers die ons hierbij kunnen behulpzaam zijn.

Tot heden mochten we reeds volgende bijdragen ontvangen:

A.F. Gent: 2.000 fr., A.B. Brussel: 500 fr., N.U.-V. Gent: 250 fr., L.U. Antwerpen: 1.000 fr., K.D. Asse: 500 fr., R.M. Oostende: 500 fr., H.A. Harelbeke: 500 fr. Totaal: 5.350 fr. Bijkomende stortingen zijn welkom op prk. 000-0956015-80 van VREDE vzw, Knokkestraat 44, 9000 Gent met vermelding "Fax".

Met onze oprechte dank.

Hoe ... rijmen ze dat tesaam? Sinds 1991 steeg de broodprijs in Rusland van 15 Kopek tot 20 roebel in 1992. Voor een T.V.-toestel dat voorheen 800 roebel kostte moeten de Russen nu 85.000 roebel afdokken. Ondertussen werden de lonen wel met 10 vermenigvuldigd maar uiteindelijk daalde de koopkracht met 80 %.

De Jeltsin's, Gaidar's e.a., die hiervoor verantwoordelijk zijn, noemt men in onze media democraten en progressieven. Diegenen die zich hiertegen verzetten en protesteren worden echter conservatieven, of ook nog behoudsgezinden en nationalistes genoemd. Je moet maar durven. Maar dat noemen ze in onze Westerse objectieve media informatie...

De Russen hebben officieel vanaf 1 januari 1993 geen visa meer nodig om het land te verlaten.

Maar ... het verkrijgen van een paspoort zal meer dan een gemiddeld maandloon (5 tot 10.000 roebel) kosten, zonder zeker te zijn het te bekomen. Het Parlement heeft namelijk de lokale autoriteiten "toegelaten" paspoorten af te leveren 'rekening houdende met hun mogelijkheden' (papier, aantal functionarissen...) in afwachting van een nieuwe wet in maart e.k.

Ondertussen is de roebel tot een dieptepunt gezakt, d.w.z. tot een verhouding van 576 roebel voor één dollar.

De zo geroemde vrijheid voor de Russische bevolking betekent niet alleen een dalende koopkracht maar ook heel wat andere betreuenswaardige gevolgen.

Het mag wel eens gezegd worden. Tijdens de vergadering van het Europees Parlement op 18/12 waren er van de 518 Europarlementsliden slechts 17 aanwezig.

269 hadden wel de aanwezigheidslijst getekend. Het is goed om weten dat een Europarlementslid, naast zijn wedde, nog eens 6.000 fr. per dag ontvangt om aanwezig te zijn op de plenaire vergaderingen. Ook in ons Parlement is het absentisme dikwijls troef. Zo werd, tijdens de eerste bespreking van het Verdrag van Maastricht, vastgesteld dat er onvoldoende parlementairen aanwezig waren om te vergaderen. En dan verschieten deze dames en heren dat de openbare opinie zich vragen stelt over de politiekers en ... dat rechts zich misprijzend uitlaat over onze democratische instellingen.

Onlangs werd door 400 Amerikaanse "marines" in Mogadicio een operatie uitgevoerd waarbij zware wapens werden ingezet.

Op de vraag van journalisten of hier slachtoffers vielen en hoeveel, antwoordde de kommandant Jim Kudrie "we weten het niet en we zijn niet geïnteresseerd om het te weten".

Wie sprak daar weer over een humanitaire aktie?

De Serviërs zijn geen kerstekinderen. Het is echter in de Westerse media de gewoonte van hen de zondebok te maken voor alle onheil dat de volkeren van ex-Joegoslavië treft. De openbare opinie wordt overrompeld met 'desinformatie' om de gemoederen aan te wakkeren. Dit was o.m. het geval met de Franse krant 'Le Nouvel Observateur' die in zijn nummer van 24 december jl. een foto publiceerde van een in het zwart geklede arrogante militair met de mitraillette in de hand met als ondertitel: "Servische militair: het onmenselijke is niet meer aanvaardbaar voor de burgers van de wereld".

Veertien dagen later verscheen op de 28e bladzijde een kort bericht waarin werd meegedeeld dat de voorheen gepubliceerde foto niet van een Serviër maar van een Kroaat was. Intussen was het kwaad gesticht.

*Gelezen in "De Standaard"
(27/1/93)*

"De Verenigde Staten geven, zowel in absolute cijfers als in percentage van hun begroting, meer uit aan gezondheidszorg dan welk ander land ter wereld, maar dertig miljoen Amerikanen vallen buiten elke vorm van ziekteverzekering en nog eens twintig miljoen zijn erg gebrekkig verzekerd". Kortom een vijfde van de bevolking valt uit de boot. Hoe is dit met mekaar te rijmen?

Twéehonderd jaar geleden, op 21 januari 1773, werd Lodewijk de XVIe terechtgesteld. Natuurlijk is dit een feit dat in zijn historische kontekst moet bekeken worden. Vandaag zou nog maar 9 % van de Fransen hem naar het schavot sturen, 53 % zou hem verbannen en 20 % zou hem in de gevangenis stoppen. De Franse monarchisten en al wat uiterst rechts en reactionair is, hebben heel wat kabaal gemaakt rond deze verjaardag. Op 21 januari jl. kwamen een paar duizend mensen samen op de Place de la Concorde, waar destijds het schavot stond. Talrijke ruikers werden op deze plaats neergelegd. Ook de ambassadeur van de Verenigde Staten kwam er een bloemenkrans neerleggen.

Wij horen steeds zeggen dat er verdedigingswapens en aanvalswapens zijn. Naar mijn bescheiden mening is luchtafweer een verdedigingswapen en een jachtbommenwerper een aanvalswapen. Volgens onze media klopt dit niet. Herhaaldelijk werd in de voorbije weken tijdens de bombardementen op Irak beweerd dat het Iraaks luchtafweergeschut de jachtbommenwerpers probeerde.

Voor die bombardementen is er in de anti-Irak coalitie sinds korte tijd geen eensgezindheid meer. Althans niet sinds door de V.S. kruisraketten op Irak werden afgevuurd. (40 aan 1,5 miljoen 't stuk) De regeringen van Frankrijk, Rusland, Spanje, Italië, Nederland en de Arabische staten (met uitzondering van Koeweit) verklaarden met dit optreden niet langer te kunnen instemmen.

Onze minister van Buitenlandse Zaken, Willy Claes, pleit echter voor een begrijpende houding tegenover de V.S. Mark Eyskens zou het niet beter gedaan hebben.

Men zal zich herinneren dat de Boelwert te Temse enkele maanden geleden failliet verklaard werd. De arbeiders reageerden met de bezetting van het bedrijf. Door de Vlaamse Premier Luc Van den Brande werden voetstappen gezet om het bedrijf door een andere firma te laten overnemen. Uiteindelijk was het de Nederlandse multinational "Begemann Group" die de zaak inpalmde. Waarover hierbij nooit gesproken werd is - zie het augustusnummer van VREDE - dat de gewezen Premier Wilfried Martens tijdens deze periode benoemd werd als lid van de raad van commissarissen van de dezelfde Begemann Group. Over "toeval" gesproken!

Je leest en hoort steeds meer dat ministers, patronaat en media de noodzaak onderlijnen van loonbeperkingen, loonbevrozingen en zelf vermindering van lonen. Dit is noodzakelijk in de concurrentiestrijd zegt men, een principe van nationale solidariteit.

Voor de bazen blijkt dit echter niet van toepassing.

Zo bleek kort geleden uit een confidencele brief van Air France (12/2/1991) dat de President-Directeur-Generaal Bernard Attali (broer van de President van de Europese bank voor Ontwikkeling) een loontje opraapt van 5.904.000 BF bonussen niet inbegrepen.

Wie sprak daar over nationale solidariteit?